

रुद्राभुदरी-ती रास.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૯૪૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ગુણગુણ ૨૨૨૧ ૨૨૨૧

વિષય દે : ૩

આ પુસ્તક ખુલ્લે મુખે વાંચવાની કર્તા તરફથી
ભાસ મનાઈ છે.

૬.

શ્રી પીતૃરામ નમઃ

શ્રી

સતી ગુણસુંદરીનો રાસ.

કર્તા,

ગોંડળ સંપ્રદાયમાં પ્રસિદ્ધિ પામેલ મહારાજશ્રી
હીરાચંદ્ર સ્વામીના શિષ્ય મુની શ્રી
દેવસી સ્વામી તેમના શિષ્ય મુનિ
શ્રી આંખાળ સ્વામી.

પ્રસિદ્ધકર્તા

જેતપુર નિવાસી કોઠારી નરભેરામ અભેચંદ.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૫૦૦

વીર સંવત ૨૪૪૭.

વિં સંવત ૧૯૭૮

કિંમત રૂ. ૦-૮-૦ (પો. ભુદ્ધ.)

ગુજરાત વિદ્યાપાઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬૫૬

આ પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું—

પુશાસન્યંદ રામજી બાખડા,

નેન બુકસેલર-પરા બનર.

રાજકોટ-(કાઠીયાવાડ.)

અમદાવાદમાં શ્રી 'આદર્શ' પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં પંડિત
વાડીલાલ દાલાભાઈએ બા.કું.

શ્રી સતી ગુણસુંદરીના રાસ.

પ્રસ્તાવના.

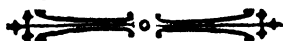
આ ભારતભૂમિને ભૂષણરૂપ પોતાના ઉજ્જવળ સતી-
ત્વાદિ ગુણોવડે ઉભયકુળમાં કીર્તિધ્વજ ઝળકાવી, સ્વર્ગ અને
અપવર્ગની પદવીને પામનાર, પૂર્વ કાળે અસંખ્ય સતીઓ
શર્ધ ગયેલ છે.

જેઓનાં ઉદાર ચરિત્રોએ જગજગનોના હૃદયપટ
પર છાપ મારી, તેમને વિશાળ ગુણોથી વિભૂષિત બનાવ્યા
છે; તેમાંથી માત્ર કેટલીક સતીઓના ઇતિહાસો લખાયા
છે, સિવાયના ઇતિહાસો પણ નથી. પરંતુ તેમાં કેટલીક
પુરાણી કથાઓ અનુભવીઓના અનુભવ ગોચર રહેલી
જણાય છે, જે જનસમાજના હૃદયને રસબસ કરી મૂકે
તેવી રસીક હોય છે; તેમાંથી નમુના રૂપ આ એક ગુણ-
સુંદરીની કથા મેં એક શ્રાવકને મોટેથી સાંભળી છે તે ચિત્તા-
કર્ષક હોવાથી મારી અદ્ય મતિ અનુસાર હું પદ્યરૂપે
રચી પ્રસિદ્ધિમાં મૂકું છું. આ સતી વશિક કુળમાં જન્મેલી
હતી જેને જૈન ધર્મના દૃઢ સંસ્કારો ખાળપણથી પડેલા
હતા. તે ખાળાને તેનાં માળાપે એક મોતિચંદ નામના
વશિકપુત્રને ઘરજમાઈ રાખી તેની સાથે પરણાવી હતી. તેનો
યતિ વિત્તોપાર્જન કરવા વિદેશ ગયો ત્યારથી તે હંમેશાં
સામાયક, પ્રતિક્રમણ, વિગેરે ધર્મ કરણીમાં પોતાનો વખત
પસાર કરતી હતી. તે સંજોગેમાં સતીને લલ્લાધર કુંવરીએ

રૂપપરિવર્તનની વિદ્યા બક્ષિસ કીધી. તેવડે પ્રબળસિંહનો
સ્વાંગ ધારણ કરી રાજકુંવરે ચડાવેલા કલંકને નિર્મૂળ કર્યું.
તે સમયે સ્વપતિ તેમજ રાજા પ્રજાનાં ચિત્ત આશ્રય ભૂત
બનાવવા સાથે પોતે સતી રૂપે પ્રગટ થઇને શિયળની
પ્રભુતા જગ જાહેર કરી. છેવટ ધર્મ આરાધન કરી હંપત્તી
સ્વર્ગ ગતિને પ્રાપ્ત થયા છે. આ રાસમાં મુખ્યત્વે શિયળની
પ્રધાનપદ આપેલું છે, તે વાંચક વૃંદ લક્ષમાં લઈ પોતાના
જીવનને ઉચ્ચ બનાવશે તો કતાં પોતાનો પ્રયાસ સફળ થયો
માનશે.

લી.

ગોંડળ સંપ્રદાયના મુનિ મહારાજ
શ્રી દેવસી સ્વામીના શિષ્ય અંબાજી

આ પુસ્તકદ્વારાએ જ્ઞાનનો ફેલાવો કરવામાં દ્રવ્યનો
સદ્વ્યય કરનાર જેતપુર નિવાસી શ્રીયુત્તમ મહાશય કોઠારી
નરસેરામ અસેચંદ્રભાઈએ ઉચ્ચ ભાવના પ્રદર્શિત કરી છે.
આ કામમાં મેંદરડાવાળાં જહેન હેમકુંવર ડોસાભાઈએ પણ
રૂપિયા ૧૦૦ એક સોની મદદ કરી છે.

આવી રીતે જ્ઞાનહાનમાં પોતાને મળેલા દ્રવ્યનો સદ્
વ્યય કરનાર ઉપરના બન્ને મહાશયોને ધન્યવાદ આપવામાં
આવે છે કારણકે હજારો માણસો આ રાસનો વાંચન તેમજ
શ્રવણ દ્વારાએ લાભ લઈ શકશે. લી.

પારેખ જગન્નાથ અંબાવીદાસ
જેતપુરવાળા.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

गुणसुंदरीनो रास.

(होडरा.)

- परम गुडना गुण स्तवुं, करवा वांछित काज;
गुणीयल गुडल भाडरा, श्री देवसी भडाराज. १
- गुड गुण गणुना छे नडि, क्षिति तल भोजार;
त्रणु लुवननी संपदा, भणे गुड आधार. २
- स्वर्गपति पणु जे थया, इणीया वांछित काज;
अजरामर पढ पाभिया, गणी गुड शिरताज. ३
- गुड शशी गुड दिन कइं, गुड छे तारणि नाव;
गुडपे गुडता लछ करी, पाभ्या क्षायक लाव. ४
- गुड प्रतापे पाभियो, परमधर्मनो पथ;
कीधो कृतार्थ मुजने, पूणु धरी मन अंत. ५
- तस्स प्रतापे भाडरी, स्फुरे भति जे आज;
शीयणतणी रयना कइं, गुडतणी लछ साज. ६
- परम पुडष परमेश्वर, सिद्धपढदायक जेड;
लोकालोका त्रिलोकां, पाभ्या शिवगत जेड. ७

ધનધાતિ વિધ્વંસીને, ઉદય થયા જગભાણુ;	
જ્યોત અનંતી ઝગમગી, કેવલ દર્શનનાણુ.	૮
સિધારથ કુળે જનમિયા, ત્રિસલાદેવિ નંદ;	
તરસપદ પંકજ સેવતા, સુરનર મુનિવર વૃંદ.	૯
પ્રભુનામે પ્રભુતા મળે, ટળે ત્રિવિધિ દુઃખ;	
જીતવર નામે જગતમાં, પદ પદ પામે સુખ.	૧૦
અરુ નિપુણતા પામશે, પ્રભુ નામે જયકાર;	
તરસ પ્રતાપે વર્ણવું, શીયલતણે અધિકાર,	૧૧
સકલ વ્રતે વ્રત મોટકું, ભાળે શ્રી અરિહંત;	
ધૈર્યવંત ધારણ કરે, જાણે તે ભગવંત.	૧૨
ઐગતિના સંકટ ટળે, શીયળ ગુણે નરનાર;	
વાંછિત સુખ સહેજે મળે, શીયળે જયજયકાર.	૧૩
શીયળવંત નરનારીયો, ભૂતળ થયાં અપાર;	
ઉભયકુળ ઉજવળ કરી, પહોંચ્યાં સ્વર્ગ મોઝાર.	૧૪
પ્રદ્વી સીતા અંજના, શીયળે સતીયું વૃંદ;	
મહીમંડળ પાવન કરી, પામી પરમાનંદ.	૧૫
તેમાંથી એક સતીતણે, અલ્પ કહું અધિકાર;	
શીયળવંતના ગુણ સ્તવી, કરૂં આતમ ઉદ્ધાર.	૧૬
મોતા ગુણીયલ સાંભળો, તન મન ધરીને મોહ;	
મુનિઆં-ખાજી વર્ણવે, સુણતાં થશે પ્રમોહ.	૧૮

ઢાળ પહેલી.

(રાગ મુનિ બંગલદ્ર વસેરે વૈરાગમાં તે રાગ તથા ભરથરી.)

પદ્ય પ્રખંધે કરી વર્ણવું, ગુણસુંદરી ચરિત્રજી;

મુણતાં ચિત્ત રંજન થશે, હોશે કર્ણ પવિત્રજી;

ધન્ય ધન્ય ભૂતળ ભામિની-

એ ટેક૦ ૧

ઇષ્ટ જંબુદ્રીપના ભરતમાં, દીપે મરૂધર દેશજી;

ધન ધાન્ય તણી તે સંપદા, શોભે છે જ્યાં વિશેષજી. ધન્ય૦ ૨

ત્યાં પોતનપુરી નામે કરી, નગરી છે સુખકારજી;

વ્યવહારી વસે તે પુરમાં, કરતા વિવિધ વેપારજી. ધન્ય૦ ૩

તે મધ્યે માધ્યસ્થ સ્થિતિનો, શ્રેષ્ઠી નામે જનપાળજી;

છે ભદ્રા નામે તરસ ગેહીની, પત્ની ગુણે પ્રેમાળજી. ધન્ય૦ ૪

તાસ અંગજ એક સુંદર, મોતિચંદ્ર નામે સુતજી;

માત પિતાને મન વાલકો, છે પુણ્યકિણો તે પુતજી. ધન્ય૦ ૫

ચાલી જતાં ચપલા તેહની, વિણકી સઘળી વાતજી;

ખાળવયે મૃત્યુ પામીયા, માત અને તસ તાતજી. ધન્ય૦ ૬

નિકટ સ્નેહી તરસ તાતનો, શ્રેષ્ઠી ગુણે શીરહારજી;

તેહ આશ્રીત થઈ રહ્યો, મોતિચંદ્ર તે વારજી. ધન્ય૦ ૭

સ્વસુત સમ તેણે રાખીયો, દીન જાણી તે ખાળજી;

એકદા મોતિચંદ્રને મોકલ્યો, લણુ તા કાળે નિશાળજી. ધન્ય૦ ૮

વૃત્તિ ચંચલ જેના ચિતની, રહ્યો ખાળ બુદ્ધિવંતજી;

કલહ કરતાં અન્ય ખાળથી, રક્ષક તેને વર્જીતજી. ધન્ય૦ ૯

જાણી કુટીલ વૃત્તિ તેહની, હાંકી કાઢ્યો ખહારજ;
 સ્વછંદી ત્યાંથી રે આલીયો, ભટકે પુર મોઝારજ. ધન્ય૦ ૧૦
 કુબ્યસની થતાં દુઃખ પામીયો, ત્યાંથી આડ્યો પરદેશજ;
 પૂર્ણ કળે પંથ ઓલાંધીને, આડ્યો ખંદર પ્રદેશજ. ધન્ય૦ ૧૧
 આવી બેઠો જલધિતીરે, મુકે મુખથી નિસાસજ;
 સાર્થવાહ જતો વિદેશમાં, મળ્યો ખંદર નિવાસજ. ધન્ય૦ ૧૨
 દુઃખ સ્થિતિ દર્શાવી નિજની, જોડીને યુગ્મ હાથજ;
 દીન દેખી કડ્ડા ઉપની, લીધો સાર્થવાહે સાથજ. ધન્ય૦ ૧૩
 જલ પંથે નાવ લઈ કરી, ગયો વિદેશે દૂરજ;
 અનેક જોયણ અવગાહતાં, દીકું દ્રષ્ટીયે પુરજ. ધન્ય૦ ૧૪
 કુશલપુરી નામ તેહનું, અજીતસિંહ છે રાયજ;
 રતિકાંત એવે નામે કરી, કુંવર છે યુવરાયજ. ધન્ય૦ ૧૫
 પરણ્યો છે કંઈક પ્રેમદા, રાજકન્યા સાક્ષાતજ;
 કરતો કાળક્ષેપ તે કેલમાં, આગળ કેશું તે વાતજ. ધન્ય૦ ૧૬
 તે પુરખંદર નાવ આવીયા, નાંગર નાખ્યા તે સ્થાનજ;
 ઉતારી કીયાણા નૌકાથકી, કય કરતાં ધનધાનજ. ધન્ય૦ ૧૭

(દોહરા.)

મોતિચંદ સંગે રહ્યો, કરે ભૂત્યનાં કામ;
 સ્વછંદે વર્તે સદા, એહ મૂર્ખનું ઠામ.

રવેચ્છાચારી જાણીને, કાઢ્યો કરી તિરસ્કાર;	
રહ્યો ન કેના કેણમાં, મોતિચંદ ગેમાર.	૨
દિન દિન પ્રત્યે પુરનો, પેખે વિવિધ ખ્યાલ;	
વણજ કરે વણજરીયા, અંગે થઈ ઉજમાળ.	૩
બજાર જવાહીર તણી, વિલોકતો તે જાય;	
ઝવેરી ઝવેરચંદની, દુકાન દીઠી ત્યાંય.	૪
આજ્ઞાવણી અનુચરો, ઉભા કર જોડી તામ;	
મણિ મુક્તા હીરા તણું, દિસે અનુપમ ધામ.	૫
ગ્રાહક આવે નવનવા, ગ્રહે ત્યાં ઝવેરાત;	
મોતિચંદ વિસ્મય થયો, જોતાં તે અવદાત.	૬
અદ્ભુત દિસે સંપદા, હાટ તણી મોઝાર;	
પૂર્વ પુણ્યે પામીયો, શ્રેણી તણો અવતાર.	૭
એમ વિમાસી તે સમે, જઈ બેઠો તે સ્થાન;	
જોતાં ઝવેરી તેહને, પૂછે કરી સન્માન.	૮

ઢાળ ખીજ.

(રાગ-કુંથુજન મનહું કિમહિન બાજે તથા નાથ કેસો ગજડો બંધ.)
 કોણ વિદેશી કયાંથીરે આવ્યા, કોણ પિતુ તુમ માર્ધ;
 કોણ વંશે તમે જન્મજ લોધો, કોણ કાજે આવ્યા આંહિ.
 હો સાજન મોતિચંદ બડલાગી;
 પુણ્ય દશા હવે જાગી, હો સાજન૦

એ ટેક. ૧.

વળતું વહે તે મનમાં વિભાસી, હું છું વણિક કુળે જાયો;
વિદેશથી અહિં ચાકરી કાજે, આવિ જોતાં હુલસાયો.

હો સાજન૦ ૨

રતિવંતો તેને જોઈ અવેરી, વળતું વહે હિતકારી;
સુખે રહો અહિં વ્યવહાર કાજે, નિશ્ચિંત થઈ નિરધારી.

હો સાજન૦ ૩

અદ્ય અર્થથી નોકરીથી રહિયો, માતિચંદ તેની પાસે;
ધન્યાનુસારે કામજ કરતાં, અવેરી થયો હુલ્લાસે.

હો સાજન૦ ૪

દિન દિન પ્રત્યે ભોજન કરવા, શેઠ તેડે નિજ સંગે;
ભાવતા ભોજન પિરસે બેહુને, શેઠ પત્ની ઉમંગે.

હો સાજન૦ ૫

ભુવન ભાસ્કર દિસે અનુપમ, સુર મંદિર અનુહારી;
સર્વ પ્રકારે સંપદ ગેહની, પેળિ અપરંમપારી.

હો સાજન૦ ૬

ઝવેરચંદને છે ગોક તનુજ, કન્યા તે બાળકુંવારી;
અવેરી તનુજ નામે ગુણસુંદરી, માત પિતાને છે ખ્યારી.

હો સાજન૦ ૭

સજ્જીત શણગાર હારે વિરાજે, રૂપે રંગે મનોહારી;
દેવકન્યા સમ સોહિ તે સુંદરી, જોતાં વિસ્મયકારી.

હો સાજન૦ ૮

શિખરિણી ૭૬.

અહો કન્યા કાન્તિ દિનમણિ સમો તેજ કરતી,
નથી પેખી એવી અવર અબળા રૂપ ધરતી;
દિસે રૂપે રંગે સુરવરતણી જેમ રમણી,
પૂરા પુણ્યે જન્મી વણિક કુળમાં એહ નમણી.
ઢાળ-ચ લુ.

અદ્ભુત સંપદા જોતાં તે વારે, રંજન થયો મનમાંહિ;
શેઠ આજ્ઞા અવલંબિત થઈને, કાર્ય કરે હુલસાઈ.

હો સાજન૦ ૬

જવાહિર તણો ત્યાં વેપાર કરતાં, દીર્ઘ દ્રષ્ટિ થયો ભારી;
મોતિચંદ તે મહામતિવંતે, દ્રવ્ય કીર્તિ વિસ્તારી.

હો સાજન૦ ૧૦

ઝવેરી પ્રશંસે નિજ પ્રિયા પાસે, મુનિમ જોઈ જશવંત;
ખાન પાન આપિ ખુબ સંતોષે, કંપતી ધરીને ખંત.

હો સાજન૦ ૧૧

એકદા સમે ગ્રેહુ કંપતી બેઠાં, મનમાંહી વિમાસે;
પરણતાં પુત્રી સાસરીયે જાશે, વિયોગ વિષમ થાશે.

હો સાજન૦ ૧૨

પ્રાણથી વલ્લભ પુત્રો છે ખ્યારી, વિરહ સહો નવિ જાય;
ગેહ જામાતને દેશું તનુજા, મુનિમ છે સુખદાય.

હો સાજન૦ ૧૩

તય વય તેજે તનુજ સરીખો, મોતિચંદ મનોહારી;
તેહ સંગે વિવાહ કરવા કાજે, મેં તો લીધું અવધારી.

હો સાજન૦ ૧૪

પ્રાણપતિ તણી વાત સુણીને, વનિતા મન હરખાણી;
મોતિચંદને ત્યાં શેઠ તેડાવે, પુરણ પ્રીતજ આણી.

હો સાજન૦ ૧૫

પુર્વ પુન્યે અહિં આપ પધાર્યા, એમ કહી સન્માને;
મમ તનુજ તુમને અપુ, સુખે રહો આ સ્થાને.

હો સાજન૦ ૧૬

ગેહ જામાતનો સખંધ ખાંધી, સદા રહો રંગે અંગે;
ભાવતા લોજન ખટ્તરસ સ્વાદે, આસ્વાદો મનરંગે.

હો સાજન૦ ૧૭

એવું સુણી મન મોતિચંદ કેરું, થયું અતિશય સનૂર;
પુલકિત વદને વળતું તે બોલે, દિત્તે ધર્મ હર્ષાતુર.

હો સાજન૦ ૧૮

તુમતણી કહિ આજ્ઞા ન લોપી, વયગ્રુ વદી અપકારી;
જામાતપણે તુમ ગેહે વસવા, વાત લહું છું સ્વીકારી.

હો સાજન૦ ૧૯

મનમાન્યું ખરે મુનિમ તેહતું, વિવાહ તણી કરી તૈયારી;
લીલમ જવાહિર સ્થંભે ઝળકાવિ, મંડપ રચ્યો સુખકારી.

હો સાજન૦ ૨૦

સૌ સાજન મળિયા વિવાહ પ્રસંગે, વેશ બહુધા ધારી;
વિવિધ વિવાહિત પ્રમાણે, લગ્ન દીધાં મંગલકારી.

હો સાજન૦ ૨૧

દંપતી જોડલું અનુપમ દીપે, જોતાં તે જન મનહારી;
શય્યન ભુવન તે અપંચ કીધો, શોભા દીસે જેમાં સારી.

હો સાજન૦ ૨૨

મહેલ મનોહર પંથની પાસે, પ્રવેશ કરે તે માંહી;
યૌવનવંતા તે દંપતી વસિયા, કાળ જાયે સુખદાયી.

હો સાજન૦ ૨૩

વદન વિલોકી સાસુ ને સસરો, જાણે જામાતને પ્યારો;
તનુજા મુખડું નિશ દિન દેખી, પ્રેમ પ્રગટે છે ન્યારો.

હો સાજન૦ ૨૪

કુશલપુરમાં સંપદા સારી, પામ્યો તે પુણ્ય પસાયે;
શ્વશુર પ્રતાપથી જન સૌ જાણે, પ્રસિદ્ધ પુરમાં થાયે.

હો સાજન૦ ૨૫

નિતનિત નવલા સુખ સંજોગે, મન રહે ઉછરંગે;
બાગ બગિચા મનહર મહેલે; ખેલ ખેલે ઉમંગે.

હો સાજન૦ ૨૬

મિત્રો સંગાતે રમત બહુ વિધે, રમે સદા મોતિચંદ;
વિનોદ વાતડી કરે મનોહારી, પ્રગટે અતિ આનંદ.

હો સાજન૦ ૨૭

એકઠા સમે ત્યાં પુરિજન પ્રત્યે, કિધો તેણે બહુ દ્રેષ;
નિષ્ઠૂર વચને હંભ દેખાડી, કિધો અતિશે કલેષ.

હો સાજન૦ ૨૮

મનુષ્ય વૃંદમાં પારુષ્ય વચનો, સાંભળતાં તેણિ વાર;
ક્રોધાવેશમાં વળતો એમ બોલે, શ્રેષ્ઠી પુત્ર શીરહાર.

હો સાજન૦ ૨૯

રે રે નીચ તું સર્વથી હલકો, તુજ સમે નહિ કોય;
શ્વશુર પ્રતાપથી પ્રભૂતા પામ્યો, ધિલ્લ ધિલ્લ જન્મ સોય.

હો સાજન૦ ૩૦

શ્લોક.

उत्तमं स्वार्जितं वित्तं । मध्यमं पितुरर्जितं ॥
कनिष्ठं भ्रातृवित्तं च । स्त्रीवित्तं चाधमाधमम् ।

અર્થ-ઢાળ ઉપલી

સ્વયં ભુજા બળે ધન ઉપરાજ્યું, તેહ ઉત્તમ જગ બાણ;
પિતા સંચિતજ ધન જે ખાવે, તે છે મધ્યમ ઠેકાણું.

હો સાજન. ૩૧

બ્રાત્ર કમાઈ દ્રવ્યના જે ભોગી, જગ કહે તે કનીષ્ઠ;
નારી દ્રવ્યે જે ગર્વ કરે છે, તે તો અધમ અનિષ્ઠ.

હો સાજન૦ ૩૨

શ્રી પ્રતાપથી તું પણ પામ્યો, પ્રભુતા પુરમોઝારી;
ગેહ જામાતથી સહુ જન જાણે, તહપિ થયો અહંકારી.

હો સાજન૦ ૩૩

વજ્ર સમાં તેનાં વચન સુણીને, હયડે ઉઠી તેને ઝાળ;
મન વિમાસતો નિજાત્મ નિંદી, ત્યાંથી ઉઠે તત્કાળ.

હો સાજન૦ ૩૪

મોતિચંદ થતો દિનજ વહની, ચાલી ગયો નિજ ગેહ;
આવતો દેખે નિજ પ્રાણપતિને, શુભસુંદરી ત્રિયા તેહ.

હો સાજન૦ ૩૫

વદન વિલણું તે જોઇ પતિનું, પ્રિયા પુછે વૃતાંત;
વળતો કહે તે કારણ નિજનું, શ્રી પાસે અથ અંત.

હો સાજન૦ ૩૬

આગમ દિને મારે અન્ય દેશ જાવું, વિત્ત કમાવા કાજે;
તજું અન્નોદક ત્યાં લગી અહિંનું, નિશ્ચય કીધો મેં આજે.

હો સાજન૦ ૩૭

પતિ તણાં તે વચન સુણિને, ત્રિયા પામિ સંતાપ;
વિદેહ જવાની વાત મ કરશે, અર્જ કરું આપો આપ.

હો સાજન૦ ૩૮

પ્રભુત ધન છે મમ પિતુ ગેહ, છતાં વિદેશે શું જાવું;
તેમ છતાં તુમે વિદેશે જો જાશે, તુમ સંગાથે હું આવું.

હો સાજન૦ ૩૯

ઢેહ તણી છાયા જુદિ ના પડશે, પ્રાણ જતાં પર્યંત;
તેમ નિજ ત્રિયા પણ પતિ સંગાથે, વાસો વસે ધરી ખંત.

હો સાજન૦ ૪૦

પ્રીતમ વિરહો તુમ તણો મુજને, લાગે ખડ્ગની ધાર;
કેમળ વચને કાંતા રે મિનવે, હસ્ત જોડી વારંભવાર.

હો સાજન૦ ૪૧

પરણિ પ્રિયા તેમ સાસુ ને સસરા, મનાવતા તેણીવાર;
ચિંતિત વાત તે જણાવિ તેને, દુરત થયો તૈયાર.

હો સાજન૦ ૪૨

મોતિચંદ્ર હથે સાસુ સસરાને, ત્રિયા તણી શીખ સારી;
તુમ તનુજને રાણ રાખજો, એહ બક્ષામણ્ય મારી.

હો સાજન૦ ૪૩

ચિંતા ન કરશો તુમે કહિ મારી, સઘ વળું ફરી ગેહ;
મૃદુ વચને એમ કાંતા સંતોષી, પંથે સધાવે તેહ.

હો સાજન૦ ૪૪

જલ્દિ પંથે તે કમાવા કાજે, નાવે બર્ચા કરીયાણુ;
શુભ મૂડુતે તે ત્યાંથી રે ચાલ્યો, મોતિચંદ્ર સુખણુ.

હો સાજન૦ ૪૫

હળિમળિ ત્યાં સંતે સ્વજનને, ગયે વિદેશ મોઝાર;
મ્હેચ્છ નૃપના રાજ્યમાં જઈને, વાસ કર્યો સુખકાર.

હો સાજન૦ ૪૬

જવાહિર તણે ત્યાં વેપાર કરતાં, મેળવે બહોળાં વિત્ત;
રાજવંશી કોઇક પુરૂષ મોટા, મળે પુરણુ ધરી પ્રીત.

હો સાજન૦ ૪૭

સાસુ સસરો ને ગુણસુંદરી નારી, દીક્ષાગીરી થયાં તે વાર,
આવ્યાં નિજ ગેહ દ્વાર, જગદિતીરેથી વળાડી વળીયાં;

હો સાજન૦ ૪૮

પયુ વિરહથી પ્રેમદા ગુરે, નયણે વહિ અશ્રુધાર,
રજની વાસર તે વિષમ થાવે; વિરહીને નિરધાર.

હો સાજન૦ ૪૯

માત પિતા તેને ધીરજ આપે, વયણુ વહિને ઇષ્ટ;
રહે તે સુંદરી નિજ ભુવનમાં, પતિવૃત્તા ગુણેશોષ.

હો સાજન૦ ૫૦

મુનિ આંખાણ કહે બિભરે ઢાળ, ચેલા રહિ ચૌમાસ;
શ્રોતાજનોને આગળ શુભતાં, પ્રગટ થશે ઉદ્ધાસ.

હો સાજન૦ ૫૧

(દોહરા.)

શીયળવંતિ તે સુંદરી, રૂપે નિરૂપમ નાર;
શીયળ ધર્મથી પ્રીતડિ, ધરતી મન મોઝાર.
પતિ જતાં પરદેશમાં, તનમાં પ્રગટે તાપ;
ધર્મધ્યાને દિન ગાળતિ, ટાળી મનમાં સંતાપ.

૧

૨

અંગ ચેટીકા તેહની, કરે વિનોદી વાત;
રહે પરસ્પર પ્રેમથી, વ્યતિક્રમે દિન રાત. ૩

માત પિતુ ધરે જાય છે, કદિ કરવા વિશ્રામ;
તે વર્ણને પુરમાં, જાવે નહિં કિણ ઠામ. ૪

ધર્મ જાગ્રીકા જાગતી, ગ્રહી અનુપમ જ્ઞાન;
બહુ વેળા રજની સમે, ધ્યાવે જનવર ધ્યાન. ૫

ખેચર કન્યા નિકળી, નિશાતણી મોઝાર;
ઘેઠી સુશીલ સુંદરી, જોતાં વિસ્મયકાર. ૬

શિખરિણી છંદ.

વિયોગી તે બાળા જિનવર તણે ધર્મ કરતી,
ખરી શ્રદ્ધા ધરી પ્રવર પથમાં પ્રીત ધરતી;
કરે ક્રિયા ભારી દુઃખ અનળને તુર્ત ઠરવા,
ખરે લાગી લગ્ની નિજ દુરિતને દૂર કરવા.

(દોહરા.)

અહો ઉત્તમતા બાઈની, કથને કહી નવ જાય;
એમ ચિંતવતી ખેચરી, ઉતરી ગગનથી ત્યાંય. ૭

નમન કીધું સતી બાઈને, તન મનમાં ધરી ખંત;
પ્રશંસા કરી બહુ બાઈની, જણાવ્યું નિજ વૃત્તાંત. ૮

સત્કારી ખેચર કુંવરી, અંતર ઉલટ આણુ;
સંભળાવ્યું સદ્ જ્ઞાન તે, જીવ અજીવને જાણુ. ૯

સંતુષ્ટ થઈ તે ખેચરી, મુણી સતીનું જ્ઞાન;
અતિત રૂપ કરવા તણું, અર્ચું વિદ્યાદાન. ૧૦

પરસ્પર થઈ ત્યાં પ્રીતડી, ધર્મ તણો તે નેહ;	
ચર્ચા કરી શુભ જ્ઞાનની, ગઈ ગગન પંથ તેહ.	૧૧
મન નિર્મળ તે બાઈનું, શુદ્ધ શિયળ આચાર;	
પરમ પવિત્ર છે પ્રેમદા, સફળ સતી અવતાર.	૧૨
દિન ગણતાં માસો ગયા, વર્ષ થયાં છે બાર;	
પતિ વસ્યા પરદેશમાં, નહિ પત્ર સમાચાર.	૧૩
અદ્ભુત કર્મ વિટંબના, એમ કહે અરિહંત;	
અણુચિંત્યા દુઃખ પામિયા, કર્મે સતીયું સંત.	૧૪
એક સમય તે બાઈને, નડિયાં કર્મ નિઠોર;	
કળ્પ સદ્યાં છે કર્મચિ, કર્મ તણું મહાભેર.	૧૫
પ્રબળ પુર છે કર્મનું, કર્મ કરે દીન મૂખ,	
કૂર ગતિ છે કર્મની; કર્મે સહે સહુ દુઃખ.	૧૬
અનેક મિથે આવી નડે, કર્મે દુઃખના વૃંદ;	
રડવડતા નરનારીઓ, કર્મે કરે આકંઠ.	૧૭
એક સમય તે સુંદરી, સજી સુંદર શણગાર;	
ખ્યાલ નિરખે તે પુરનો, ઉભી ગોખ મોઝાર.	૧૮

ઢાળ ત્રીજી.

(રાગ-ધૃણ સરોવરીયાની પાજ ઉભી.)

અજીતસિંહ તણો સુત, ધરી હર્ષ ઉરમાં;
મારા લાલ રથપર બેસિ તે વાર, નિકળે તે પુરમાં. મારા.

- વિલોકતો જાયે પુર, શોભા બહુ જાતની. મારાં
 વસે ત્યાં વેપારી વૃંદ, પ્રજા જાતજાતની. મારાં ૧
- જેતો નવનવા ગેહ, મનોહર માળીયા. મારાં
 જુગતી જોવાને જોગ્ય, શોભે સુંદર જાળીયા. મારાં
 જોઈ બહુલિ બજાર, આંચે મધ્ય શોકમાં. મારાં
 સુંદર દિઠો પ્રાસાદ, પુરપંથ શોકમાં. મારાં ૨
- રતિકાંતે તેણીવાર, દેખિ તેહ સુંદરી. મારાં
 રૂપે રતિઅનુહાર, દિપે જ્યું પુરંદરી. મારાં
 કામાંધ થયો તેણીવાર, જેતાં તે નારને. મારાં
 મનમાં વિષય વિકાર, પ્રગટયો કુમારને. મારાં ૩
- સુંદરી અનુપમ તેહ, દેખિ મધુર સમે. મારાં
 એથિ ઇતર કોઈ નાર, જેતાં હવે ના ગમે. મારાં
 કર્તા મનમાં તે તકે, વિષય વિકારના. મારાં
 છે કામી જનને ધિછાર, સંગી પરનારના. મારાં ૪
- સજ્જન જનને સંતાપ, પમાડે છલબલો. મારાં
 એવા દુરિજન લોક, વસે અવનિ તળે. મારાં
 કુટીલ કરે કુડાં કામ, વિષયને કારણે. મારાં
 પ્રગટે અંતે તો પાપ, ભટકે ભવારણે. મારાં ૫
- ચિંતે ચિત્તમાં કુમાર, સતિ રૂપે રાચતો. મારાં
 કિણુ વિધ કરૂં સ્વાધીન, મનમાં વિમાસતો. મારાં
 પરિકરને તેણિ વાર, પૂછે કોનિ ગેહિની. મારાં

વળતો વહે વિસ્તાર, ઈચ્છા જાણી તેહની. મારાં ૬
 ઝવેરી છે ઝવેરચંદ, તાસ કન્યા સુંદરી. મારાં
 દ્વિધિ ગેહ જામાત જોઈ, પુત્રી તે મનોહરી. મારાં
 ગયો તાસપતિ પરદેશ, પરહરી પ્રેમદા. મારાં
 સુંદરી ભુવનની માંહી, રહે છે સર્વદા. મારાં ૭
 એવાં સુણી તેનાં વેણુ, કુંવર મનરંજિયો. મારાં
 ચિત્તમાં કરતો વિચાર, નિજ નિવાસે ગયો. મારાં
 ચિત્તકું થતાં લયલીન, રાજનટ તેડાવીયો. મારાં
 દ્રવ્યાદિક દેધ લાંચ, તેને લગ્યાવિયો. મારાં ૮
 નિરાંકુશી જેમ નાગ, મદમાં ત્યું આવિયો. મારાં
 ઝવેરી કન્યા તણો લેહ, કુંવરે જણાવિયો. મારાં
 માંહે મુજથિ બૃહવાસ, સુંદરી તે ખંતથી મારાં
 કિણુ વિધ કિજે ઉપાય, કહો આદિ અંતથી. મારાં ૯
 સુણી પાટવીનાં વેણુ, કહ્યું નટ પાપિયે. મારાં
 ઐઠી કન્યા રુદ્ધ^૧ આજ, તુમ ગેહે સ્થાપિયે. મારાં
 મહિલા તણો મુને વેશ; આપો તુમે આ ક્ષણે. મારાં
 ચિત્તિત કરી આપું કામ, કઠીન તે શું ગણે. મારાં ૧૦
 ધારણુ કરૂં અંગે વેશ, ત્રિયાનો શોહામણો. મારાં
 જોતાં પુરી જનને તેહ, હર્ષ વ્યાપે ઘણો. મારાં
 તેના ભુવનની પાસ, નિર્જન સ્થાને વસું. મારાં
 ત્યાંથી થતાં સાચંકાલ; વેશ સજી નીકળું. મારાં ૧૧

- જઈ મધ્યરે બજાર, હમ તુમ ભેટશું, મારાં
 કરી કાંઈ રહસ્ય વાત, લજ્જા તેની મેટશું. મારાં
 જોતાં પુરિજન લોક, શંકા ચિત્તે પામશે. મારાં
 સુમ્હરી તણી નીચી ચાલ, પુર પ્રસિદ્ધ થશે. મારાં ૧૨
 પછી નૃપનો આદેશ, છળ કરી લીજીયે. મારાં
 હમ તુમ કેરોરે જોગ, જુગતીથી કીજીયે. મારાં
 પ્રયાસ કરતાં તે કાજ, નિશ્ચય કરી આપશું. મારાં
 જાણે પુરીજન તેમ, તુમ ગેહે સ્થાપશું. મારાં ૧૩
 એવા સુષુ તેનાં વેણુ, કુંવર ત્યાં બોલિયો. મારાં
 ઈચ્છીત મનડાનો લેહ, તુમે આજ બોલિયો. મારાં
 કરવું સઘ તે કાજ, ધરી મન પ્રીતડી. મારાં
 તુમને જાણું પ્રિય મિત્ર, રાખું રૂડી રીતડી. મારાં ૧૪
 પ્રશંસી નટતણી બુધ, સ્ત્રીવેશ આપીયો. મારાં
 ગ્રહી ચાલ્યો પૂર્વ સ્થાન, નટ પોતે પાપીયો. મારાં
 પૂવોક્ત કુંવરને તેહ; વાત કરી સાનમાં. મારાં
 વસ્યો તે સતી તણી પાસ, નિર્જન સ્થાનમાં. મારાં ૧૫
 આદર્શો જોઈ નિજ રૂપ, સજ્યો શણગારીયો. મારાં
 સ્વર્ગ કાજે થયો તેહ, કુળ અંગારીયો. મારાં
 જીવે કુંવર તણી રાહ, પથે વિલોકને. મારાં
 જોઈ ત્યાં નિર્જન પંથ, આવે નીચે ગોખને. મારાં ૧૬
 સુષુમ્હરી ગેહ તણી પાસ, પ્રપંચ તેણે કયો. મારાં
 વેશ સતી અનુહાર, આછા અંગે ધયો. મારાં

- પટ ધુંધટને ખેંચે, થાલ્યો ઝળ ગતિયે. મારાં
આંચો ભૂમિતળ તેહ, વહિ મંદ ગતિયે. મારાં ૧૭
- જાણે પુરીજન લોક, મોતિચંદની માનની. મારાં
અનુપમ વેશે આજ, શોહે અદ્રાનની. મારાં
વાસર થતાં વ્યતિત, કુંવર તે સજ્જ થયો. મારાં
રથાડઢ થઈ તે વાર, આપ્યો જંચે વહયો. મારાં ૧૮
- જાણે પુરીજન જેમ, ઉતયો તે રથથી. મારાં
ત્રિયા તણા ધયો વેશ, મળે તેને ખંતથી. મારાં
હા તે બેહુ એકાંત, કરે ગૂઢ વાતડી. મારાં
તુમહમ પુરણ પ્રેમ, વાધે દિન રાતડી, મારાં ૧૯
- શંકીત થયા પુરલોક, જોતાં તેના લેહને. મારાં
કન્યાએ કીધું અકાજ, પામ્યા સહુ ખેહને. મારાં
હિપની કુળમાં અંગાર, કુટીલ થઈ કામિની. મારાં
પતિ જતાં પરદેશ, વિણુડી તે ભામિની. મારાં ૨૦
- એમ વહે અચવાહ, પુર નર નારીયો. મારાં
પ્રપંચે ભરપૂર, ભયો સંસારીયો. મારાં
ન જાણે શુભસુંદરી વાત, થતી જવ યોગમાં,
તેજ માત પિતુ તેમ, અજાણ પુરલોકમાં. મારાં ૨૧
- પ્રસરાવિ પુરમાં વાત, કુંવરને તે કહે. મારાં
નૃપતિ તણી હવે આણ, શીઘ્ર જઈ લહે. મારાં

અવધારી નટના કેણુ, જાવે તે તતક્ષણુ. મારાં
પ્રણમી પિતુ તણા પાય, કુંવર એમ બણુ. મારાં ૨૨

શિખરિણી છંદ.

ગૃહે છે ઝળોમાં સરલ મોનને પાપી ધિવરો,
શિકારી મારે છે મૃદુ હરણને તોવજ તીરો;
અહો એવા લોકો ગુણી હૃદયના સુખજ હરે,
કુસાવા તે રીતે કપટ રચના કુંવર કરે. ૩

વિશ્વમ થતાં મારું ચિત્ત, આંચો અહિં તાતલ. મારાં

અટપટો બન્યો બનાવ, કંઈ તે વિખ્યાતલ. મારાં

ઝવેરી છે ઝવેરચદ, કન્યા તેની કુટડિ. મારાં

પંથે જતાં મુજ પરે, તેની દ્રષ્ટિ પડી. મારાં ૨૩

મોહિત થતાં તે નાર, મુકિ કુળ લાજને. મારાં

ધ્રુવર્તિ અંતરમાંહિ, કરવા સ્વકાજને. મારાં

આડી ઉભી પંથે તેહ, બેહુ કરજોડને. મારાં

વહતી વેણુ રમાળ, મુઘા માન મોડને. મારાં ૨૪

મયો છે પતિ પરદેશ, તલ યુવાવેશમાં. મારાં

વધો વહિ ગયાં બાર, પતિ નાંચો દેશમાં. મારાં

શરીર સુંદરાકાર, ગજગતિ ચાલતી. મારાં

યોવન જાવે બસપુર, જેમ વનમાલતિ. મારાં ૨૫

તુજથી લાગ્યો મુને નેહ, ઘડિ હવે ના રહું. મારાં

પૂર્વ જન્મની પ્રીત, વિરહો કેમ સહું. મારાં

હેતે ગ્રહી મમ હસ્ત, રાખો પૂર્ણ પ્રેમને. મારાં
 નહિ તો તનું મારા પ્રાણ, તજી જીવન શ્રેમને મારાં ૨૬
 કરવો કવણ ઉપાય, કહો તાત તે મને. મારાં
 કાઢવા કોઈ પણ રાહ, આંગે છું તુમ કને. મારાં
 મુજે નહિ મુને કાંઈ, મુંઝાણિ છે મતિ. મારાં
 મુશ્વતાં કુંવરની વાત, વિમાસે પુરપતિ. મારાં ૨૭
 મહા મહોતજે મોહ, પીડે નરનારને; મારાં
 સમુદ્ર સયંભૂ મોહ, પામે કોઈ પારને. મારાં
 તરિયા મહોદધિ મોહ, ધન્ય અણુગારને. મારાં
 ચિત્તમાં ચિંતવી ભૂપ, કહે તે કુમારને. મારાં ૨૮
 સ્ત્રી હત્યા મહાદોષ, કહ્યું શાસ્ત્રે કથી. મારાં
 વર્તે ઇચ્છાનુસાર, રાહ બિજો કો નથી. મારાં
 ભરવી પરિષદ તેહ, પુરિજન લોકની. મારાં
 કરવું કાજ જીગિત જોઈ, મહાજન થોકની. મારાં ૨૯
 તેડાવી સભા માંહી પૂછું તેના તાતને. મારાં
 મુણી તે ત્રીયાના બોલ, જાણું સર્વ વાતને. મારાં
 તેડાવી આપજો ત્યાંહિ, શુભસુંદરો નારને. મારાં
 પછી કરી આપું રાહ. જોઈ સારાંસારને. મારાં ૩૦
 એમ કહિ નરનાથ, જાવે નિજ આસને. મારાં
 પરિષદ ભરવા કાજ, તેડે નિજ હાસને. મારાં
 કહી એ ત્રીજ રે ઢાળ, શ્રોતા મનોહારણી. મારાં
 આંખાજી મુનિ કહે તેહ, સતીને કષ્ટકારણી. મારાં ૩૧

(દોહરા.)

- તાત વચન સુણી કરી, થયો તે હર્ષાતુર;
મુજ ભુદિબળ યોગથિ, સ્થાપુ અંતઃપુર. ૧
- એમ વિમાસી તે સમે, થયો કુંવર તૈયાર;
વાંછીત કાજ આજે થયું, પ્રગટ્યો પુરણ પ્યાર. ૨
- સેના તણા શીરદારને, તેડાવે નૃપ ત્યાંય;
હાજર થયો હજુરમાં, પ્રણમી નૃપના પાય. ૩
- હુકમ કરે તે ભૂપતિ, સેનાપતિની પાસ;
મહાજન તેડાવો પુરના, આપો સુચના ખાસ. ૪
- સભાસ્થાને સહુ એકઠા, કીજે પ્રાતસ્કાળ;
મુણિ વચન તે ભૂપના, તુતું થયો ઉજમાળ. ૫
- સંભળાવે ઉદ્દોષણા, સેન્ય તણો શીરદાર;
મુણિ પુરીજન આવિયા, સભા તણી મોઝાર. ૬
- સામંત મુખા મંત્રી સહુ, સજી અંગે શણગાર;
વિશાલ જ્ઞાતિ વાણિયા, આવ્યા સપરિવાર. ૭
- ઝવેરચંદ પણુ આવિયો, ભરો સભાની માંહિ;
ખિરાજ્યો. આવી ભૂપતી, સિંહાસન પર ત્યાંહી. ૮
- નૃપપાટવિ ત્યાં આવીયો, રચિ પ્રપ ચીજળ;
ઝેઠો સુંદર આસને, આપિ સતીને આળ. ૯
- નિટક સ્થાને નટ રહ્યો, ધારી સતીનો વેશ;
સભાજનો સહુ સાંભળે, નૃપતિ તણો આદેશ. ૧૦

ઢાળ એથી.

- (રાગ-કુર્કટે અક્ષર લખિયા રે તાઝ. તથા યોપાષ.)
- જૂપતિ બણે તે સભાની રે માંહિ,
આજે અરજ કેની છે આંહિ રે,
જીવો જન ખસનીરે ખાજી. એ. ટેક
- સુણી નૃપતિ તણા તે રે વેણ,
ઉઠી પાટવી વહે ત્યાં શેણ રે. જીવોજગ૦ ૧
તાતજી અરજ સુણો તમે મારી,
એક પુરમાં વસે વ્યવહારો રે. જીવો૦
છે તરસ કન્યારૂપે મનોહારી,
કીધી પંથે પ્રાર્થના મારી રે. જીવો૦ ૨
કહે ગૃહવાસો માંડું તુજ સંગે,
એવા વયણ વદી મન રંગે રે. જીવો૦
અહો પાણિ આ પ્રીતથી મારો,
નહિ તો પ્રાણ કરું દેહ ન્યારો રે. જીવો૦ ૩
એવિ ટેક અહી નડી પંથ,
મુને રાહ ન જડયો અંતે રે જીવો૦
આવિ ઉભી છે બાહિરને સ્થાને,
તેની વાત કહો તુમે ધ્યાને રે. જીવો૦ ૪
પાટવિ તણી સુણિ એવિ રે વાણી,
ત્યાં પરિષદા સહુ અકળાણિ રે જીવો૦

- હશે કોણ કન્યા તે કુલ ઇંગારો,
મહા પતિત કીયો વિચારો રે જીવો. ૫
- નિટક બોલાવા નૃપતિ ઇચ્છે,
અંગ રક્ષક નરને પ્રીછે રે; જીવો. ૫
- નૃપ હુકમ સુણિ જન તે જાવે,
તુર્ત નટને તેડી તિહાં લાવે રે. જીવો. ૬
- લાંબિ લાજ તાણી તીહાં આવે,
મંદ સ્વરે અજ કરે મન લાવેરે. જીવો. ૬
- નામે ઝવેલયંદ ઝવેરી,
તાસ વંશે કન્યા થઈ હું વેરી રે. જીવો. ૭
- પિયુ પરણિગયો પરદેશે.
તણ મુજને ચૌવન વેશે રે. જીવો. ૭
- રાહ જોતાં વર્ષો ગયાં ખારે,
હજી પતિ નાઓ ગેહ દ્વારેરે; જીવો. ૮
- વાસર દુઃખના હવે નહિ જાવે,
ચિત્ત વૃત્તિ વ્યથ્ર બહુ થાવેરે જીવો. ૮
- નૃપ તુમ પાટવી પેખ્યા જે વારે,
મમ ચિત્ત-લોભાયું તે લારે રે. જીવો. ૯
- ત્યારથિ મન માંડે સ્થિર ન થાવે,
નયણે નિંદ્રા મુને ન આવે રે. જીવો. ૯

- તેની સૂરતીમાં મન રહ્યું લાગી,
મોહે મેં કુળલજ્જને ત્યાગી રે. જીવો ૧૦
- થઈશ હું તો કુંવરની ઘરનારી,
નિશ્ચય વાત દિલેં મેં ધારી રે; જીવો ૧૧
- હવે વિરહો ખમું ન ક્ષણ વારે,
મુને રજા આપો ઇણ વારે રે. જીવો ૧૧
- પ્રાણથી પ્રેમ લાગે મુને ખ્યારો,
નેહ પંથ છે સર્વથી ન્યારો રે; જીવો ૧૨
- નહિ તો પ્રાણ તમું આ સ્થાને,
મુજ અર્જ લહો તુમે ધ્યાને રે. જીવો ૧૨
- જવા પાટવી તણી તે લારે,
કીધા શકેતને અનુસારે રે; જીવો ૧૩
- કુંવર હસ્તથી જલ ખ્યાલો લીધો,
જનજેતાં તે ક્ષણે પીધો રે. જીવો ૧૩
- જેતાં રીતી તેની સર્વે લાજે,
દુષ્ટ કન્યા વંઢી ગઇ આજે રે; જીવો ૧૪
- તેનો તાત રહ્યો નીચું જોઇ,
કન્યાએ કુળ ખોળ્યું લજ્જ ખોઇ રે. જીવો ૧૪
- જોઇ તે ત્રીયા પ્રેમની ખ્યાસી,
રહ્યો નૃપતિ તે મન વિમાસી રે; જીવો ૧૪

- તેના તાતને તેડી કહે પાસે,
તારી કન્યા કુંવર સંગ જાશે રે જીવો. ૧૫
- નારી હત્યાનું પાતક ન લેશું,
ધ્વિજાનુસાર આજ્ઞા દેશું રે; જીવો.
તે માંહી મત શું ? છ શ્રેષ્ઠ તારો,
મુજને પ્રગટ કહે વિચારો રે. જીવો. ૧૬
- વજ્ર સમ સુણી તેહની વાણી,
વળતો શ્રેષ્ઠી કહે ક્રોધ આણી રે; જીવો.
તેની વાત સુણતાં દીવે દાઝું,
તેનું મુખ જોતાં હવે લાજી રે. જીવો. ૧૭
- કામી કન્યા તે કુળ નહિ જાવે,
પાપી પુત્રી પડે ઉડે કુવે રે. જીવો.
ધગધગ ઉઠે જે હૈડાથી જવાળા,
જાવે જાતમમાં તે દુષ્ટ ખાળા રે. જીવો. ૧૮
- ઝવેરી કહે એમ ક્રોધ સ્વભાવે,
થયું નટને અતુલ્ય દાવે રે; જીવો.
શ્રેષ્ઠી વચણ સુણો સભામાંહી,
નૃપ રજા દીયે તેને ત્યાંહી રે. જીવો. ૧૯
- નૃપની આજ્ઞા થઈ જેણી વારે,
થયો નટ પલાયન ત્યારે રે; જીવો.

- નૃપસુત રંજન થયો છે ભારે,
ત્યાંથી ગયો ચાલી સભાની બહારે રે. જીવો. ૨૦
- પરિષદા ઉઠતાં શેઠ ઝવેરી,
કન્યા પર દ્રષ્ટી કીધી છે ઝેરી રે; જીવો.
ધિક્કાર દેવા બાવે પુત્રી પાસે,
શીઘ્ર ગયો કન્યા નિવાસે રે. જીવો. ૨૧
- બાળા દિઠી તે ભુવન મોઝારી,
સતી નિદોષ ગુણસુંદરી નારી રે; જીવો.
આંબાજી કહે કર્મ કૃતિ છે ન્યારો રે,
ચોથી ઢાળ કહી છલકારીરે. જીવો. ૨૨

દોહરા.

- શીયળે સુંદર સુંદરી, શોભાવે નિજ કુળ;
પાળે શીયળ પ્રમોદથી, ટાળવા કર્મ સમૂળ. ૧
- શીયળ સમોવડ કો નહિ, સર્વ ગુણે શીરદાર;
પાલન કરિ નર નારીઓ, પહોંચ્યાં સ્વર્ગ મોઝાર. ૨
- શીયળ ગુણે વિરાજતિ, ગુણસુંદરી સતી નાર;
મન પવિત્ર તે માનુની, ભૂ પાપન કરનાર. ૩
- પ્રપંચ રચ્યો પ.પી જને, ભરી સભા મોઝાર;
તે નવ બાણે સુંદરી, રહેતી નિજ ઘર દ્વાર. ૪
- જ્યઞ ચિત્તે તિહાં આવતો, પેળે સુંદરી તાત;
આદર દીયે ઉભી થઈ, બેડી પિતાને હાથ. ૫

આસન અર્પે તેહને, પુરણ કરી સન્માન;	
ભલે પધાર્યાં તાતજી, જાણું પ્રભુ સમાન.	૧
પૂર્વ જન્મના પાપથી, આઠ્યું સતીને આજ;	
રડવડતી દુઃખ પામશે, જોજો કર્મ જન્મજા.	૭
દેખી થયું ચિત્ત તાતનું, પ્રગટિ ચિત્તમાં આજ;	
સતી સુતા પાપી ગણી, ક્રોધ કર્યો અસરાજ.	૮
શંકીત થઈ તે સુંદરી, જોતાં તાતનું મુખ;	
ક્રોધે ધમધમી શેઠજી, પ્રગટ કરે દિલ દુઃખ.	૯
પાપી બનાવી પુત્રીને, પતિત કર્મ કરનાર;	
તારન કરી બહુ ઠાસીને, કાઢી ધરની બહાર.	૧૦
જગુટી ચડાવિ ભાલમાં, ક્રોધારણ કરી નેણ;	
હીચે ઉપાલંબ તાતજી, વજ સમા વહિ વેણ.	૧૧

ઢાળ પાંચમી.

(રાગ-પ્રેદર્ભી વનમાં વલવલે.)

ધિલ્લ ધિલ્લ પુત્રી તું પાપણી, ધિલ્લ તારો અવતાર;	
કુળ લજાળ્યું તે મહાર્, દુષ્ટા થઈ છો અ. વાર.	
ધિલ્લ ધિલ્લં એ ટેકં	૧
વહાલિ ગણી તુંને પ્રાણથી, જાણિ જીવન આધાર;	
સાડ લડાવ્યા બહુ ખંતથી, પુરણ રાખીને ખ્યાર. ધિલ્લં	૨

પરણાવિ પુત્રી તુને પ્રેમથી, રાખો ગેહ રે જામાત;
 જમાઈ જતાં પરદેશમાં, વિપરીત કીચી તેં વાત. ધિલ્લ ૩
 જાણુતો સતીય શીરોમણી, પાવન કરતાં કુળ;
 જાણિ આજે તુજ ધૂર્વતા, નાખી જીવનમાં ધૂળ. ધિલ્લ ૪
 કર્મચંડાળ તુ તો નિવડી, કિધું કુડું તેં કાજ;
 મયાંઠ મુકી પુર લોકથી, લોપી કુળની લાજ. ધિલ્લ ૫
 કૃત્ય જોતાં આજે તાહરું, હેડે ઉઠી મને ઝાળ;
 ધિલ્લ પાપી તારા જીવને, ખાંધી અપજશ પાળ. ધિલ્લ ૬
 વિણુઠયું દુધ દધિ ઘૂતથી, પ્રગટયો દુર્વિકાર;
 જોર કિધું જીવન માહરું, માયો કલાંકી કટાર. ધિલ્લ ૭
 લજબ્યા જ્ઞાતિ ધર્મને, લજબ્યાં માય ને બાપ;
 કુલ ઇંગારો તું ઉપની, થઈ કેજે થોર તું આપ ધિલ્લ ૮
 ઉત્તમ વંશે તું ઉપની, કીધો કાળો તેં કેર;
 ગભોં ગળી કેમ ન પાપણી, જન્મતાં પાયું ન ઝેર. ધિલ્લ ૯
 જન્મ લેતાં તેમ તુજને, ડશીયો કેમ ન નાગ;
 તુજ પર પહાઠ ન તૂટીયો, આવ્યો એકે ન લાગ. ધિલ્લ ૧૦
 તુજ મુખ જોતાં રે પાપણી, મુજને લાગે છે પાપ;
 રસના કંપે કહેતાં માહરી, દુષ્કૃત કિધું અમાપ. ધિલ્લ ૧૧
 મુખ ન દેખાડીશ મુજને, કુલટા કોઈ પથુ વાર;
 આવીશ નહિ કદિ પાપણી, મુજ ઘર તણે દ્વાર. ધિલ્લ ૧૨

એમ કહી પાદ પ્રાહારથી, મારે બહુવિધ માર;
 હળી પડી તે ધરણી તળે, મૂંઝાતાં તેણી વાર. ધિલ્લો ૧૩
 માર પ્રહાર તેને બહુ કરે, કહી વચન વિકરાળ;
 રહવહવી તે સુંદરી, અબળા થઈ છે બાળ. ધિલ્લો ૧૪
 અવજ્ઞા કરી તેનો તાતજી, જાવે નિજ ધરદાર;
 નિરાધાર થઈ તે ક્ષણે, નેત્ર વહી અશ્રુધાર. ધિલ્લો ૧૫
 પ્રગટયા પંચમી ઢાળમાં, સતીને પુરણ પાપ;
 મુનિ આંબાજી કહે તેહનો, ધિલ્લારી ગયો છે બાપ. ધિલ્લો ૧૬
 શિખરિણી છંદ.

જદા જાગે કર્મો સ્વપરિજન શત્રુ થઈ રહે,
 પડેલા કળ્પેને વિષમ વખતે જીવજ સહે;
 અનાદિ એ રીતિ નિજ દુરિતથી દુઃખ સહિએ,
 પ્રમાણી તે ચિત્તે કરમ કરતાં દૂર રહીએ.

દોહરા.

કુંવર તણી હવે વાતડી, કહું ધરી મન પ્યાર;
 પ્રમાદ તજી તે સાંભળો, શ્રોતા નર ને નાર. ૧.
 આજ્ઞા થતાં નિજ તાતની, કુંવર થયો ઉજમાલ;
 નટ નિજ ભુવને સ્થાપવા, કરે પરસ્પર ખ્યાલ. ૨
 મંડપ રચે રચના કરી, અંતઃપુરને દ્વાર;
 શોભા સુંદર પેખતાં, જન મનને હરનાર. ૩
 બાંધ્યાં તોરણ બારણે, કરી જવાહિર જ્યોત;
 હાંસી જ્વાલો દીપતાં, મંદિર કંઠ ઉઘોત. ૪

ઢાળ છઠી.

રાગ-હું તુજ આગળ શી કરું.

ભુવન નજીક એક નૃપનો રે લાલ, નટ રહ્યો જઈ

શોભાગીલાલ ત્યાંહી રે;

વેશ સજ્યો શોહામણો રે લાલ,

વિલોકી આદર્શ માંહિરે, શોભા.

ભુવન નજીક એક નૃપનો રે-લાલ એ ટેક૦

૧

પટ ઘુંઘટ ખેંચિને રે લાલ, તુરત થયો તૈયાર રે; શોભા.

રજત^૧ ખેડું શીરપર ધરી રે લાલ,

કૃત સંકેત અનુસાર રે, શોભા૦

૨

મલ્લપતિ આલ્યે તે સંચર્યો રે લાલ;

આઁયો કુંવરધર દ્વાર રે, અપૂર્વ જાણી તે રીતને રે લાલ,

આવી નીરખે નર નાર રે, શો૦

૩

મનમાં ધિછારે તેહને રે લાલ, વિપરિત જાણી તે વાતરે; શો૦

મૂઠી મચાઈ મા આપની રે લાલ.

કન્યાયે કીધો ઉત્પાત રે. શો૦

૪

ઉત્તારી લિયે કુંવર હેલને રે લાલ; નટ શિરથી તેણિ વારરે; શો૦

હર્ષિત થતો નિજ ચિત્તમાં રે. લાલ.

વચ્ચો તે મહેલ મોઝાર રે, શો૦

૫

નટે ચિંતિત કિધું જાણિ કરી રે લાલ, કરે કુંવર સન્માનરે; શો૦

નિરીક્ષણ કરી સહુ પુરીજનો રે લાલ,

- જાવે નિજ નિજ સ્થાન રે. શો ૦ ૬
- પ્રપંચ કરી નટ કુંવરેરે લાલ, બાંધિ માયાવી તે પાજરે; શો ૦
- રંજન થતાં બેહુ ચિંતવે રે લાલ.
- સિદ્ધ થયાં સહુ કાજ રે. શો ૦ ૭
- પરસ્પર કરે તે ગોઠડીરે લાલ, કુંવર કુબુદ્ધિ ગેહરે; શો ૦
- પામી પ્રસિદ્ધતા પુરમાંરે લાલ.
- વાત ગુણસુંદરીની તેહરે. શો ૦ ૮
- તેને ગ્રહી હવે લાવશું રે લાલ, જાણે પુરીજન જેમરે; શો ૦
- પટરાણી પદે સ્થાપશું રે લાલ.
- રહેશું સુખે હવે ક્ષેમરે; શો ૦ ૯
- સતી ગુણસુંદરીની વાતડીરે લાલ; પ્રસરી જનો જન મુખરે; શો ૦
- હિલના કરે નર નારીયો રે લાલ.
- મગટ થતાં દિલ દુઃખ રે. શો ૦ ૧૦

ઢાળ ઉપલી તે છઠી.

આગળ ચાલુ.

- પુરીજનપંથે ત્યાં બોલતા રે લાલ, તાસ વિતકની વાત રે; શો ૦
- ઝવેરીસુતા વિણુઠી ગઈ રે લાલ,
- લજબ્યા માતને તાત રે, શો ૦ લા ૦ ભુવન; ૧૧
- પાટવી રૂપે મોહિ માનનીરે લાલ, પતિ જતાં પરદેશરે; શો ૦
- બોલી વીપરીત સભા વીધેરે, લાલ ૦
- લજજા ગુણ નહી લેશ રે, શો ૦ ભુવન; ૧૨

કુંવર સંગે તે પાપણી રે લાલ, બેઠી આજે ઘર માંડ રે; શો ૦

લજ્યાં જ્ઞાતિ ધર્મને રે લાલ ૦

શીયળ મર્યાદા છાંડ રે, શો ૦ ભુવન. ૧૩

શીયળ વિના તે સુંદરી રે લાલ, અનળ સમી છે કાય રે; શો ૦

હિલના પદ્મપદ પામશે રે લાલ ૦

દુર્ગતિ અંતે જાય રે, શો ૦ ભુવન. ૧૪

કલંકી કરી બેહુ કૂળને રે લાલ, પામે કુશીલા સંતાપ રે; શો ૦

દુરિત લાગે મુખ દેખતાં રે લાલ ૦

ચંડાળકર્મી તે પાપ રે, શો ૦ ભુવન. ૧૫

કામી કન્યા કુળે ઉપની રે લાલ, જશ કિયો અપહાર રે; શો ૦

પાપી પુત્રી ધિછ તેહને રે લાલ ૦

ધિછ તેનો અવતાર રે, શો ૦ ભુવન. ૧૬

પુર પંથેથી તે સાંભળ્યું રે લાલ, નિજ વિતક વૃતાંત રે; શો ૦

મૂર્છાણી કન્યા તેણે સમે રે લાલ ૦

મુણી વળ સમી વાત રે; શો ૦ ભુવન. ૧૭

જાણ થતાં છઠી ઢાળમાં રે લાલ, સતી પામી પરિતાપ રે; શો ૦

આંખાજી મુનિ કહે તેહને રે લાલ ૦

પ્રગટયા કર્મ વિપાક રે, શો ૦ ભુવન. ૧૮

દોહરા.

ઝવેરચંદ નિજ પુત્રીને, ગયો ધિછારી બહાર;

તાડન થતાં નિજ તાતથી, દુખણી અપરંપાર.

હીઘં નિશાસા નાખતી, ધરતી મન સંતાપ;	
પૂર્વ જન્મનાં પાપ તે, પ્રગટયાં આપો આપ.	૨
માત પિતાની લાડકી, તનુજા અનુપમ એક;	
ખમા ખમા કરતાં સદા, પ્રાણુ સમ વલ્લભ છેક.	૩
મૃદુ વયણે બોલાવતાં, માત પીતુ હિતકાર;	
તેમ છતાં મમ તાતણ, કેમ હીચે ક્રીટકાર.	૪
નિર્મળ તન મન માહરા, કહી ન કીધું અકાજ;	
નીશ્ચંછી તાતે મુજને, વ્યગ્ર થયું ચિત્ત આજ.	૫
મીષ નવ જાણું તેહનું, વીતક થઈ શી વાત;	
ફકન કરતી સાંભળે, પંથી જનોની વાત.	૬

દોહરા.

મૂર્ચ્છિત થઈ સા સુંદરી, પડી પૃથ્વીતળ ત્યાંય;	
થરથર હૃદયે કંપતી, શિથિલ થઈ છે કાય.	૧
હિતપાત પ્રગટે ઊરમાં, મુખથી મુકે નિશાસ,	
નયનોહકે મુખ બીંજવે, દુઃસ્થિત થાવે શ્વાસ.	૨
નડી અણચિંતિ આપદા, કર્મ તણે અનુસાર;	
કર્મ કહો નવ કિણયે, દુઃખદા કર્મ કરાર.	૩
રામ લક્ષમણ પણુ કર્મથી, દુઃખડા સહે અપાર,	
કર્મે ભમીયાં વનવને, સીતા શિરોમણી નાર.	૪
ધરમ સમ કર્મે રાણ્યા, પાંચે બ્રાતની બેડ,	
વનિતા સહ વનમ વસ્યા, સહિયાં કળેા કોડ.	૫

નેપથ દેશ નરેશરૂ, નળ રાજા જસ નામ;	
કર્મે તે પણ વનવસ્યો, તણ મનોહર ધામ.	૬
કર્મ રેખા કળ્પ પામીયો, વણિક તણો તે પૂત;	
માત તાત પણ કોપિયા, કર્મ ગતિ અદ્ભૂત.	૭
કર્મે કિયો હરિચંદનો, પતીત ઘરે નિવાસ,	
શક્તિલ વહે ત્યાં નિજ શીરે, કર્મે નરવરદાસ.	૮
બલભદ્ર સરિખા બંધવા, ત્રિજગ થયા પ્રસિદ્ધ,	
જદુપંતિ જેવા રાજવી, વનવાસી કર્મે કિધ.	૯
કલંક ચડયું જુવો કર્મથી, સતી અંજના શીર,	
વનવાસી તે થઈ રહી, સહતિ કળ્પ સધીર.	૧૦
ગુણસુંદરી ત્યું કર્મથી, કુડું પામિ કલંક,	
ગદગદ કંઠે તે રૂવે, નિંદિ કર્મના વંક.	૧૧

ઢાળ સાતમી.

રાગ-સીતાળના મહીનાનો.

ત્યાં સુંદરી કરે રે વિલાપ, કંકણને ત્રાડતી;	
અનહદ થઈ દિલગીર, બૂતળ શીર ફેાડતી.	૧
મુજને પ્રજવળી હુંડે આળ, દુઃખો બાઈ ના કલાં;	
કીધેલ કાઈ જન્મનાં કર્મ, ઉદય આજે થયાં.	૨

- ક્રીધાં મેં કર્મ મહા કૂર, પાપ પંથ સ્થાપિયા;
નિર્દોષ સતી તેમ સંત, આળ તેને આપિયાં. ૩
- દુઃખિયા જનને મહાદુઃખ, દિધાં રે દિનરાતડી;
અણહુતારે અપવાદ, ક્રીધી પરની વાતડી. ૪
- દરે દીધા મોટા વન કે, ફેડી મેં તલાવડી;
જળના માર્યા કોઈ જીવ, ગ્રહિ રે મેં તો નાવડી; ૫
- મૃગાદિ વનના રે જીવ, સસલા સંહારિયા;
ગાય બળદ રોજ ઉંટ, કૂર ભવે મારિયા. ૬
- પંચિ લુંટયા દિનરાત, કર તેના ક.પિયા;
મહા નિર્દય થઈ નિષ્કુર, ધર્મે દવ આપિયા; ૭
- સંતાપ્યાં હશે માતતાત, બાળ શિર છેદીયાં;
બંધિવાનને થઈ શીરદાર, બાલા લઈ ભેદિયાં. ૮
- બાંધી પાપતણી પૂવેં પાજ, કન્યા હું તો અવતરી;
આ ભવે પામી છું સંતાપ, કર્મો રે કૂડાં તે કરી. ૯
- પુરીજન જાણે સહુ તેમ, વાત કુડી ત્યાં કહિ;
માત તાતને હવે મુખ, દેખાડયું જાય નહિં. ૧૦
- ખરે મારા જીવનમાં ઝેર, નાંખ્યું તે પાપી જને;
દુઃખમય લાગે સંસાર, સુજે નહિ કાંઈ મને. ૧૧
- પતિ પણ રહ્યા પરદેશ, મેળાપ તેનો ના થયો;
મુંઝારો મુંઝવે મુને આજ, જાય કહિ ના સદ્યો. ૧૨

મુજપર ત્રુટયો દુઃખ આભ, હવે રે હું શું કરું;
કલક્રી કીધું માફે કુળ, પ્રાણ પ્યારા પરિહરે. ૧૩
આંખાણ કહે સાતમી ઢાળ, સતીના વિયોગની;
મુણને શ્રોતા સહુ આજ, દશા કર્મ જોગની. ૧૪

દોહરા.

તન મન ઉર્મિ ઉછળે, સફળ થતાં નિજ આશ;
પ્રપંચ રચી બેહુ પાપીયે, છળથી બાંધ્યો પંથ. ૧
બેઠા પાટવી મહેલમાં, કુળમાં થયો કપૂત;
નિરાંકુશી નટ બોલિયો, હર્ષ ધરિ અદભૂત. ૨
અપહાર કીજે તતક્ષણે, તેહતણો ઈણવાર;
લઈ સ્થાપીયે સુંદરી, તવ ભુવન મોઝાર. ૩
વળતું વિમાસી બોલિયો, નૃપતિ સુત સધિર;
સાહસ કાજ નવ કીજીયે, ધારણ રાખો ધીર. ૪
માજન વસે પુર લોકમાં, વિપુલ બુદ્ધિ ધનવંત;
અપહાર કરતાં તેહનો, માજન નડે કદિ પંથ. ૫
સાહસે સંકટ સંપજે, સાહસે વિણસે લાજ;
સાહસ તજિ જો કીજીયે, સિદ્ધ થશે તે કાજ. ૬
અવસર પામી માનની, આહિ લાવશું મહેલ;
અગ્રણી પદે સ્થાપશું, કરશું સુખદા કેલ. ૭
એમ અવધારી કુંવરે, કિધો નહિં અપહાર;
નટ નિવાયો તે ક્ષણે, શીખ આપિ સુખકાર. ૮

અજીતસિંહ નૃપ ઉપરે, મ્લેચ્છ નૃપ શીરહાર;
 વિશાળદેશાધિપતિ, જશ આજ્ઞા અસિધાર. ૬
 તાસ તનુજ એક સુંદર, રૂપ રંગ મનોહર;
 પ્રૌઢ પ્રતાપી રાજ્યની ધૂરિ વહન કરનાર.* ૧૦
 પ્રખળસિંહ નામે કરી, જન મન તે હરનાર;
 આજ્ઞાધીન રહે તાતની, સર્વ સત્તા ધરનાર. ૧૧

ઢાળ આડમી.

રાગ-ઇન્દ્ર સરોવરિયાની પાજ.

મોતિચંદ મતિવંત, રહિ પરદેશમાં, મારા લાલ;
 મેળવ્યું દ્રવ્ય અપાર, પુણ્ય આવેશમાં, મારા લાલ.
 તે દેશતણિ માંહિ, પ્રસિદ્ધતા પામીયો, મારાં ૧
 શુભ કર્મ સંજોગ, સંકટ તે વામિયો, મારાં
 થયો મુલાકાતિ તેહ, મોટા અમીરનો; મારાં
 મ્લેચ્છ નૃપ તણો સુત, વિશ્વાસુ તે ખીરનો; મારાં
 મ્લેચ્છ નૃપનો પણ તેમ, થયો વિશ્વાસિયો. મારાં
 લઈ નરવરની સહાય, સમૃદ્ધિવંત તે થયો, મારાં ૨

* અનાય નૃપને પ્રખળસિંહ નામે કુંવર કેમ હોય તેનું સમાધાન. અનાયના ત્રણ ભેદ છે:-દેશ અથવા કુળ, અથવા કૃત્ય. કુંવર પણ અનાય દેશના હતા.

એકલા સમે તેને ચિત્ત, ચિંતવણા ઉપની; મારાં
 પૂવે ત્રોડી અંતરાય, પામ્યો સાજ ભૂપની મારાં
 છે દ્રવ્યો રેલમ છેલ, રિદ્ધિ ઝવેરાતની; મારાં
 પ્રગટ્યો વૈભવ દિવ્ય, ન્યૂનતા ન કેા વાતની. મારાં ૩
 હું આવિ વસ્યો પરદેશ, વર્ષો બાર વહિ ગયાં. મારાં
 વિરહે દુઃખ તણા દિન, જાવે તે કેમ સદ્યાં. મારાં
 પરણિ ખ્યારી ધરનાર, જોતી હશે વાટડી. મારાં
 થવું હવે તુરત તૈયાર, રેવું નહિ અધધડી. મારાં ૪

શિખરિણી છંદ.

વિદેશે હું આવ્યો તરણ તરણીને પરહરી,
 વિયોગી તે બાળા મુજ વિણુ ઝુરે દુઃખજ ભરી;
 વિતાવ્યા મેં વર્ષો દૂર પુર વિત્તાર્થી થઈ અને
 કઈં દુઃખો દૂરે પ્રિય પરણીનાં તુર્ત જઈને. ૫

ઢાળ-ચાલુ.

કરશું નાહુના નાદ, જઈ પુરખંદરે. મારાં
 મળે જોવા તેણી વાર, પુરી જન વૃંદ રે. મારાં
 વૈભવ દેખાડું ત્યાંહિ, પુરીજન લોકને. મારાં
 સહુજન હોવે વિસ્મયકાર, ઋદ્ધિ તે વિલોકને. મારાં ૫
 ચિત્તમાં ચિંતવિ એમ, સજજ થયો તે સમે, મારાં
 વચણ કદા મેણાડપ, તાસ ચિત્તે તે ભમે. મારાં

અવધારિ પૂર્વ વેણુ, વૈભવ વધારિયો. મારાં
 રાખ્યા ઘણા પ્રતિહાર, આપી શણુગારીયો. મારાં ૬
 એક મુખો શીરદાર, સર્વોપરિ સ્થાપીયો, મારાં
 સહુજન રાખો સ્વાધીન શીક્ષા બોધ આપીયો મારાં
 જલવાડને સર્વે માલ, દ્રવ્યાદિ લેઈ ભરે, મારાં
 દોહતણી મહાનાળ, તેપર લેઈ ધરે, મારાં ૭
 નિજ ત્રિયાતણે કાજ, શણુગાર સુંદર. મારાં
 વિવિધ પ્રકારના વેશ, લિધા છે મનોહર. મારાં
 લિયે તેમ નિજને કાજ, વેશ સોહામણ. મારાં
 ભેતાં જળહળ જ્યોત, દિસે ના કંઈ મણા. મારાં ૮
 મ્લેચ્છ સુતની માગી શીખ, મનમાં ઉમાડને. મારાં
 થયો મોતિચંદ આરુઠ, જલધિને વાડને મારાં
 રિદ્ધિ લેઈ સર્વે સંગ, પંથે અવગાહતાં. મારાં
 જતાં જલધિને પંથ, દિન કંઈક વહિ જતાં. મારાં ૯
 આંબુ નિજતણું પુર, મધ્ય નિશા સમે, મારાં
 નાખતાં નાંગરતીર, પંથ ગતીને હમે, મારા.
 જાણી મધ્ય નિશા કાળ, નાળુ નવ છોડીયું; મારાં
 સ્વત્રિયા તણી રીત, જોવા ચિત્ત જોડિયું મારા. મારાં ૧૦
 વર્ષો થયાં મુને બાર, વસ્યો દુર દેશમાં, મારા.
 મુકી ગયો ધરદ્વાર, નારી યુવાવેશમાં; મારા.
 રૂપે રંભા સમ દેહ, મનોહર ભૂતિ, મારા.
 અંગે રતિ અનુહાર, શોડે ખૂબસુરતી. મારા. ૧૧

- શુ વિષય વિકાર, ત્રિયાયે ન ટાળીયો; મારા.
 કેનિ-જપતિ વૃત્તાધર્મ, શુદ્ધપણે પાળીયો, મારા.
 યુવા વયે જીતે તેહ, કઠીન વિકારને; મારા.
 જૂ પાવન કરનાર, ધન્ય તે નારને. મારા. ૧૨
- હશે કેવોરે આચાર, જાણું તીહાં જઈને, મારા.
 સ્વ સ્ત્રી નિરખણ કાજ, ઉજમાલ થઈને; મારા.
 ઉતર્યો તે એકાએક, શ્રેષ્ઠી શિરોમણી, મારા.
 મુખાને આપી રૂડી શીખ, ગયો સ્વચ્છ લણી. મારા. ૧૩
- મધ્ય નિશાની મોઝાર, પુરમાંહિ આવીયો, મારા.
 ખડગ ગ્રહિ નિજ હાથ, ખંજર મન લાવિયો; મારા.
 સતાર ચાલીને તેહ, પહોંચ્યો નિજ મંદિરે, મારા.
 જઈ જોતાં ખંધ દ્વાર, ઈચ્છે જવા અંદરે. મારા. ૧૪
- અવર પંથથી શેઠ, ચડ્યો નિજ માળીયે, મારા.
 અનુક્રમે ક્રમતો માળ, જોતો ભુવન જાળીયે; મારા.
 શયનગ્રહ તણી માંહિ, દિઠી નારી દુઃખણી, મારા.
 વહેતાં નયનથી નીર, થતી તે હયામણી. મારા. ૧૫
- કરી નીચું રે વહન, સુંદરી તે ઝુરતી, મારા.
 નાખે દીર્ઘ નિશાસ, ઝાંખી દિશે સુરતી, મારા.
 પામી પુરણ પરિતાપ, પૂરું જન્મ પાપથી મારા.
 દિલડે દુઃખ રે ગંભીર, દાઝે તે સંતાપથી. મારા. ૧૬

પીયુષ રહ્યા પરદેશ, કરી કઠણ છાતડી, મારા.
 કર્મ તણે થયો કોપ; કહું કોને વાતડી. મારા.
 આજે મારો અંતિમ શ્વાસ, ધીરજ ક્યાંઈ ના ધરે, મારા.
 થતાં શૂનો રે સંસાર. પ્રાણ કાયા પરિહરે. મારા. ૧૭
 ઉછળે દુખો હઘિ દીલ, કષ્ટ આબ્યું આકરે, મારા.
 પડું આ ઝડપાથી આજ, વિલંબ હું ના કરે; મારા.
 કરતી અતિશે ઉચાટ, વનિતા વલવલે,
 વિવાહ પામ્યો મોતિચંદ, દુખી દેખી તે પળે મારા. ૧૮
 અધુના રચણિ મોઝાર, પ્રમાદી સહુ પુરમાં, મારા.
 કોણ કષ્ટ પ્રગટ્યું આજ, હશે તેના ઉરમાં; મારા.
 પુરમાં વસે માત તાત, વર્તે સ્થિતિ સુખણિ, મારા.
 દીન વહની મુજ નાર, હિસે કેમ દુખણી. મારા. ૧૯
 ચિત્તમાં ચિંતવી એમ, પ્રગટ ત્યાં જાય છે, મારા.
 કુંવર જ્ઞાંતીયે બાઈ, ભયજ્ઞાંત થાય છે; મારા.
 કહી તે અષ્ટમી ઢાળ; નગરની પાસમાં, મારા.
 કહે મુનિ આંખાજી એમ, ચેલા ચૈભાસમાં. મારા. ૨૦

શિખરિણી છંદ.

અદ્યાપિ બાળાએ પિયુવિરહનો તાપજ સહયો,
 તનવા તે પ્રીતે સર્તો પતિ અતિ આતુર થયો;
 દુઃખી પ્રિયા પેખી નિજ મન વિષે ખેદ કરતો,
 ચડયો ચાલી ચોંપે ચરમ મજલે ધૈર્ય ધરતો.

દોહરા.

- દુઃસ્થિત દેખી નારને, પિયુ ગયો તસ પાસ;
દિયે દિલાસો તેહને, પ્રગટ કરી નિજ આશ. ૧
- ધૈર્ય ધરો મુજ વલ્લભે, દુઃખ નવ ધરશે લેશ;
સંપદ ગ્રહિ હું આવીયો, શીઘ્ર તજી પરદેશ. ૨
- મધ્ય નિશામાં નાથને, જોતાં તેણિ વાર;
હર્ષાતુર થઈ ચિત્તમાં, ગુણસુદરી તે નાર. ૩
- રોમેરોમ હુલ્લસિત થઈ, વહતિ વેણ રસાળ;
પ્રાણપતિ પધારીયા, વત્યો મંગળ માળ. ૪
- સાનિધ્ય થઈ ત્યાં સુંદરી, પ્રણમી પીયુના પાય;
અણચિંત્યા પતિ આવિયા, પાવન કરી મુજ કાય. ૫
- પતિ સન્મુખે સુંદરિ, ઉભી ખેહુ કર જોડ;
દિહાર દેખી આપના, ફળીયાં વાંછીત કોડ. ૬
- ધન્ય ધન્ય વાસર આજનો, ગયાં વિયોગી દુઃખ;
આંતિમ સમે આવિ મળ્યા, દુઃખણિને સન્મુખ. ૭
- દીન વયણે તે સાંભળી, ચમક્યો ચિત્ત મોઝાર;
વળતું કહે નિજ નારને, પ્રગટી પૂર્ણ ખ્યાર. ૮
- શા કારણ તુમે સુંદરી, દુઃખણિ થઈ ઝુરંત;
અધો વહન કરી ત્રિલપતી, નયણે નીર ઝરંત. ૯
- વિતક કહો મુજ આગળે, તજી અંતરનો ખેદ;
ઉપાય કરે તુમ દુઃખનો, જાણી તતક્ષણ લેહ. ૧૦

ઢાળ નવમી.

રાગ-ધારણી મનાવે રે મેઘકુમારનેરે.^૧

દીલગીર થતો રે બાળા દુઃખણી રે, પામી કલકે ત્રાસ;
 સુંદરી હરશાયે રે વિતક વૃત્તાંતને રે, પીયુ તણી તે પાસ.
 દીલગીર થતો રે બાળા દુઃખણી રે. ઓ આંકણી. ૧

અશ્રુધારા વહિ રે દીલે ત્રિયા હાઝતી રે, ગહગહ કંઠે થાય;
 પીયુ તુમે સુણો રે મુજ વિટંબના રે, કર્મે થઈ દુઃખહાય.
 દીલગીર ૦ ૨

જ્યારથી પરદેશે રે સ્વામી સિધાવિયા રે, મુકી મુને ધરદાર;
 પીયુ તુમ વિરહે રે ધર્મે કાલ ગાળતી રે, ધર્મ જાણી સુખઝાર.
 દીલગીર ૦ ૩

માત પિતુ ગેહે રે જાતી હું કોઈ ક્ષણે રે, કરવા સુખે વિશ્રામ;
 તેહ તજી કહિ રે હું ઇણ પુરમાં રે, જતી ન કોઈ ઠામ.
 દીલગીર ૦ ૪

મન વચ કાચે રે શુદ્ધ શીયળ સાચાંયું રે, દમી ઇન્દ્રિય વિકાર;
 પણુ દૈવ અટારાં રે કીધી મુને દુઃખણી રે, પ્રગટ થયાં આવાર.
 દીલગીર ૦ ૫

છલ બાજી કીધિ રે નૃપસુત પાપીયે રે, રચિ પ્રપંચી આળ;
 ગેહ પત્ની પણુ રે કોઈ ત્રિયા રાખીને રે, ચડાંયું મુજને આળ.
 દીલગીર ૦ ૬

નૃપ સભા માંહિ રે, જઇ તેણિ પાપણિ રે, લોપી છે મુજ લાજ;
કુશળ પુર માંહિ રે પ્રસિદ્ધ થઇ વાતહી રે, અકાંઈ જીવન આજ.

દીલગીર૦ ૧૭

ગત દિને આંખ્યા રે આંહિ મમ તાતજી રે, દિધો મુને ફિટકાર;
ત્યારથી હું પીયુ રે થઇ છું કયામણી રે, શૂનો લાગે રે સંસાર.

દીલગીર. ૮

માત પિતા મારા રે રિપુ તે થઇ રહ્યાં રે, જાણિને કમંચંડાળ;
આચિંતાનું મુને રે આંખું આળ આકંઈ રે, બળુંછું તે દમ્બજાળ.

દીલગીર. ૯

વેધક વયણો સુણી રે પરણી નિજ નારના રે, વળતું કહે તે માર;
માવિત્રો પણ તારાં રે વિમુખ થઇ રહ્યાં રે, કરિ ન તુને સહાય.

દીલગીર૦ ૧૦

કિણુ વધે જાણું રે સતીત્વ તો તાહં રે. પરણિ વસ્યો પરદેશ;
દ્વાદશ વર્ષે રે દેશમાં આવિયો રે. જ્ઞાતા નહિ લવલેશ.

દીલગીર૦ ૧૧

એવા વયણો સુણી રે પતિતણા પ્રેમહા રે, મૂર્છાણી તેણે સ્થાન;
સણાંતરે પામી રે શુદ્ધિસા સુંદરી રે, કમેં બૂલી ગઇ ભાન.

દીલગીર૦ ૧૨

શિખરિણી છંદ.

નચાવે છે કમેં ક્ષિતિ તળ વિષે સર્વ જનને,
તપાવે છે તાચે પ્રતિ કુળ થઇ તેહ તનને;

મુરા મુરેંદ્રાદિ નર વર અને ચંદ્ર સખળા,
કરી નાખે કમો ઉદય વખતે સાવ નખળા

મૃદુ વયણે બોલે રે કાંતા મુકોમલી રે, કરતી અશ્રુનીપાત;
કોઈ નહિ માફ રે, આપદ કાલમાં રે, કોને કહું દુઃખ વાત.
દીલગીર૦ ૧૩

વલવલતી બાળા રે દુઃખણી થઈ બોલતી રે, જતાં પતિને પ્રતીત;
કિણુ વિધે થાવેં રે, નિશંક પિયુ માહરો રે, ચિંતા ધરે એમ ચિત્ત.
દીલગીર૦ ૧૪

ધન્ય ધન્ય સતી રે તેહ શિરોમણી રે જેણે જીત્યો છે અનંગ;
પ્રગટી હિમત હૈયે રે શીયળ પ્રભાવથી રે, છે તે ચિંતામણી નંગ.
દીલગીર૦ ૧૫

શુર તણી સાજે રે આંખાજીયે એ કહ્યો રે, સતી તણા અધિકાર.
હાળ થઈ નવમી રે દુઃખ તણા અવસાનની રે, થશે અંતે જયકાર.
દીલગીર૦ ૧૬

દોહરા.

નારી કહે નિજ નાથને, ધારણુ કરી મન ધીર;
સતીપણું પ્રગટાવવા, હિંમત છે તે સધીર. ૧

અર્પણુ કરો જો મુજને, વેશ અનોપમ આજ;
પ્રબળસિંહ સરહારનો, ધારણુ કંઈ તસ તાજ. ૨

- જતાં તુમે પરદેશમાં, રહી અબ્યંતર વાસ;
કરતી કરણી જૈનની, કરવા કર્મ વિનાશ. ૩
- સામાયક શુદ્ધે કરી, વ્યતિક્રમતી હું રાત;
તેહ સમય ત્યાં નીકળી, વિદ્યાધરી વિખ્યાત. ૪
- નભથી ઉતરી મહેલમાં, આવી નમી મુજ પાસ;
વાત સુણી જૈન જ્ઞાનની, તન મન પામી ઉભસ. ૫
- ધર્મ તણા અનુરાગથી, બાંધી મુજથી પ્રીત,
પરાવર્તન કરવા ભણી, દીધું વિદ્યા વિત્ત. ૬
- માટે ચિંતિત રૂપને, પ્રગટ કરે તે ઠાય;
કહે હિમતવંત સુંદરી, પૂર્વ વાત પ્રગટાય. ૭
- અડચું કલંક ઉતારવા, દર્શાવું મુજ નર;
પાપીને ફળ પાપનાં, પ્રગટાવું થઈ શૂર. ૮
- નિશંક કરે મન આપનું, નરવર જાણે તેમ;
માત પિતા પણ માહરા, પેખે સતીત્વ ક્ષેમ. ૯
- પતિવૃતાપણું માહરે, જીવે સકલ પુરીજન,
પ્રગટાવા સદ્ભાવથી, તત્પર થયું છે મન. ૧૦
- આવ્યું કલંક જો ઉતરે; શીર પરથી નિરધાર;
જીવું તો આ જગતમાં, જાણી જીવન સાર. ૧૧
- જીવ્યા જશવંત માનવી, કહેત કવિજન લોક;
જશ વિના જન જગતમાં, જાણો જીવન ફોક. ૧૨

જશ કાળે કંઈક જગતમાં, મર્દિક નરવર ધીર,
મરણ પામ્યા નિજ હસ્તથી, મમતા તણ શરીર. ૧૩
ભરી સભાની આગળે, કલંક કરે નિર્મૂળ,
નિષ્કલંકી થઈ જીવવું, નહિ તો જીવ્યું ધૂળ.

ઢાળ દશમી.

રાગ-વીર પ્રભુ આગ્યારે વિજ્ઞાના નગર મોઝર.

ધારણ કરી ધીર રે દર્શાવે. શુદ્ધ આચાર,
ધન્ય ધન્ય ત્રિયા રે હિંમત હૈંડે ધરનાર, ધારણ૦ એ ટેક.
અખળા કહી છે ત્રિયા તણી જાતિ;
સંકટ કાળમાં ભીડ મન થાતી, થન્યર કંપે કાંતાતણી છાતી
છતાં આજે ખાળારે થઈ ધૈર્ય ધારણહાર
ધારણ કરી ધીરરે-એ આંકણી. ૧
શીયળવંતતાણું વીરત્વ રે ભારી,
વિસ્તારે કીર્તીતે વસુધા મોઝારી, વિહારે વિપત્તિ હિંમતજધારી,
શીયળથી થાવે રે જગમાં જયજયકાર, ધારણ૦ ૨
સત્ય પ્રગટવા તનમન રંગે,
પ્રખળસિંહ સ્વાંગ ધરવા ઉમંગે,
હિંમતહોવે જો ત્રિયા તુજ અંગે,
તેડિ તુંને સંગે રે સુંદર અપુ શણગાર, ધારણ. ૩

પ્રિયાને કહે વાત પ્રગટો જે ઉરે,
 સુષ્ટિ મેણાંરૂપ વયણે આપુરે, ગયો કમાવા હું વિદેશ દૂરે
 સમૃદ્ધિ બહુ લાવ્યો રે દરી જવાહિર વેપાર, ધારણ. ૪
 મધ્ય નિશામાં હું વિદેશથી આવ્યો,
 પ્રગટયો હાવતે મુજ મન લાવ્યો;
 સુખો શીરહાર એક સંગે હું લાવ્યો,
 આડંબર ધરી રે સજ્જ સંગે પ્રતિહાર; ધારણ. ૫
 પવિત્ર પ્રિયા જોઈ થતો હુલ્લાસે,
 પ્રગટાવી રૂદ્ધિ તે કાન્તાની પાસે;
 શીયળ પ્રભાવે સંકટ તે જાણે,
 ચાલો મુજ સંગે રે પુરખંદર મોજાર, ધારણ. ૬
 એમ કહી વનિતાને સંગે તે લાવે,
 તિહાંથી જલધી તટ હંપતી આવે;
 ચાલી સત્વર થયા આરૂઠ નાવે,
 સતિ સંકટ વામી રે થતાં પતિનો આધાર. ધારણ. ૭
 નૌકા આરૂઠ થયાં હંપતી જ્યારે,
 યથાવિધ કીધી વાત સતી સંભારે;
 ખેચરી તણી વિદ્યા ફેરવી ત્યારે,
 પ્રખળસિંહ રૂપે રે પ્રગટ થઈ તેવાર. ધારણ. ૮
 શેઠને અર્પે ત્યાં વેશ મનોહારી,
 ઝરકશી જામાહિ વિરમયકારી; ધારણ.

- કરે અંગે ઉલટ ધારી;
અફભૂત તેજે રે શેઠે જયું દેવકુમાર. ધારણ. ૯
- ઘેઠો પ્રબળસિંહ સિંહાસને આવી,
પ્રેક્ષક જનોનાં મનને લોભાગિ;
ચિંતિત સુખાદિને શેઠે જણાવી,
પહેરો કરો કરતા રે જાણી તેને શીરદાર; ધારણ. ૧૦
- વચણ સુધી એવા અનુચરો કરતા,
ઉજવળ અસિ તે કરમાં રે ધરતા;
તત્પર થઈ તેની ચોકી રે કરતા
શેઠ પરિજનને જણાવે નિજ વિચાર. ધારણ. ૧૧
- ગજાવો પુર કરી નાળુના નાહો,
કહેજ્યો પુરી જનને કરી વિસ્તારો;
આવ્યા છે ખંદરે નૃપના શીરદારો,
વિવેકહિણો રે હિસે નૃપ નિરધાર. ધારણ. ૧૨
- છોડતાં તોપુ ત્યાં નાહ ગડુડે,
ગુલંદ શખે તે જલધિ હડુડે;
નાળું ગોળે ત્યાં ગગન ખડુડે,
ભયભ્રાંત થાવે રે નૃપ પ્રજા તેણી વાર. ધારણ. ૧૩
- શત્રુ તણી શંકા નૃપ મન પાવે,
આચિંતાનો કોણ ધસી પાસે આવે;

શોધ કાળે નૃપ સ્વારો હોડાવે,
હશે કોણ રિપુ રે કુશલપુરની બહાર; ધારણ. ૧૪

હુકમ સુણી છુટયા સ્વારો તે વારે,
સજ્જ થઈ નિકળ્યા પુરને દ્વારે;
આબ્યા જલધિતટ રવ અનુસારે,
આડંબર દેખી રે ચક્રીત થયા છે સ્વાર. ધારણ. ૧૫

મસાલ જ્યોતિ જ્યાં અદ્ભૂત આજે,
પ્રતિહાર મધ્યે અધિરાજ વિરાજે;
ઝગમગ ભૂષણે અંગપર છાજે,
વિદેશીને પૂછે રે જોતાં તે વિસ્મયકાર ધારણ. ૧૬

શિખરિણી છંદ.

અહો કાન્તિ તેની અનુપમ દિસે એહ ખલકે,
પ્રતાપી તે પેખ્યો અજબ ભૂષણે અંગ ઝળકે;
વિભૂતિ વિલોકી સુરપતિ તણું માન ગળશે,
નકી જોતાં તેને નગરરમણી ચિત્ત ચળશે. ૮

કોણ આબ્યો આ લક્ષ્મી લઈને,
છોડે તોપુ તે શીરદાર થઈને;
આપો પ્રત્યુત્તર પુછો ત્યાં જઈને,
વળતું તે કહે રે કોધ કરીને અપાર. ધારણ. ૧૭

મૂર્ખ શિરોમણી છે તુમ પુરપતિ,
રાજ્ય રીત તણી બણે નહિં ગતિ;
અધિરાજ્ય ખ્યાતિ જગમાં છે છતી,
તેહ તણા સુત રે પધાર્યા ઉદ્ધિ પાર. ધારણ. ૧૮

સન્માનાદિ રીત અદ્ભુત ભાખી,
મોટા તણી નૃપે મર્યાદા ન રાખી;
સન્માન માટે અમે નાળું તે નાખી,
કરશે કાંતો આજે રે તુમ રાજ્ય અપહાર. ધારણ. ૧૯

વયણ સુણા તેનાં ભયભીતકારી,
જણાવા નૃપને ઉરે અવધારી;
તુરત ગયા ત્યાંથી પુર મોઝારી,
આવીને કહે રે નૃપતિ પાસે તે સ્વાર. ધારણ. ૨૦

અધિરાજ સુત પ્રબળસિંહ આવ્યા,
પ્રોઠ પ્રતાપે કંઈક નૃપ નમાવ્યા;
સુખાદિ લશ્કરને સંગે તે લાવ્યા,
કીધો નહિં તુમેરે સત્કારાદિ વ્યવહાર. ધારણ. ૨૧

એવું મુણતાં નૃપ રહ્યો છે ત્રાસી,
કરે ઉહાપો કુશલંપુર વાસી;
થઈ તકસીર આજે અણુ વિમાસી,
આંખાણુએ કહ્યો રે દશમી ઢાળે અધિકાર. ધારણ. ૨૧

દોહરા.

- તેડાંબો સ્વ સચીવને, પ્રગટ કરી તે વાત;
નૃપ પાસેથી સાંભળી, મંત્રી વહે અવહાત. ૧
- શીરહાર બાણી તેહને, કીજે બહુ સત્કાર;
હાજર થાશું હજુરમાં, લઈ લશ્કર પરિવાર. ૨
- સામંતાદિ સજ્જ ક્રિયા, હુકમ તણે અનુસાર;
નર વર મંત્રી પુરથી, તુર્ત થયા તૈયાર. ૩
- વત્સો ઉત્સવ શહેરમાં, બાંધ્યા તોરણ દ્વાર;
પુર નર નારી સર્વને, હર્ષ તણો નહિ પાર. ૪
- કુંતલ ઘોડા કાઢીયા, સજી સુંદર શણગાર;
ગળે અંબાડી હેમની, થતો અતિ બળકાર ૫
- અતુરંગિ ફેાળે નીકળ્યો, નરવર તેહ સધીર.
સન્માન કરવા ચોંપયો, આંબો જલધિતીર. ૬
- તે સંગ આંબો પાટવી, આપે થઈ ઉજમાલ;
સતી પતિને પેખતાં, પડી હૃદયમાં ફાળ. ૭
- પ્રાતસ્કાળે બંદરે, આવ્યાં પુર નરનાર.
ગળી મનુષ્યની મેદિની, બેતાં અપરંપાર. ૮
- પ્રબળસિંહ ત્યાં ઉતરે, આવિ જલધિ પાર.
પહેરેગીરાદિ તેહના, ઉભા ગ્રહી હથિયાર. ૯
- પ્રબળસિંહ સંગ શેઠજી, દીસે છે મનોહાર;
કનક છડી લઈ હાથમાં, બોલે ત્યાં છડીદાર. ૧૦

કવિતમાં. મૈતા મસુદી કારભારી હાજર હે
 દિવાન આસ્તેકદમ ભુવિન્યાસ્તે કદમ આનુસે.
 આનુસે નિગાહ રખો ઘણી ખમા મહારાજ-
 ધિરાજ સર્વોપરિ પ્રખળસિંહ ઠાકુરને.

ઢાળ અગ્યારમી.

રાગ-તેરમા વિખળનાથ શોભાગીએ.

પ્રખળસિંહ આવિ ઉતર્યો જે વારે,
 મુખાદિ સઘળા સપરિવારે,
 શેઠજી છે નિજલારે, અધિરાજ આજ પધાયો.
 જનમન આનંદ આજ, અધિરાજ. એ ટેક. ૧
 જરકશી શોહે અદ્ભૂત અંગે,
 લીલમ જહિત્ર હાર દીપે છે સંગે;
 ઝળકે ઝવેરાત નંગે. અધિરાજ. ૨
 રાજા પ્રજા જોઈ વિસ્મય થાવે
 પ્રૌઢતા પેળિ થયા નમ્ર ભાવે;
 પુષ્પો લાઇ વધાવે. અધિરાજ. ૩
 પ્રણયે પાટવી પ્રખળસિંહ પાયે,
 સ્મૃદ્ધિ જોતાં તે મદ ગળી જાયે;
 અદ્ભૂત છે ઠકુરાયે. અધિરાજ. ૪

પ્રબળસિંહ સંગી ગુણસુંદરી પતિ, પાટવી થયો જોઈ વિભ્રમ મતિ; થશે શી માહરી ગાત, અધિરાજ.	૫
રાજા નમ્યો જઈ નિજ માન મોડી, માન મર્યાદા મેં આપની ત્રોડી; માફી માગું હસ્ત જોડી, અધિરાજ.	૬
લાગે તુમ દિદાર અમોને ખ્યારા, અધિરાજ છો શિરછત્ર હમારા; આજ્ઞા વહે અસિધારા, અધિરાજ.	૭
જાણુ ન થઈ કશી આજે તમારી, બક્ષીશ કીજે તકસીર મારી; છો આપ પરહેજગારી. અધિરાજ.	૮
ધરિછે તુમ દિદાર પુર નરનારી, પાવન કરો પુરે આપ પધારો; કરૂણા દ્રષ્ટિ પ્રસારી. અધિરાજ.	૯
તુમ માટે આ અશ્વરથ લાવ્યો, સુણિ સમાચાર તુરત હું આવ્યો; સુખદા મનોરથ ફાવ્યો. અધિરાજ.	૧૦
નૃપતિ તણી તેણે અર્જ સ્વીકારી, રથારૂઢ થઈ ત્યાંથી કીધી તૈયારી; નૃપ સલામી ઉર ધારી. અધિરાજ.	૧૧

- પ્રિય પતિ તેનો સંગે વિરાજે,
 વિસ્મય થયાં જન જોતાં તે આજે;
 વાજાંત્રો તે સમે વાજે. અધિરાજ. ૧૨
- સજ્જ ઘોડા ગજ પંથે પરવરિયા,
 રાહ મધ્યો મધ્ય સુખા સંચરિયા;
 હસ્તે પ્રહરણો ધરિયા. અધિરાજ. ૧૩
- દ્વિપાવી રોશની બહુ વિધ ઠાણે,
 પુર પ્રવેશ કરે મોટે મંડાણે;
 નૃપ નમાવ્યો તે ઠાણે. અધિરાજ. ૧૪
- રત્નજડીત પંખે વાયુ ત્યાં ઠાળે,
 પુરીજનો પંથે જયજય બોલે;
 જોતાં ઇંદ્રાસન ડાલે. અધિરાજ. ૧૫
- પ્રબળસિંહ વેશ અંગે ધરીને,
 જન મન વૃત્તિ સ્થિર કરીને;
 મૃગનેત્રી ચિત્ત હરીને. અધિરાજ. ૧૬
- ચાલતાં પુર તે વાજાંત્રો ગાજે,
 સજ્જકૃત ભુવન નિવાસ કાજે;
 પ્રબળસિંહ આવી બિરાજે. અધિરાજ. ૧૭
- નૃપતિ કહે તેડી. મંત્રીને પાસે,
 હાજર રહો સહા તેને નિવાસે;
 રાખો વિવિધ વિલાસે, અધિરાજ. ૧૮

- હું પણ હાજર રહીશ સદા,
કરશે હુકમ તે કરીશું અદા;
કબૂત ન નડે જેથી કદા. અધિરાજ. ૧૯
- મોતીચંદ તેનો સ્નેહિ રે જાણી,
કીજીયે સંતુષ્ટ પ્રીત જ આણી,
વહિ અનુકૂળ વાણી. અધિરાજ. ૨૦
- સ્વાદિષ્ટ ભુક્ત નિપજાવી ભાવે,
ભોજન કરાવો ઇચ્છાને દાવે;
સ્નેહ વૃદ્ધિંગત થાવે. અધિરાજ. ૨૧
- હુકમ સુણી નિજ નૃપતિ કેરો,
હર્ષિત થયો છે મંત્રીનો ચહેરો;
તત્પર રહે નૃપ ભેરો. અધિરાજ. ૨૨
- નૃપ મંત્રી હાજર થયા તે વારે,
તુષ્ટમાન કરે સ્વાદિષ્ટ આહારે;
વર્તે તે ઇચ્છાનુસારે. અધિરાજ. ૨૩
- પ્રબળસિંહ રૂપે મર્દિક ભારે,
ખ્યાતિ કીધી ખૂબ પુર નરનારે;
મહોપતિ માન વિદારે. અધિરાજ. ૨૪
- ઐકાદશમી ઢાળ છે મનોહારી,
આંખાજી મુનિયે કહી વિસ્તારી;
શ્રોતા લેજ્યો ઉર ધારી. અધિરાજ. ૨૫

દોહરા

- સન્માને નૃપ શેઠને, પ્રબળસિંહની સંગ;
 ખાનપાન બહુ ભાતના, ખવરાવે ધરી રંગ. ૧
- સુખા સામંત રાયના, રહે વયણ આદેશ;
 ગ્રહી પ્રહરણે હસ્તમાં, સજ્જત સુંદર વેશ. ૨
- પ્રબળસિંહ ત્યુ' શેઠજી, સંગે લઈ પરિવાર;
 ખૂમ બગીમાં ખેસીને, નીકળે પુરની બહાર. ૩
- બાગ બગીચા અંગલા, મનહર મેડી માળ;
 સુખ શેઠજી આગમાં, ખેલત ખેલ રસાલ. ૪
- હોજ કુવારા નવનવા, વહેતાં નિર્મળ નીર;
 સ્પર્શી કુસુમ કુંજમાં, પરિમલ થાવે સમીર. ૫
- ચંપો ચંપેલી મોગરો, જાઈ જુઈની જાત,
 મરવો ડોલર માલતી, રંગ ખેરંગી ભાત. ૬
- ગુલાબ ગુલાબી રંગના, મધુકર કેલ કરંત,
 પુષ્પ પરિમલ વાસથી, નાક્ષા ઈંદ્રો હરંત. ૭
- આશોપદલવ આપતાં, જાંબુ કદળી જોર;
 સહકારે વન શોભતું, વ્યાપો ઘટા ઘનધોર. ૮
- નાગલક્ષ્મી વેલડી, વીંટી મંડપ સ્થંભ;
 રમણિકતા તે બાગની, જોતાં થાય અચંભ. ૯
- વનલોલા વિલસી કરી, થયા તે હર્ષાનુર;
 મોતિચંદ પણ પેખતાં, ચિત્તમાં થયો સનુર. ૧૦

ત્યાંથી વળ્યા તે પુરમાં, તનમન ધરીને મોહ;
 પુરી જન પંથે દેખતા, ધરતાં પુરણ પ્રમોહ. ૧૧
 જન માલા અવલોકતા, લેતા સહુની સલામ;
 પુર મધ્યે થઈ આવિયા, નૃપની સભા છે તામ. ૧૨
 બેઠો કનક સિંહાસને, પ્રગટી પ્રૌઠ પ્રભાવ;
 કૃત્રીમ વેશે કામિની, સર્વોપરિ થઈ રાવ. ૧૩
 બેસે પાસે શેઠજી, મનમાં ધરી બહુ માન;
 સ્નેહિ જાણી તેહનો, કરતા બહુ સન્માન. ૧૪

શિખરિણી દંદ.

મણિ મુકતા હારે અગમગ તિહાં તેજ કરતો,
 વિભાએ પોતાની જગત જનનાં ચિત્ત હરતો;
 હજારો લોકોની પરિષદ તણા નેત્ર હરીને,
 પતિ પાસે બેઠી નરવર તણો સ્વાંગ ધરીને. ૯

શેઠ સેનાપતિ આવિયા, ધરતા ઉર આનંદ;
 પરિષદ વ્યાપી તે સ્થળે, રાજ કુટુંબી વૃંદ. ૧૫
 પ્રબળાસિંહની હજુરમાં, આવી નરયો દિવાન
 નરવર તે પણ આવીયો, કરવાંને સન્માન. ૧૬
 તાસ પાયે પ્રણમી કરી, જોડીને બેહુ હાથ;
 અધિરાજ જાણી તેહને, સ્તુતિ કરે નરનાથ. ૧૭

ઢા'ળ બારમી.

રાગ-કુડી છે માયાહી રે ફાંસી

તુમે કિધા કૃતાર્થ આજે, (૨)

પ્રોઢ પ્રતાપી જશ તમારો, દિશો દિશ ગાજે.

તુમે કીધા એ આંકણી

૧

કીર્તિ કમળા તુમે વરીયા, (૨)

તખત બિરાજ્યા જોઈ અમારા, ચશ્મ તે ઠરીયાં, તુમે. ૨

સિંહાસને રહ્યા વિરાજી, (૨)

દેશ કેશરી જશે જગતમાં રહ્યા તુમે ગાજી, તુમે. ૩

રહ્યા છત્ર શીરે ધરાવી, (૨)

પાવન કીધી તુમે એહ ભૂમિને અહીં આજ આવી, તુમે. ૪

પ્રગટી છે પ્રભુતા ભારી, (૨)

અફભુત રૂપ દિપે તમારું, જન નયનહારી, તુમે. ૫

હર્ષે મયૂર પેખિ ધનને, (૨)

તુમ દિહારે આનંદ આજે, થાય પ્રગટ મનને, તુમે. ૬

અવિચળ રહો સદાઈ, (૨)

ચાવચ્ચંદ્ર રવિ ગગન જયું ઉદય સદા થાઈ, તુમે. ૭

કહ્યું કાજ સકલ કરશું, (૨)

તુમ વદનથી થાય પ્રગટ તે આજી શીરે ધરશું, તુમે. ૮

કીલયે હુકમ ઉર ધારી, (૨)

શીરછત્ર છો આપ હમારા, સદા ન્યાયકારી, તુમે. ૬

દ્વાદશમી ઢાળે કરિ ખ્યાતિ, (૨)

આંખાલ કહે તે પ્રબળસિંહની કીધી નૃપે સ્તુતિ. તુમે. ૧૦

દોહરો.

ભરી સભામાં ભૂપતિ, સ્તુતિ કરી તે વાર;
ખેઠો સન્મુખ આસને કરી મન દીર્ઘ વિચાર. ૧

જય જય વત્તો જગતમાં, અંગે થઈ ઉજ્જમાળ;
કરી ખ્યાતિ બહુ મંત્રીયે વચણો વહિ રસાળ. ૨

નૃપ પાટવી પણ તેહને, નામી નિજનું શીર;
ખેઠો અંતિક આસને, ધરે ન મનમાં ધીર. ૩

ભોતિચંદ મર્દિક થયો, પ્રબળસિંહની સંગ;
ત્રિયા નિરુપમ તેહની, જેને શીયળ સુરંગ. ૪

છળખળ કીધું ચોંપથી, ખાંધી કુટીલા જાળ;
પાપ પ્રગટતાં તેહનાં, કરશે ખુરે હાલ. ૫

ચિંતવતો એમ ચિત્તમાં, નિર્લજ નૃપકુમાર;
સતી સંતાપી પાપીયે, સુણજ્યો શ્રોતા સાર. ૬

પ્રબળસિંહ રૂપ સુંદરી, વાણિ વહે વિખ્યાત;
સભાજનો સહુ સાંભળે, સુણતાં મધુરી વાત. ૭

ઢાળ તેરમી.

રાગ કુંયુજન મનડુ કિમહીન.

ઈણપુર થકી રાજન્ શેઠ આ આબ્યા, મમ નિવાસી ધામે;
પ્રૌઢ પ્રતાપી દિલાવર દિલડું, જશ વાધ્યો ઠામોઠામે.

હો રાજન.

તાત આદેશે હું આબ્યો; કરવા મનોરથ ભાબ્યો. હો રાજન.
તાત આદેશે હું આબ્યો. એ આંકણી. ૧

છે દીર્ઘ દૃષ્ટી તેમ પુણ્યપ્રતાપી; શ્રેષ્ઠી ગુણે શીરહાર,
તેહ સંગાતે મુજને બંધાણો; પૂર્વ સંભોગે પ્યાર.

હો રાજન. ૨

ચિરકાળ અમે સંગેરે વસિયા, પુરણ ધરીને પ્રીત;
પ્રાણથી પ્યારા છે રનેહી હમારા, અલગ રહે ના ચિત્ત;

હો રાજન. ૩

તહંતર કીધી તેણે તૈયારી, નિજ પુર પ્રત્યે જાવા;
મુજને મળી તે તત્પર થયા, અહિ સર્વે નિજ નાવા;

હો રાજન. ૪

તેણે સમે મુજ તાતે કીધો, હુકમ મુને હિતકારી;
રાજનીતિ પંથ સ્થાપજે પ્રીતે, નૃપ પ્રજાને મુધારી;

હો રાજન. ૫

નૃપ પ્રભાથી અન્યાયે જો વર્તે, આપે પ્રજાને કષ્ટ;
તેહ નૃપને પણ ઇચ્છાનુસારે, કરજે રાજ્યથી બ્રષ્ટ.

હો રાજન. ૬

ઉદ્ધત પ્રજા કદી નૃપનો ન માને ન્યાયકારી આદેશ,
ઠંડાદિ તેને શિક્ષા કરીને, તમવજે નિજ દેશ.

હો રાજન. ૭

મનુષ્યઘાતિ પાપં પ્રણાતિ, એહ અનર્થનું મૂળ;
પર ત્રિયા તણા સંગી જનને, નિશ્ચય કીજે નિર્મૂળ.

હો રાજન. ૮

તેજ પ્રસંગે, આ શેઠ સંગાતે, અહિં આજ હું આવ્યો;
રાજ નીતિ તણા લોપ જે કરશે, તેહનો કાળ હું આવ્યો.

હો રાજન. ૯

ફટ પ્રગટ મુને તુર્ત જણાવે, પ્રજા તણા વ્યવહાર;
જાણું અપરાધિ તેહ પ્રમાણે, કાઢું દેશની બહાર.

હો રાજન. ૧૦

ભરિ સભામાં એહવું રૈ મુણતાં, નૃપ રહ્યો મન લાભ;
પાપી પુત્રે ખરે ઠાટ જ વાળ્યો, અપજશે રહ્યો ગાભ.

હો રાજન. ૧૧

ભોતિચંદ તણી ત્રિયાને રાખી, એહ કીધું છે અકાજ;
પખળસિંહને જાણુ જો થાશે, રહેશે નહિ મુજ લાજ.

હો રાજન. ૧૨

એમ થતો નૃપ આમણુ દુમણુ, રહ્યો તે નીચું જોઈ;
કરડા કટાક્ષે કહે પ્રબળસિંહ, ગુસ્સે નૃપ પ્રત્યે હોય.

હો રાજન ૧૩

વયણુ સુણી મુખ ઝાંખું કુરીને બેઠો કેમ તું જૂપ;
યથા તથ્ય રાજનીતિ જે હોવે, પ્રગટ કરો દે સ્વરૂપ.

હો રાજન. ૧૪

વળતું વિમાસી નૃપ એમ બોલે, અત્રે કહ્યું નવિ જાશે,
એકાંત સ્થાને જો આપ પધારો, વાત કહું તુમ પાસે.

હો રાજન. ૧૫

એવું સુણી પ્રબળસિંહ તે ત્યાંત્રી, ઉઠી એકાંતે આવે;
પરીક્ષણુ વદને થતો તે રાજ, વિતક વાત જણાવે.

હો રાજન. ૧૬

મુખથી કહેતાં મારી રસના રે કંપે, કુટીલ બન્યું તે કાજ;
ભરી સભામાંહિ માર્મિક નિષે, કહેતાં આવિ મુને લાજ;

હો રાજન. ૧૭

મુઘડ સ્નેહિ છે મિત્ર તમારા, મોતિચંદ મતિવંત;
તેહ તણી ત્રિયા લજ્જા તણને, વિપરીત કીધો છે તંત.

હો રાજન. ૧૮

ચોવન વેશે પીચુ વિરહિણી થાતાં, મોહિ કુંવર રૂપરંગે;
ભરી સભામાંહિ અનુમતિ લઈને, બેઠી પાટવી સંગે;

હો રાજન. ૧૯

પ્રબળસિંહ તે વચણ સુણીને, ખેઠાતુર બહુ થાવે;
અકાળ કીધું ખરે મિત્રપત્નીયે, કહી ત્યું શિર ધુણાવે;
હો રાજન. ૨૦

છેલ છબિલો મુજ મિત્ર તણને, માંડ્યો કુંવર ધરવાસ;
અનહદ ખેદ પ્રગટે છે હૈડે, તુરત કંઈ તપાસ.
હો રાજન. ૨૧

એમ કહિ ત્યાંથી સિંહાસને આવે, ક્રોધે થતો તે કુર;
ઠી સભાજનો સહુ સન્માને, બાણી તે જોઈ ઠાકુર.
હો રાજન. ૨૨

વ્યગ્રચિત્તે આવિ આસને બેઠો, નૃપ થતો દીન મુખ;
કોપિત થઈ તે રાજ્ય હરિ લેશે, એમ ધરે દિલે દુઃખ;
હો રાજન. ૨૨

ત્રયોદશમી ઢાળે મુનિ આંબાણ, પ્રગટ કહે અધિકાર;
સતી શુભસુંદરીનું વૃતાંત સુણી, શ્રોતા થશે વિસ્મયઝર;
હો રાજન. ૨૪

દોહરો.

બેઠા સભામાં પુરિજનો, તુષ્ણો? થઈ તે સ્થાન;
કરે હુકમ તે સુણવા, ધરતા મન વિજ્ઞાન. ૧

પ્રબળસિંહ ત્યાં તે સમે, બોલે મધુરી વાણ;
તત્પર થઈ નૃપ સાંભળે, વહન કરી શિર આણ. ૨

ચિરકાલે આ પુરમાં, આંબ્યો છું આ વાર;
બાણું ન સંખ્યા પુરની, પ્રભ તણો પરિવાર. ૩

- જાણું સમૃદ્ધિ શહેરની, પેખિ પુર નરનાર;
તે કારણ પૂર્વે ભાગમાં, કરો ઉજેણી સાર. ૪
- અંગ આભૂષણ ઓપતા, સજ્જ સુંદર શણગાર,
આવે પ્રજા સહુ પુરની, ઉપવન તણી મોઝાર. ૫
- આગમ દિવસે ગજવિ, ઉદય થાય જળ ભાણુ;
તું પણ સંગ લાવજે, અંતઃપુર તે ઠાણુ. ૬
- પ્રિય કુંવર તુજ પાટવી, જાસકૃતિ મનોહાર;
મોહિ મુજ મિત્ર માનની, પતિ કરો પરિહાર. ૭
- બાંધિ છેડાછેડલો, કુંવર તણી તે લાર;
આવે શીઘ્ર તે ભાગમાં, જુગટપણે નરનાર. ૮
- તે વર્જિ અન્ય રાણીયું, પરણિ પાટવી સંગ,
મર્યાદા રાખી ઉપ ને, લાવે ધરી મન રંગ.
કદિ રહેશે કોઈ પુ માં, પુરોજન નર કે નાર;
દે શું હંડ જ આકરો, કરિ ચાબુક પ્રહાર. ૧૦
- આદેશ આપું ચેટલો, કિજે સત્તર માજ;
નહિંતર રાજન રાજ્યનો, અપહરે શિરતાજ. ૧૧
- વચણ સુણી તે ભૂગત ચડાવી શિરે આણુ;
કાજ કરે તે તત્ક્ષણે, કરી પુરીજનને જાણુ. ૧૨
- શીયળ પ્રભાવે સુદરી, પ્રગટપણે પતિપાસ;
આજ્ઞા કરી નરં નાથને, પામ્યો પાટવી પ્રાસ. ૧૩
- વિસર્જન થઈ તે મેહની, હુકમ તણે અનુભવ;
શીશ નામો સહુ નેહને, બાવે નિજ ધર દ્વાર. ૧૪

- પ્રમળસિંહાદિ ચાલિયા, જઈ વસ્યા નિજ ધામ;
કુટિલ કુંવર તેમ નૃપની, હણાણી અંતર હામ. ૧૫
- નૃપ તેહાવે તે સમે, સંન્ય તણો શીરદાર;
કરે હુકમ તે ભૂપતિ, આજ્ઞાને અનુસાર. ૧૬
- ઉદ્ધોષણ કરી પુરમાં, કરે ગદ્ગદ જનને જાણ;
આવે પ્રાતસ્કાળમાં, પૂર્વ તણે ઉજ્જળણ. ૧૭
- વયણ સુણી તે ભૂપના, તુરત થયો તૈયાર;
નરવર નિકટથી નિકળી, પ્રસરાવે વિસ્તાર. ૧૮
- શોભાવે પૂર્વ આગને, છાટી નિર્મળ નીર;
જાજમ બિછાવે ભૂતળે, નૃપતિ તણા અમીર. ૧૯
- ઝરકશી નેજા પંથમાં, જોતાં ઝળહળ જોત;
વર્તાવ્યું મંગળ પુરમાં, પુરણ કરી ઉદ્યાત. ૨૦
- પ્રસરી વાત તે પુરમાં, વદે જનેજન મુખ;
અન્યાય પંથિ પાપીયા, હોશે તે દીન મુખ. ૨૧
- ભલે પધાર્યા રાજમાં, પ્રમળસિંહ સુધીર;
પાપ પંથને લે પશે, આપે થઈ ધીરવીર. ૨૨
- પ્રગટયો આનંદ પુરમાં, સદ્ જન થયાં સનૂર;
કરવા નિરીક્ષણ આગમાં, પુરિજન મન આતુર. ૨૩
- પ્રમળસિંહ ત્યું શેઠજી, વસ્યા મનોહર માળ;
દીપ મસાલે દીપા., દિસે આકર્ષમાળ. ૨૪
- સતીપતિ મુખ મલકેનો, કરેનો મનમાં ખ્યાલ;
પૂછે પ્રિયાને વાતડી, અંગે થઈ ઉજમાળ. ૨૫

ઢાળ ચઉદમી.

રાગ—દલાલી લાલનકી.

અહિંભુત આ રચના કરીજી, સજી પ્રબળસિંહ વેશ;
 ભુ પાયું તે ભૂપનેજી, ભાંતી રાખી નહિ લેશ.
 પિયારી છે શીયળ ગુણે શીરહાર. એ ટેક. ૧
 નિર્ભળ જાતિ છે જગતમાંજી, ત્રિયાતણું બળ ફેક;
 અબળા બળવંત ના હુવેજી, કહે કવિજન લોક. પી. ૨
 ભરી મનુષ્યની મેદિનીજી, પ્રગટ કીધું તે શૂર;
 નૃપને પાયે નમાવીયેજી, આપે થઇને હજુર. પી. ૩
 આવશે આગમ દિન બાગમાંજી, પાટવી સંગે ભૂપાજ;
 ચિંતા પ્રગટે મુજ ચિત્તમાંજી, કેમ ઉતારીશ આજ. પી. ૪
 વળતું વનિતા અમ વહેજી, સાંભળો જીવનપ્રાણ;
 શીયળ ગુણે જે સુંદરીજી; પ્રાકમ તણી છે ખાણ.
 પીયુજી સાંભળો સત્ય વૃત્તાંત. એ ટેક. ૫
 ભૂમિતળ થઇ ભામિનીજી, શીયળ બળે શીરહાર;
 કંઈક નરવર નમાવિયાજી, પ્રગટ કરી આચાર. પી. ૬
 જનકમુતાયે શીયળથીજી, કીધું હુતાશન નીર;
 મહીતળ ખ્યાતિ પામિયાજી, પૂરણ રાખી રે ધીર. પી. ૭
 રહી પદ્માતર રાજ્યમાંજી, પંચ પતિની રે નાર;
 શુદ્ધ શીયળવંત દ્રોપદીજી, હિમતે પામી દુઃખ પાર. પી. ૮

સુભદ્રા શીયળવંત જાણીયેજી, હિમતે થઈ પ્રસિદ્ધ;
 કાચે તાંતણે જળ કાઢીનેજી, પુર કષ્ટ દૂર કોષ. પીં ૯
 શીયળવંત સતી લીલાવતીજી, તન મન રાખી ખંત;
 પંચ તસ્કરને હઠાવિયાજી, અખળા થઈ બળવંત. પીં ૧૦
 ચિંતા તને તેમ માહરીજી, કદિ નવ કંપે કાય;
 નિર્મૂળ કંઈ હું કલંકનેજી, લઈ અનુકૂળ ઠાય. પીં ૧૧
 છડી ગ્રહી મેં મોટા તણીજી, આપે થઈ શૂરવીર;
 પ્રગટાવું સત્ય માહરંજી, હિમત ધરી ગંભીર. પીં ૧૨
 પાપીને ફળ પાપનાંજી, પ્રગટ કંઈ તે ઠાય;
 મળી મનુષ્યની મેદિનીજી, જોતાંતે વિસ્મય થાય. પીં ૧૩
 વયણ સુણી વનીતા તણાજી, રજન થયો તેણિવાર;
 પુલકિત વદને એમ વદેજી, પ્રિયા પાસે હિતકાર. પીં ૧૪

ચિખરિણી છંદ.

બલીહારી બાળા અનુપમ ઉરે નૂર ધરિયુ,
 કીધેલા આદેશે પુરપાત તાણું તેજ હરિયું;
 ધુળવ્યા લોકોને વચન પ્રભુતા પ્રાપ્તજ કરો,
 કરો કીર્તિ તાજી શીયળ બળથી ધીરજ ધરો.
 વાત વિનોદી કરતાં થકાંજી, સુખે કમી ગઈ રાત;
 મધુર ગીરા મુખ ખોલતાજી, બંદીજનો અવદાત. પીં ૧૫
 નોખત બબલી રાજ્યમાંજી, વત્યો ત્યાં મંગળમાળ;
 પ્રબળસિંહાદિ સજ્જ થયાંજી, અંગે થઈ ઉજમાળ. પીં ૧૬

હાળ ચઉદમી તે કહીજી, ચેલામાં રહી ચોમાસ;
આંખાજી મુનિ એમ ઉચરેજી, ચાલતે શ્રાવણ માસ. પી૦ ૧૭

દોહરા.

- સજજ થયાં સહુ પુરી જનો, સોળે સજી શણગાર;
એક દિશે તે સંચર્યા, પુર પંથે નર નાર. ૧
- આનંદ આંગે વ્યાપીઓ, રોમે રોમ હુલ્લાસ;
જેશુ* ઉપવન મેદિની, તન મન થતાં ઉભસ. ૨
- શેઠ પ્રબળસિંહ સંચર્યો, જાવે પુરની બહાર;
આગળ પાછળ ફિરસ્તા, ચાલ્યા ગ્રહી હથીયાર. ૩
- ગજ રથ ઘોડા પાલખી, સુખાદી શીરહાર;
નેજ પતાકા હસ્તમાં, થતો અતિ ઝળકાર. ૪
- નાચે આગળ નાયકા, કરતી મનહર ગાન;
સુણતાં જોતાં તેહને, થાવે સહુ ગુલતાન. ૫
- ગડગડ નોખત વાગતી, થતી નગારા ઠોર:
મરદલ વાળ નવનવાં, ગળે જયું ધનધોર. ૬
- આડંબર ધરી આવીયા, ઉપવન તણી મોઝાર;
દેખિ અદ્ભુત સાહેબી, વિસ્મય થયા નર નાર. ૭
- કરજોડી કિંકર સમા, નરનારીના વૃંદ;
નમન કરે નમ્ર ભાવથી, ધરતાં ઉર આનંદ ૮

પૂઠવી શીલાપટ ઉપરે, કમસર આસન કીધ;	
નામાંકીત સર્વે તણાં, આસન છે પ્રસિદ્ધ.	૬
અન્ધ રથ પરથી ઉતરી, મોતિચંદની સંગ;	
બેસે કનક સિંહાસને, મનમાં ધરી ઉછરંગ.	૧૦
પ્રબળસિંહની નિકટમાં, સ્થાપીત સિંહાસન;	
શેઠ બેઠા તે ઉપરે, સુખદા કરી આસન.	૧૧

ઢાળ પંદરમી.

શિખરિણી છંદ.

પ્રભુતા એ પૂરી સખળ અખળા આજ નિરખી,
નથી પેખી મેં તો ધરણીતળમાં તેહ સરખી,
નમાવ્યા લોકોને અધિપતિપણુ ધારણ કરી,
ખરી થાશે ખુબી પરિવદ વિષે વિસ્મય ભરી

રાગ ઝુમખડું તે અસ્ત થયો દિ.

શ્રેણી પ્રશ્નેષ્યાદિ પુરના રે, આવ્યા નર તેમ નાર;
સુગુણ જન સાંભળો, એ ટેક.
મળી મનુષ્યની મેદિની રે, ઉપવન તણી મોઝાર; સુ. ૧
બેઠી એઃ દિશે પરિવદારે, મહિલા તણી ધરિ હામ. સુ.
અપર વલાગે પુરૂષો રે, બેઠા મહીતળ ઠામ. સુ. ૨
આદેશાધાન થઈ આવિયે.રે, અવેરી અવેરચંદ. સુ.
ગ્લાની થતાં બહુ દંપતી રે, જશે થતાં તે મંદ. સુ. ૩

- સંકુચિત થઈ ભુમિકા રે, બેઠા જન ઠારો ઠાર; સુ.
 સકલ પ્રજા તે પુરની રે, વ્યાપી અપરંપાર. સુ. ૪
- પુરપતિ તિહાં આવિયો રે, સચીવાદિ સંગાથ; સુ.
 પ્રબળસિંહને આવી નમ્યો રે, બેઠીને બેહુ હાથ. સુ. ૫
- મોતિચંદ્ર નિકટ આસને રે, બેઠો આવિ ભૂપાળ; સુ.
 તે પાસ મંત્રી આસને રે, બેસે થઈ ઉજમાળ. સુ. ૬
- રાજ કુટુંબ તિહાં આવીયું રે, લઈ વાહન પરિવાર, સુ.
 રાજઝાદિ સર્વ સાહેબી રે, કુંવર કુંવરી છેલાર. સુ. ૭
- નરવર તણી રાણિયુ રે, રૂપે ઈદ્રાણી સમાન; સુ.
 અંગ આભૂષણ ધારીયાં રે, સઘળી થઈ સાવધાન. સુ. ૮
- આરૂઠ થઈ રથ વાહને રે, સજી મનોરૂ વેશ; સુ.
 પરવરિયાં પથે વાહનો રે, પ્રાટયો હર્ષ આવેશ. સુ. ૯
- પાટવી તણી સહુ રાણીયું રે, રથારૂઠ થઈ ત્યાં ભય. સુ.
 પટાંતરે આવી ઉતરીરે, પ્રગટપણે તે ઠાય. સુ. ૧૦
- પ્રબળસિંહ કહે તે સમેરે, નૃપને ત્યાં બોલાય; સુ.
 રહ્યું કોણ પાછળ પુરમાં રે મુજને કહા પ્રગટાય. સુ. ૧૧
- પરિષદ ત્યાં વિલોકીનરે, ભૂપતિ બણે તે પાસ; સુ.
 કુંવર રહ્યો છે પુરમાં રે, કરાવું તુત તપાસ. સુ. ૧૨
- સજ્જ થયો નૃપ પાટવી રે, મનમાં થતો ભયબ્રાંતક સુ.
 માર્મિક કારણ બંધિયું રે, કીધું જગ વિખ્યાત. સુ. ૧૩
- નારી રૂપે તે નટ સંગે રે, બાંધિ તે છેડાછેડ; સુ.
 આવિ રથે આરૂઠ થયો રે, બેઠો નટ કુંવર કેડ. સુ. ૧૪

નિર્જન પુરથી નીકળ્યાં રે; આવે ઉપવન પંથ; સુ.
 નૃપાદિ સહુજન દેખતાં રે, કુંવરને ધરી ખંત. સુ. ૧૫
 આંબુ માયાવિ તે જોડલું રે, ઉપવન તણે તે ધર; સુ.
 જન મન કૌતક ઉપજે રે, પેખતાં તેણિ વાર. સુ. ૧૬
 આવી ઉતાર્યાં ત્યાં બેહુ જણા રે, રથ પરથી તે ઠાય. સુ.
 કુંવર આવે નર વૃંદમાં રે, લજ્જા ધરી મન માંય. સુ. ૧૭
 બાંધેલ છેડા છેડલીરે, કપટી નટ તણી સંગ.
 નટ જાવે ત્રિયા વૃંદમાં રે, તન મન રહ્યો ન રંગ. સુ. ૧૮
 પનરમી ઢાળે પાટવી રે, આંબો સભાની મોઝર; સુ.
 આંખાણ મુન કહે આગળેરે, રસિક છે અધિકાર. સુ. ૧૯

દોહરા.

પ્રણમ્યો આવી પાટવી, પ્રબળસિંહને પાય;
 પૂઢવી શીલાપટ ઉપરે, રહ્યાં આસન બિછાય. ૧
 લજ્જત થતો તે ચિત્તમાં, પુરુષ સમુહમાં જાય;
 નટ ખેંચે સો વૃંદમાં રે, બેસણુ લાગે ત્યાંય. ૨
 પ્રબળસિંહ કહે તેહને, વચણવદિ સુખદાય;
 રહ્યાં આસન આ ઉપરે, તે પર બેસો આંય. ૩
 હુકમ સુણી બેહુ તેહનો, ચિત્તમાં થતાં વિમૂઢ;
 ચઢી પુઢવીપટ ઉપરે, થયા આસન આરૂઢ. ૪
 પંચમે નંમર પાટવી, બેઠો લજ્જા ખોય;
 પટ ઘુંઘટ ખેંચી કરી, રહ્યો નટ નિચું જોય. ૫

બેઠો ઉંચે આસને, કુંવર તણી તે પાસ;
 ઉત્પાત ઉરે ઉદ્ભવે, પ્રગટયો પૂર્ણ ત્રાસ. ૬
 માજન સમાજ પેખતાં, થયા સહુ ખેઠાતુર,
 ધિછ ધિછ કુટીલ કામિની, નહિં લજ્જા નહિં નુર. ૭
 માત પિતા પણ તેહના, જોતાં લજ્જાત થાય;
 ઉપાલભે સ્વપુત્રીને, અંતર ગત મનમાંય. ૮
 વેર લીધું કોઈ જન્મનું, કુળમાં થઈ અંગાર;
 નિર્લજ્જ સુતા તે ઉપની, વંશ લજ્જાવણ હાર. ૯
 કલંકિત કરી મુજ કુળને, બેઠી પાટવી જોડ;
 પુરૂષ સંગાતે પાપણી, ફિટ ફિટ તુને કાઠ. ૧૦
 મળ્યા મનુષ્યના વૃંદમાં જીવન કીધું અસાર;
 વિષાદ કરે બહુ દંપતી, સ્વજનાદિ પરિવાર. ૧૧
 સકલ નૃપાદિ પરિષદા, તૃણી બેઠી ઉજ્જાણ;
 પ્રબળસિંહ તવ ઉચરે, મુખથી મધુરી વાણ. ૧૨

ઢાળ મોળમી

રાગ—પુન ચાંદની પુન ખાલી અહીં

પુરણ આનંદ પ્રગટયો આજે મારા ઉરમાં રે.

જોતાં પુરીજન મુખે અપરમપાર,

માટે મુજને જાણ કરો સહુ આ સ્થળે રે.

એ ટેક

સાખી.

અદ્ભુત આજે મેઢની, વ્યાપી બાગ મોઝાર;
લીલાં પીળાંદિ વચ્ચના, વેશ સન્યાં મનોહાર.
સુંદર સંપતિ જોતાં ઇણ કુશલપુરની રે,
હર્ષ ઉર્મી અંતરથી છલકાય. માટે મુજને૦ ૧

સાખી.

રાજા પ્રજા સહુ એકઠા, વિરાજી રહ્યા આવાર;
હીપે ઉપવન જન થકી, ઇંદ્રપુરી અતુહાર.
નરનારીનાં વૃંદો જોતાં મુજ નયનો ઠરે રે,
રૂઢિવંતા દિસે પુર નરનાર. માટે મુજને૦ ૨

સાખી.

પૂછું પાટવી તુજને, થતાં અતિ મન ખેદ;
વિસ્તારી કહે મુજને, પ્રગટી અંતર લેદ.
ઠોણ બેઠી છે આસન બાંધિ છેડાછેડલી રે,
મુકી બેઠી સઘળી ત્રિયાની મર્યાદ. માટે૦ ૩

સાખી.

પુરુષ મધ્યે પ્રેમદા, ખેસે નહિ નિગધાર;
તેમ છતાં આ સુંદરી, ભરી સભા મોઝાર.
કુંવર તુજ અંધાતે બેઠી હિંચે આસને રે;
ઠોણ કુળમાં લીંગે છે અવતાર. માટે. ૪

સાખી.

વળતું વહે તે પાટવી, લજ્જા તણ તેહ ઠાય;
 ઝવેરી સુતાને બાણવી, વણિક કુળે તે બાય.
 મોતિચંદ તણી વનીતા પુર્વે તે થતી રે,
 ખરણી રહેતી પોતાને નિવાસ. માટે. ૫

સાખી.

પતિ જતાં પરદેશમાં, તણ તે યૌવન વેશ;
 જોઈ મુજને પંથમાં, પ્રગટયો પ્રેમ આવેશ.
 હર્ષીત વદને ઉતરી નારી નિજ આવાસથી રે;
 આવી નદી મુને તણનં તે લાજ. માટે. ૬

સાખી.

સ્થાપો મુને પત્નીપણે, નહિ તો તણું આ પ્રાણ,
 નિશ્ચય બાણી તેહનો, કયો તસ તાતને બાણ.
 નરવર અનુમતિથી મુજ મંદિરે તે વસી રે;
 બાણો તુમે તેહ ત્રિયા નિરધાર. માટે. ૭

સાખી.

મુણી પ્રબળસિંહ કહે, કુટીલા થઈ તે નાર;
 લજ્જા તણ માળાપની, વ્યર્થ કીધો અવતાર.
 ધિક્ક ધિક્ક જન્મ પાપીણીનો બાણિયે રે;
 અણુધટતું કીધું તેણે કાજ. માટે.

સાખી.

સઘળી વસ્તુ વિણી, સંસ્કારે મુધરનાર;
પણ નહિ મુધરે કહિ, વંડી કુટીલા નાર.
કલંકિત કિધું, જેણે નિમંળ ઉભય કુળને રે,
દુષ્ટા પ્રગટી પુર લબવણ હાર.

માટે. ૬

સાખી.

જેનનમાં જીતે નહિ, ઇદ્રિય તણે વિકાર;
તે પસ્તાશે પાપણિ પહોચી નકં મોઝાર.
જાનવલમાન ખીલા અંગે તેને ધાબડે રે,
પરમાધામિ કરી વૈકિયરૂપ.

માટે. ૧૦

સાખી.

એથી અનેરાં દુઃખડાં, સહશે વારમવાર;
કુલ ખપણુ તે કામની, પતિ કીયો પરિહાર.
જેમ કહી પ્રબળસિંહ પૂછે સહુ સમાજને રે;
કહો કાણુ ત્રિયા બેઠી કુંવર સંગ.

માટે. ૧૧

સાખી.

સમાજનો સહુ સાંભળી, ઇણુ વિષ બોલે બોલ;
હસ્ત લાંબાવી ચિંધતા, ત્રિયાનો ઘટાલી તોલ.
જવેરથંદ તણી મુતા તેને ભણવી રે,
જાપુના ઘર્ષ પાટવી ઘરનાર.

માટે. ૧૨

સાખી.

સુણી સમાજન વાતડી થયો મોતિચંદ જાણુ,
 કીધો કુટોલ કલ્પના પાટવી પાપી અજાણુ.
 શીયળવાંતી તે છે વનીતા નિશ્ચય માહરી રે;
 જાણે કુશોલા તેને સહુ સમાજ. માટે. ૧૩

સાખી.

પ્રજળસિંહ કદે નૃપને તેડો અહિં તસ તાત;
 જણાવું અંતર વાતડી, વયણો કહી વિખ્યાત.
 નૃપતિ તણે આદેશે સુખો ત્યાથી ઉઠીયો રે,
 ઝવેરી હસ્ત ગ્રહો લાવે તે સન્મુખ. માટે. ૧૪

સાખી.

દીન વદની તે થતો નમ્યો પ્રજળસિંહ પાય;
 અધોમુખે ઉભો આગળે, લજ્જત થતો તે ત્યાંય.
 કહે પ્રજળસિંહ સુજાત તમે શેઠજી રે;
 મુજથી થશે ના જરી ભયભ્રાંત. માટે. ૧૫

સાખી.

ભેઠી કન્યા આ આસને, પાટવી તણી સંઘાત;
 છે શું ? સુતા તુમ તણી, પ્રગટ કરી દો વાત.
 વળતું વિમાસી શેઠ તદા ત્યાં જાણીયો રે;
 થઈ મુજ કુલમાં કન્યા તે ચંડાળ. માટે. ૧૬

સાખી

વિણ્ણી સુતા જે દિનથી, કરી કીર્તિ સંહાર;
નામ ગમે નહિ તેહનું, કેઈ પળે નિરધાર.
કીધું ઝેરી જીવન ખરેખર માહરું રે;
જેતાં પ્રગટે મુજને દુઃખ આગા માટે. ૧૭

સાખી.

કયો વિસર્જન શેઠને, જઈ એસે નિજ સ્થાન;
તેહાવે ત્રિયા માતને, પ્રગટ કરી વિજ્ઞાન.
હુકમે થતી લજ્જાળુ આવી તંની માવડી રે,
મર્યાદે ઉભી પ્રબળસિંહની પાસ. માટે ૧૮

સાખી.

હું પૂછું બાધ આપને, થતાં અતિ મન ખેદ;
બેઠી બાળા આ આસને, જણાવો તેહનો લેદ.
કોણ જીનુંની કુખે તેણી ઉપની રે,
લોપા બેઠી; ઉભય કુળની લાજ. માટે. ૧૯

સાખી.

પ્રબળસિંહ પ્રત્યે તે કહે, જોડી યુગ્મજ હાથ;
વૃતાત જણાવું તેહનું, સર્વો સર્વોપરી નાથ.
પતિત કર્મ તે તો કન્યા રૂપે ઉપની રે,
મુજને કુખે લઈને અવતાર. માટે. ૨૦

સાખી.

તુમ સંગાતિ શેઠજી, સર્વ શુભે શિરદાર;
 પરણી હતી તે પાપણી, તેજ પતિની લાર.
 મુકી મયોદા નૃપ પ્રભાદિ દેખતાં રે,
 થઈ અમકુલે કન્યા તે અંગાર. માટે. ૨૧

સાખી.

પ્રભાસિંહ વળતું વદે, ધુણાવી નીજનું શીષ;
 જુદમ થયો આ જગતમાં, અહો અહો જગદીશ.
 મમ પ્રાણ થકો પણ ખ્યારા છે આ શેઠજી રે,
 તેની ત્રિયા વંઠી કુંવર સંગ માટે. ૨૨

સાખી.

બેઠી કુંવર સંગ પાપણી, તાણી તું લાંબી રે લાજ;
 જીવતાં નસોડાં તાહરાં, કાઢું ખરેખર આજ.
 અહિંનું રાજ્ય જોતાં દીસે પોપાભાઈનું રે;
 ચલાવી દીધી તેથી પોલમપોલ. માટે. ૨૩

સાખી.

મા બાપે નવ ઓલખી, મુજમન વિસ્મય થાય.
 અતકારી કહે તેહને, મુખે સધાવો બાઈ.
 મયવર ગતિએ ત્યાંથી તુરત સંચરીરે;
 બેઠી જઈ મહિલા પરિષદ માંહી. માટે. ૨૪

સાખી

સર્વ સભા સ્થિતપથે, મિત્રાસે મિત્ર મેઘાર;
શા કારણ બણી તેહની, પૃછા કરે વારંવાર.
તર્ક વિતરે પુરીજન ઉરમાં ઉદ્ભવે રે,
પ્રબળસિંહને પ્રગટયો શો વિચાર. માટે. ૨૫

સાખી

પ્રબળસિંહ તેણે સમે પ્રગટ કરે અશુર;
થયો ઉજમાળ ત્યાં કણે, છળબળ કરવા દુર.
અણુ નેત્રો કરી સિંહાસનથી ઉતરે રે;
હેમ તણી છડી ગ્રહીને નિજ હાથ. માટે. ૨૬

સાખી

લીધા સંજે બે ફિરસ્તા, આખી આશુક હાથ;
આદેશ કરે પ્રહારનો, સબજ થયો તે સાથ.
મનચિંતીત વાત જણાવી વિનોદથી રે;
ચોપે ચાલી જાયે નટની પાસ. માટે. ૨૭

સાખી.

આવી સનમુખ આગળે, કહે કરી મહા કોપ;
તું ત્રિયા મમ મિત્રની, મયોદા કીધો વિલોપ.
બરી સભામાંહી બેઠી ઉઘે આસને રે;
લજ્જા રાખી નહિ પતિની લવલેશ. માટે. ૨૮

સાખી.

કર્મ ચંડાળ તું કામીની, વિપરિત ક્ષીધું તેં કાજ;

પરનર સંગે બેસતાં, આવી ન તુજને લાજ.

હળાહળ ઝેર ખ્યાલો, જન્મ સમે પાયો નહિ રે;

તુજ માત તાતે ડયા રાખી હલ.

માટે. ૨૬

શિખરિણી હંદ.

કુળાંગારા જન્મી જનક જનનીનો મુયથ હયો,

પડી શાને પેટે ઉભય કુળનો અસ્તજ કયો;

હર્યો ના ઝેરી જે ક્ષિધર તને કુપિત થઈ,

મરી ના કુમોતે નફટ કુલટા જીવતી રહી.

સાખી.

બેતાં પણ તુંને પાપણી પ્રગટે મુજને દ્વેષ,

મુજને લાગમ છે નહિ, તુજ મુખ બેવું લેશ.

તેમ છતાં મિત્રતણી ત્રિયા બાણી કરી રે;

તુજ મુખ બેવા આબ્યો છું આ વાર.

માટે. ૩૦

સાખી.

શાને તાણી લાજને, લલ્લજીને હોય લાજ;

પટધુંધટ દુરે તજી, મુખ દેખાડી દે આજ.

નહિંતર નિશ્ચે કાળ મુને તું બાણુજે રે;

દુર્ત કંઈ તુજને અહિં ઠાર.

માટે. ૩૧

સાખી.

પ્રબળસિંહનાં સાંભળી વચણ અતિ વિકરાળ;
થરથર કાંચે ઠપ્પતો; નટને પડી મન ફાળ.
ખરેખર ખુટી ગઇ છે, આજે મારી બાજરી રે;
પ્રમટયાં કીધાં હલબલનાં તે પાપ. માટે ૩૨

સાખી.

હલ હુપાવા કારણે, ઠરે અધોદિશ મુખ;
સંકોચે નટ લાજને, કૃત્ય કરી મહા રૂખ.
તે સમે સખો આવ્યો ત્યાં શિરદારનો રે;
હાજર થયો ગૃહિને હથિયાર. માટે. ૩૩

સાખી.

હાણુ શખેદો સાંભળી, નટ બાણે નિજ કાળ;
કોષાણુ કરી આંખહી, લૂગુટી ચડાવી ભાલ.
મહે પ્રબળસિંહ તતક્ષણ લાંબી લાજને રે;
પ્રસિદ્ધ કરવા પાપી જનની બાળ. માટે. ૩૪

સાખી.

નિચ નટાવો તે ક્ષણે, વ્યાકુળ અતિથે થાય;
વ્યાખ્યો જ્વર તે અંગમાં, મળે ન કોઈ સ્હાય.
પતિત કમો કીધાં જીવ એકીલો ભોગવે રે;
હૃદય કાળ : એ જોણી તાર.

સાખી.

સલાજનો સહુ ચિંતવે, નટનો જોતાં ખ્યાલ;
 પ્રબળસિંહ તે કોપીયા, થશે ત્રિયા બેહાલ.
 નજરે નીરખી જન મન રંજન ત્યાં થતા રે;
 બાણી કુટિલ કન્યાનો વ્યવહાર. માટે. ૩૬

સાખી.

માત પિતા પણ તેહનાં, બેઠાં સલા મોઝર;
 વિષમ દૃષ્ટિએ દેખતાં, દેતાં મુતાને પિછાર.
 પાપીષ્ઠાએ કલંકીત કીધું કુળને રે;
 પ્રબળસિંહ પ્રગટાવે કુળ આજ. માટે. ૩૭

સાખી.

સાડી ફાડી ત્રોડીને, મુખ પર મારે માર;
 ત્રિયા તણા તે વેશને, કીધા તિહાં અપહાર.
 પુરૂષ વેશે રાજ નટાવો નીકળ્યો રે;
 પુરી જન જોતાં થયાં વિસ્મયકાર. માટે ૩૮

સાખી.

પ્રગટ્યો નટાવો રાજનો, ત્રિયા વેશ ધરનાર;
 ગજબ કયો આ પાપીએ, સતી સંતાપણ હાર.
 લોપી મર્યાદા મિત્ર તણી ધરનારની રે;
 પટ ધુંધટ તાણી તે અનુહાર. માટે ૩૯

સાખી.

ઝવેરી તનુબા બાણવી, શિયલે તે ગુણવંત;
નિર્મળી તે તનમને, કરે ન લલ્લભનો અંત.
ઝવેરચંદ્ર કુળમાં કન્યા રત્ન ઉપની રે;
ગુણગુહરી તે વંશ દીપાવણહાર. માટે૦ ૪૦

સાખી.

ઉપવને તે મેદિની, મનમાં થઈ નિઃશંક;
આસ્વાદે ફળ પાપનાં, નટ પોતે થઈ વંક.
ધિલ્લ ધિલ્લ નટવા જન્મ તારો બાણિયે રે,
અયો તું તો ભૂગિતળને બાર. માટે૦ ૪૧

સાખી.

જણાચું છળ કુંવરનું, પરહસ્તાં નટ વેશ;
ઘટ કુટયો હવે પાપનો, વ્યાખ્યો સહુને દ્રેષ.
પટાંતર બેઠી જુવે કુંવર રાણીયું રે,
સ્નેહી મનમાં પ્રગટે છે સંતાપ. માટે૦ ૪૨

સાખી.

ફિટકારી તે પાપીને, પ્રગટ કરે તે ઠાય;
ઉપાલંબી કહે તેહને, પ્રબળસિંહ મહારાય.
કુંવરે બાંધી કેવી કૃત્રીમ બાળને રે,
મિત્ર પત્નીને ચકાવ્યું શિર આળ. માટે૦ ૪૩

સાખી.

ઝવેરી ઝવેરચંદની, કુલીન કન્યા ગુણવંત;
 તાસવેશ અંગે ધયો, રચ્યો પ્રપંચી તંત.
 કાજ અવિચારી કરતાં નટ લાજ્યો નહિ રે;
 વતીવ્યો છે સતીપર કાળો કેર. માટે૦ ૪૪

સાખી.

એમ કહી નિજ હસ્તથી, કયાં છડીના પ્રહાર;
 આસનથી ધરણી ધસ્યો, મૂર્ચ્છિત થતાં તેવાર.
 તાહન કીધું નટને સૌ જન દેખતાં રે,
 રામે રામ પ્રગટ્યો નટને ત્રાસ. માટે૦ ૪૫

સાખી.

હુકમ કરે તેણે સમે, મુખા તણો સરદાર;
 પુરણ કરો આ પાપીને, ચાળુક તણો પ્રહાર.
 આદેશ મુણતાં મુખો તુરત તેહને રે,
 કરતો તાહન બહુ વિધ ત્યાંય. માટે૦ ૪૬

સાખી.

પ્રબળસિંહ તેણે સમે, આવે કુંવરની પાસ;
 આવ્યો નિરખી નજીકમાં, પાગ્યો પાટવી ત્રાસ.
 ક્રોધી થઈ પ્રબળસિંહ કહે તે કુમારને રે,
 ચઠાવ્યું તેં સતી પર કુડું આળ. માટે૦ ૪૭

સાખી.

નૃપતિ તણેા તું સુત થઇ, વિપરીત કયોં વિચાર;
માતપિતૃ તેં લલ્લવિયાં, નીચ કમો કરનાર.
સ્વાધીન વર્તે પરણી સવેં રાણીયો રે,
તેમ છતાં તેં રચી પ્રપંચી જાળ. માટે.

સાખી.

તરુકર ગ્રહ સંધિ વિષે, કમલ કૈરણી કીધ;
સ્વકર્મે બંધન પામિયો, પ્રગટી બુદ્ધિ પ્રસિદ્ધ.
શેઠ શેઠાણી મળી તિહાં એકઠાં રે;
તરુકર અંગથી ઉતારી છે ખાલ. માટે. ૪૬

સાખી.

પુરણ દુઃખ તે પામીયો, થયો ત્યાં મૃત્યુકાળ;
તે સમ આજે તુજને, કરૂં પાટવી બેઠાલ.
ઉપાલંબ આપી તેહ કુમારને રે,
તાડન બંધન કરશે બહુ ત્યાંય. માટે. ૫૦

સાખી.

એવું જાણી પ્રાણીયા ચાલો ન અનીતિ પંથ;
નહિંતર પીઠા પામશે, આવે નહિ ભવઅંત.
ઢાળ કહી તે વડકશમી ઓતા કારણે રે,
થઇ આંખાણ અંગે ઉજમાળ. માટે. ૫૧

દોહરા.

કોધી થઇ કુમારનો, કણ્ઠ અદ્ધો જે વાર;
જાણી ભયાનક તેહને, અરથર કપે કુમાર. ૧

સમ ભયમાંહિ મોટકો, મરણ ભય મહા ફર;
 ગાત્ર કંપાવે સર્વનાં, હો કાયર વા શૂર. ૨
 માત પિતાદિ દેખતાં, કરશે કાંતો અંત;
 કૃત કર્મો આવી નડ્યાં, બાંધ્યો દુઃખદા તંત. ૩
 કર્મ કીધાં તે ભોગવે, જીવ સદા સંસાર;
 અશરણ થઇને આપદા, કર્મે સહે નરનાર. ૪
 કરતાં કર્મ ચેત્યો નહિ, વિણુઠી સર્વે વાત;
 પુરીજન સર્વે પેખતાં, કીધું છળ વિખ્યાત. ૫
 કરી છળ બાજી ^૧મુખડીયે, ઘેવર ગુમજ કીધ;
 પુત્ર પ્રિયાને પૂછતાં, પોતે થયો પ્રસિદ્ધ. ૬
 ઘેવર ખાધા ખંતથી, તનુજ ત્રિયાયે તેહ;
 સહે કષ્ટ તે મુખડીયો, તાડન કરી તસ્સ દેહ. ૭
 પ્રગટયાં ફળ ત્યું પાપનાં, કુંવરતણાં નિરધાર;
 તાડન બંધન તેહને, કરશે અપરમપાર. ૮
 કોધાવેશે ધમધમી, પ્રબળસિંહ શીરદાર;
 ફીટકારી ત્યાં તેહને, મારે મુઠી માર. ૯
 ધસ્યો ધરણીતળ ઉપરે, અશરણ થયો કુમાર;
 હણે પ્રબળસિંહ તેહને, કરી ^૨પાદ ^૩છડી પ્રહાર. ૧૦
 ઉભા આગળ ફિરસ્તા, હસ્તે ગ્રહી હથીયાર;
 હુકમ કરે અતિ આકરો, મારો આબુક માર. ૧૧

આદેશે શીરહારને, થયો મુખો ઉજમાલ;
 ૧૨ કસ પ્રહાર કરી તાડતો, પાપી થયો બેહાલ. ૧૨
 સમાજનો સહુ પેખતાં, ઉઠભવ થતાં પ્રમોહ;
 પામ્યો શિક્ષા પાટવી, જનમન ચાય વિનોહ. ૧૩
 રાજરાણી સર્વના, હીલમાં દુઃખ ગંભીર;
 કષ્ટ પાટવી પામિયો, ભેતાં રહે ન ધીર. ૧૪
 રહી પટાંતરે રાણીયું, પેખે પતિનો ખ્યાલ;
 ચિંતાળુ સહુ સુંદરી, થઈ તે અબળા બાળ. ૧૫
 પ્રબળસિંહ તે નૃપને, કરડા કરીને નેણ;
 દીયે ઉપાલંભ તેહને, વિરવા વહતો વેણ. ૧૬

દાળ સતરમી.

રાગ-મુજપર ગુજરી પિતા પાદશાહ.

જાણી તુજ રાજ્યની, આજ ખરેખર રીતિ;
 અનહદ ચલાવી, પ્રભ પ્રત્યે અનીતિ. જાણી ૧
 છે ઉત્તમ ગુણોયે શ્રેષ્ઠ વણિકની જાતિ;
 તે પ્રવર આચારે, પામી ખલકમાં ખ્યાતિ. જાણી ૨
 પાળે છે પરજંતુને, સ્વાતમ સમ તે જાણી;
 છે કુલ સર્વોત્તમ, એમ વહે જન વાણી. જાણી ૩
 જન્મિ છે એહ કુળમાં, પતિવૃત્તા તે નારી;
 છે અવેરી મુતા તે, પ્રાણથકી પણ પ્યારી. જાણી ૪

તાસ વેશ કૃત્રીમ, ધયો નટાવે અંગે;
 અવિચારી કીધા ઉપાય, કુંવર તણી તે સંગે. ભણિં ૪
 અવેરચંદ તણી, માન મયોદા ત્રોડી;
 કર્તુ કલંકિત કુળ, લજ્જા સર્વ તેં છોડી. ભણિં ૬
 શ્રેષ્ઠી છે મુજ સ્નેહી, ચિરકાળથી સંધાતી;
 છે જીવર પરસ્પર, પ્રીત વૃદ્ધિંગત થાતી. ભણિં ૭
 મુકી તેં મિત્ર મયોદા, તાસ ત્રિયા નવ જોઈ;
 ઉજ્જવળ કુળ તણી તેં લાજ, આજ ખરેખર જોઈ. ભણિં ૮
 નિરખ્યો ના નટ નેત્રથી, ત્રિયાવેશ તે ધારી;
 છતાં કુંવરને આણુ, કીધી અવિચારી. ભણિં ૯
 અંધાધુંધ ચલાવિ, રાજ્ય વિષે નૃપ ભારી;
 અરે ના જોયું જરા તેં, ન્યાય દૃષ્ટિ પ્રસારી. ભણિં ૧૦
 પુત્ર પ્રેમાંષ થઈને, લોખ્યો ન્યાયનો પંથ.
 પણ પિતુ આદેશે, કઈ અન્યાયનો અંત. ભણિં ૧૧
 અધપત્રાત કહિ તું, કાજ આવું નવ કરજે;
 અન્યાય તણા તે પંથ, સદા પરહરજે. ભણિં ૧૨
 કીધી આજ્ઞા પિતુયે, લહું જો હું સ્વીકારી;
 પદ્મદ કરી તુને, રાજ્ય કડું અપહારી. ભણિં ૧૩
 પણ તણું ના મયોદ, દયા દૃષ્ટિ દિલે ધારી;
 કીધી તકશીર તણી, બક્ષીસ કડું આ વારી. ભણિં ૧૪

ઉપાલંબી એમ નૃપને, દીધી શીખ મુખકારી;
સભાજનો સહુ સાંભળી, થયાં વિરમયકારી. બાણિ૦ ૧૫
દોહરા.

- પ્રબળસિંહનાં નૃપતિ, મુણ્ણતાં વયણ રસાળ;
વાચ્યો ભય તે બૂપતિ, કરી કથનનો ખ્યાલ. ૧
- નમ્ર થઈ ઉભો બૂપતિ, પ્રબળસિંહની પાસ;
ઘેઉ કરભેડી ઉચ્ચરે, એક મુણ્ણ અરહાસ. ૨
- હીલ દિલાવર આપનું, કયાતણા ભંડાર;
રહેમ રાખી મુજ ઉપરે, તુમ ગુણનો નહિ પાર. ૩
- બલે પધાયો રાજ્યમાં, સર્વતણા શીરદાર;
નિર્મૂળ કરી મુજ બૂલને, દીર્ઘદ્રષ્ટિ કરનાર. ૪
- કરી કુબુદ્ધિ કુંવરે, પુત્ર થયો મહાવંક;
પ્રગટ મતાં નટ પાપીયો, મુજ મન થયું નિઃશંક. ૫
- વચ્યો ખરેખર મુજને, સલાતણી મોઝાર;
કુંવર નટાવો નિવડયા, મહત છળ કરનાર. ૬
- શિક્ષા કરી તુમે સુંદરે, કસાદિ કરી પ્રહાર;
પાપીને કૂળ પાપનાં, મળ્યા અખાવણહાર. ૭
- એમ કહિ તે બૂપતિ, હુકમતણે અનુસાર;
બંધાવ્યો ત્યાં તતક્ષણે, પાટવીને નટ લાર. ૮
- નિર્મળ ત્રિયા તુમ મિત્રની, પરનરથી અવિકાર;
કિહાં હશે તે સુંદરી, શીયળ ગુણો ધરનાર. ૯

તન મન તલપે સર્વનાં, જોવાને નિરધાર;
 પ્રગટપણે તે પેખવા, મુજ મન પૂર્ણ ખ્યાર. ૧૦
 ચિત્તમાં વિમાસી તે સમે, પ્રખળસિંહ સુખણ;
 મનહર તંબુ તણાવિયો, સભા તણે તે ઠાણ. ૧૧

ઢાળ: અઢારમી.

રામ-આદર જનકમા શુભ આદર.

કહે પ્રખળસિંહ નરવર પ્રત્યે, ધારણ કરી મનધીરજી
 ઉત્પન્ન થઈ હશે નટને જોતાં, જનમનશંકા ગંભીરજી
 કહે પ્રખળસિંહ નરવર પ્રત્યે, એ આંકણિ. ૧
 પુરિજન સવેં અહિં આવીરે મળિયા,
 ઉપવન તણી માઝારજી, પણ દિશે નહિં મિત્રપત્ની તે
 જોતાં પ્રજા પરિવારજી. કહે૦ ૨
 અનુગ્રહ જાણી આજે નૃપ તમારો, પ્રગટ થશે મિત્રનારજી
 માત પિતા તેના સંતુષ્ટ થાશે,
 પુત્રી પેખે જોણી વારજી, કહે૦ ૩
 નિઃશંક થશે મન તાસ પતિનું, જોતાં પરણિ નિજ ખ્યારીજી
 દંપતી જોડણું નયને નિહાળી,
 રંજન થશે નરનારીજી, કહે૦ ૪
 એમ કહિ ત્યાંથી પ્રખળસિંહ જાવે, તંબુમાંહિ એકાએકજી.
 વિશુદ્ધ કીધું તેણે માવિત્રકુળને,
 હિમત ધારી છેકજી, કહે૦ ૫

પ્રબળસિંહનો ત્યાં વેશ ઉતારે, સુંદરી રૂપે મનોહારીલ,
 પરીહાર કરી તે ઝંરકશી જામે
 સાડી સજી મનોહારીલ, કહે૦ ૯
 તબચો સર્વે ત્યાં સ્વાંગ પુરુષનો,
 ખારણુ કયો ત્રિયા વેશજી, તતપરથઈ છે સુંદરીરે ત્યાંથી,
 ખારી તેહ હર્ષ આવેશજી, કહે૦ ૭
 ૧આદર્શ માંહિ તેણે વપુ વિલોકી,
 સબજ્યો દિવ્ય શણગારજી, ગજવર ગતિયે બાહિર નિકળી,
 રૂપેરતિ અનુહારજી, કહે૦ ૮
 આટોપી લીધો તે સેવક પુરુષે, તંબુ આજ્ઞા અનુસારજી,
 પ્રબળસિંહ સ્થાને નિરખી તે નારી,
 દેવકન્યાં અવતારજી, કહે. ૬
 શીયળ ગુણે તે સુંદરી સોહે, જ્યોત જોતાં ઝળકારજી,
 રાજા પ્રજા સહુ તેહને જોતાં,
 થયાં તે વિસ્મયકારજી, કહે૦ ૧૦
 મંદમંદ ગતિયે ચાલી તે સુંદરી,
 આવી નૃપતિ તણી પાસજી, ગુણસુંદરીના માતપિતાને,
 બ્યાપ્યો મન હુલ્લાસજી, કહે. ૧૧
 ખારણુ કરી ધીર પ્રબળસિંહ વેશે,
 કુળમાં કીધો ઉદ્યોતજી, ધન્ય સુતા તે દિનમણી સરખી,
 પ્રગટી ઝગમગ જ્યોતજી. કહે. ૧૨

તાલન કીધું તેણે દુષ્ટ જનોને,
નાખી પાપી મુખ ધૂળજી, નિર્મળ વંશ કતાં ઘસ કન્યા તે;
કલંક કર્યું નિર્મળજી. કહે. ૧૩

કૃતાર્થ થયો ખરે જન્મ હમારો,
જોતાં સુતા ગુણવંતજી, તનુજી જમાતને જોઈ તે વારે;
કંપતી કિલે હર્ષંતજી. કહે. ૧૪

નૃપતિ તણી તે સન્મુખે આવી;
ઉભી બેઠું કરજોડજી, માગે ક્ષમાપના કૌમળ વચને;
નરવર પાસે માન મોડજી. કહે. ૧૫

જવંત ઓગણિશે હાલારી તહોંતેરે,
ચેલામાં રહી ચોમાસજી, આંખાજી કહે અષ્ટાદશમી ઢાળે;
મુણતાં શ્રોતાને હુલ્લાસજી. કહે. ૧૬

દોહરા.

મોતિચંદ તે ચિંતવે, અંતરગત મનમાંય;
આશ્ચર્ય કર્યો નર નારને, વેશ સજી મુખદાય. ૧

નિર્મળ બાળા જગતમાં, કહેત કવિજન લોક;
અગટયું સંતીત્વ શુરથી, જોતાં પુરીજન ચોક. ૨

ઓ રાખે ઘર રાયને, પુરાણિ વાત પ્રસિદ્ધ;
હિંમતવંત મુજ સુંદરી, ઉલટ પાલટ તે કીધ. ૩

પ્રથમ વિલોક્ત્રી પ્રેમદા, બૂપને બૂપાનાર;
 ઉભય કુળ ઉન્નવળ કયોં, વત્યોં જ્યજ્યકાર. ૪
 સદ્ગુણ થયાં સર્વ માહરાં, તનધનયોવન આજ;
 પરમ પવિત્ર મમ માનની, સિજયાં વાંછિત કાજ. ૫
 શીયલવંતી તે સુંદરી, નિજ વિતકની વાત;
 મથા તથ્ય તે વર્ણવે, વચન વદિ વિખ્યાત. ૬

ઢાળ ઓગણીશમી.

રાગ-સુમીવ નગર સોહામણ.*

પાય પ્રણમી કહે રાયને જીરે, ગુણસુંદરી તેરે બાઈ,
 અવજ્ઞા કરી મેં આપની જીરે, દેષ અતિશે લાય;
 હો રાજન સુણો મુજ વીતક વાત. એ ટેક. ૧
 મુજ પિયુ ગયા જે દિનથિ જીરે, વિદેશ તણી મોઝાર;
 રહેલી સદા મુજ મંદિરે જીરે, સાચવિ શુદ્ધ આચાર.

હો રાજન. ૨

તેહ સમય ત્યાં, વિદાધરીજીરે, નીકળી ગગનને પંથ;
 નિરખી મુજને મહેલમાંજીરે, આવી મળી ધરી ખંત.

હો રાજન. ૩

*શું કહું ક્યની મારી તેમાં આવશે હો રાજ શી કહું સ્થિતિ મારી
 કું તો કર્મની આગળ હારી હો રાજ. શી કહું. એ ટેક.

જિનવર ધર્મની વાતડીએ, સંભળાવી તેની પાસ;
વિદ્યા અનુપમ મુજને એ, અર્પી ગઈ તે ખાસ.

હો રાજન. ૪

પ્રભુ ધ્યાને દિન ગાળતી એ, રાખિ જૈન ધર્મમાં ખ્યાલ;
કુબુદ્ધિ કરી તુમ કુંવરેએ, ચઢાવ્યું મુજને આળ.

હો રાજન. ૫

નટ છળખાલ બોધનેએ, કોધિ થયા મુજ તાત;
ફિટકારી ગયા મુજને એ, થઈ હું ભયભ્રાંત.

હો રાજન. ૬

દોષ નહિ તેમાં તાતનો એ, દુઃખદાર્ઘ કર્મ કરાર;
પુરિજન મુખથી સાંભળ્યો એ, મુજ કર્મ વિસ્તાર.

હો રાજન. ૭

સાંભળતાં મુજ ઉપરે એ, થયો વજ્ર સમ ઘાત;
ઢળી પડી ધરણિ તળે એ, દૈવે મારી લાત.

હો રાજન. ૮

માત પિતા વિમુખ થયાં એ, રહ્યું ના કોઈ સહાય;
ઉત્પાત અતિશે ઉદ્ભવ્યા એ, તે બાણે છે જીન રાય.

હો રાજન. ૯

તે દિન દુઃખમે નિર્ગમ્યો એ, વહેતાં નયને રે નીર;
પતિ રહ્યા પરદેશમાં એ, દિલડે દુઃખ ગંભીર.

હો રાજન. ૧૦

અણચિંત્યો આવિ મુજને જીરે, કરશે તે અપહાર;
વ્યાકૂળ થયું ત્યાં માહરું જીરે, મનડું અપરમપાર.

હો રાજન ૧૧

અરત થયે જખં દિન કરુ જીરે, રહિ ના મુજનેરે ધીર;
મમ પીયુ રજની સમે જીરે, આવ્યા જલધિ તીર.

હો રાજન. ૧૨

નાંગર નાખી તે આવિયા જીરે, જોવા મુજ વ્યવહાર;
આવી ચડયા મુજ મહેલમાં જીરે, અણચિંત્યા તે વાર.

હો રાજન. ૧૩

મધ્ય રજનીમાં મુજને જીરે, દુઃખણી ફિઠીરે ત્યાંય;
મુખ લોજવતી નયનોદકે જીરે, જોઈ કરુણાગુ થાય.

હો રાજન. ૧૪

આવી પૂછયું મુને દુઃખનું જીરે, સર્વે કહ્યું વરતાંત;
સત્ય વૃત્તાંત કીધા છતાં જીરે, શંકિત થયા -મુજ કંથ.

હો રાજન. ૧૫

નિરાધાર થઈ તે સમે જીરે, કર્યો મન હાહાકાર;
પતિ પણ શંકિત થયા જીરે, પ્રાણ કરું પરિહાર.

હો રાજન. ૧૬

આપદ કાળમાં કે નહિ જીરે, દુઃખ ધરતી અસરાળ;
પડવા ધરણી મહેલથી જીરે, તે સમે કીધો મેં ખ્યાલ.

હો રાજન. ૧૭

કલંક સહિત મરવું નહિ જીરે, કરવો કંઈક ઉપાય;
નિર્મળ કંઈ મુજ વંશને જીરે, લઈ અનુકૂળ દાય.

હો રાજન. ૧૮

શીયળ પ્રભાવે મુજને જીરે, પ્રગટ્યો એહ વિચાર;
પ્રબળસિંહનો વેશ સજી જીરે, કુળનો કંઈ ઉદ્ધાર.

હો રાજન. ૧૯

ચિંતિત જણાવ્યું નાથને જીરે, કથન કરી વિખ્યાત;
વળતું કહ્યું ત્યાં તે ક્ષણે જીરે, કઠિન દિશે તે વાત.

હો રાજન. ૨૦

ઘેય ધરી કહ્યું પીયુ ભણી જીરે, *સત્યને નહિ કાંઈ આંચ;
સતીત્વ બતાવું વિદ્યા વડે જીરે, સહુ જન જાણે સાચ.

હો રાજન. ૨૧

વયણુ મુણી તે માહરાં જીરે, આપી પતિયેરે સાજ;
નાવે જઈ પ્રબળસિંહ તણે જીરે, ધારણ કર્યો તે સ્વાંગ.

હો રાજન. ૨૨

છળ પ્રગટ્યું તે નર તણું જીરે, જોતાં સઘળી સમાજ;
છડી ગ્રહી મેં મોટા તણી જીરે, કલંક નિવર્ત્યુ આજ.

હો રાજન. ૨૩

* મહાત્મા ગાંધીજીના શ્રુદ્ધો, જો સત્ય અને પાવત્રતા એવી
વસ્તુ દુનિયામાં હોય તો હું નિઃશંક કહેવા છઠ્ઠું હું કે સ્ત્રીમાં
ચોતાની રક્ષા કરવાની પૂરતી શક્તિ પડેલી છે.

પાટવીને જન દેખતાં જીરે, શિક્ષા કરી મેં કુર;
અવજા કાંધી તેમ આપની જીરે, વચન વદિ નિષ્કુર.

હો રાજન. ૨૪

હલંક નિવારણ કારણે જીરે, વેશ સજ્યો નિરધાર;
અવર કારણ કંઈ છે નહિ જીરે, પ્રજાતણા શીરદાર.

હો રાજન. ૨૫

પ્રજા પાળક છો રાજવી જીરે, સર્વે તણા શીરતાજ;
અપરાધ કર્યો જે આપનો જીરે, ક્ષમા કરો મહારાજ.

હો રાજન. ૨૬

કલંક જતાં કુશીળ તણું જીરે, મુજ મન હર્ષ અપાર;
દેહાત શિક્ષા કદી આપશે જીરે, વિગ્રાહ નહિ લગાર.

હો રાજન. ૨૭

સભા વિષે એમ સુંદરી જીરે; વદિ તેં વેણ રસાળ;
વૃતાત સુણતાં સતી તણું જીરે, વિરમય થયો ભૂપાળ.

હો રાજન. ૨૮

તાસ માત પિતા રંજન થયાં જીરે, જોતાં સુતાનું રે શર;
ઢાળ ઓગણિસમી કહી જીરે, આંખાજ થઈ સનૂર.

હો રાજન. ૨૯

દોહરા.

હર્ષીત થતો તે ઉતર્યો, આસન થકી નરનાથ;
નૃપતિ નમ્યો તે બાંધને, જુગતે જોડી હાથ. ૧

- ભરી સભામાં ભૂપતિ, વહે મનોહર વાણ; શીયલવંતિ ધન્ય સુંદરી, તુમે સતીગુણ ખાણ. ૨
- સંતુષ્ટ થઈ તે બાઈને, નાખ્યો કઠે હાર; સુરનર વંદિત બેનડી, શીયલ ગુણે શીરદાર. ૩
- વણિક વંશે જન્મી કરી, પાવન કર્યું મુજ પુર; વહન પિલોડી આપતું, જનમન હર્ષાતુર. ૪
- પીયુ વસ્યા પ-દેશમાં, તણ તમને ઘરદાર; યૌવન વેશે સાચવ્યું, શીયલ સદા સુખકાર. ૫
- શીયળેવંતિ જે સુંદરી, વસુધાતળ મોઝાર; સુરપતિ સરખા તેહને, નમન કરે નિરધાર. ૬
- શીયળે ધૈર્ય સંપાળ્યું, કીધો જશ વિસ્તાર; શીયળ સમું જગ કો નહી, ભવદવ ઠારણ હાર. ૭
- કરી શિક્ષા બેહુ પાપીને, ધારણ રાખી ધીર; અદ્ભુત હિંમત તેં ધરી, માર્યો મધ્ધિક મીર. ૮
- સ્વાધીન વર્તે સુંદર, પરણી સઘળી નાર; તેમ છતાં સતી રૂપમાં, મોહ્યો કુટીલ કુમાર. ૯
- કરી જશ હાની જગતમાં, વંશ લજ્જાવણ હાર; પાપી પ્રગટ્યો પાટવી, કુળ કાળું કરનાર. ૧૦
- અરુણ કરી નૃપ આંખડી, વયણ વહે વિકરાળ; સૈન્ય તણા શીરદારને, આદેશ દીયે ભૂપાળ. ૧૧

વંચ્યો મુજને ઇળબળે, વસતા પુર મોઝાર;
સત્વર કરો કુમારને, નટ સંગે સંહાર. ૧૨

ઢાળ વીશમી.

રાગ—એક દિવસ રૂપમણી હરિ સાથે.

હુકમ સુણી તદ્દા નૃપતિ કેરો, સઘ ઉઠ્યો શીરદારોરે;
ભરી સભા માંહિ જન સૌ જોતાં, કરવા બેહુને ઠારોરે;
હુકમ સુણી, એ ટેક. ૧

દુર્જન મુખ જોતાં સર્વે જનોને, પ્રગટે છે બહુ દ્વેષો રે;
પહેરેગીરોને તે સુખે જણાવ્યો, નરવરનો આદેશોરે.

હુકમ. ૨

માન મર્યાદા હિણુ દુષ્ટ જનો તે, થયા કરી અવિચારોરે;
કરાવી દો તુર્ત નટ કુંવરના, પ્રાણ તણો પરિહારોરે.

હુકમ. ૩

સતી તણો તે અપહાર કરવા, રચી પ્રપંચી તે નજોરે;
પામ્યા તે કટુદ્ધન કર્મે કરીને, બાંધિ પાપતણી પાજોરે.

હુકમ. ૪

શિક્ષા કરી અલ્પ પાપીજનોને, સતી થઈ અધિરાજ રે;
સઘળા મળી તુર્ત ઠાર કરી દો, જણાણી ધૂર્તતા આજરે.

હુકમ. ૫

હુકમ સુણી એવો શીરહાર કેરો, સર્વે થયા તૈયારોરે;
તાંસીરો કરવા ગોળી તેવારે, ભરી બંધુક મોઝારોરે;

હુકમ. ૬

નેહાનેડે બેહુ બાંધીરે રાખ્યા, નટ શઠ કુમારોરે;
સિરબંધિ સર્વે સજ્જ થઈને, તાકી બંધુક તે લારોરે;

હુકમ. ૭

થર થર કાયા કંપી કાયરની ત્રાસીત થયા તે વારોરે;
મરણ સમું કોઈ દુઃખ ન મોટું, એમ કહે શાસ્ત્રકારોરે.

હુકમ. ૮

અભ્યંતર દાળ એકવીશમી.

રાગ-કહું છું કર્મ તણી એક કહાણી.*

ગદગદ કંઠે થતો કુંવર તે, લીતિ ભયંકર આણિજીરે;
ભરી સમાજમાં સંતાપ કરતો, નિંદિ કર્મ તણી કહાણિજીરે;
નિસુષો જન સુખાણિજીરે, કર્મ છુટે નહિ પ્રાણીજીરે;

એ ટેક૦ ૧

નૃપતિ તણોરે હું સુત થઈને, કુડી કીધી કમાણીજીરે;
પરત્રિયા તણા રૂપે હું રાચ્યો, પરહરી પરણી રાણીજીરે;

સુણને. ૨

* હો રાજ સ્થિતિ બની દુઃખકારી, હું તો જીવન ગયો છું
હારી. હો રાજ. એ ટેક. શી કહું કથની મારી તેમાં ચાલશે.

દ્રિય જનિત વિષયને ઠાળે, હોવે છે જન અચાણીજીરે;
વિષય વિપાક દારુણ અંતે, કરે અતિશે હેરાણીજીરે;
સુણને ૩

માન મર્યાદા નિજ કુળની રે લોપી, પદપદ પામે હાણીજીરે;
પર પડે નહિ ઈચ્છા અંતરની, કામી પડે દુઃખ ખાણીજીરે;
સુણને. ૪

શિખરિણી છંદ.

પરાયી પ્રિયાને ખલજન ખની ચિત્ત ભજતા,
સતીને સંતાપી કુમરણવડે પ્રાણ તજતા;
બુઝ્યો લંકા બંકે ગુણીયલ સતીને અપહરી.
ગયો નકાવાસે પ્રિયતર સુખોને પરહરી.

મરમણી તણી પ્રીતજ કરતાં, ઉતરી જાય છે પાણીજીરે;
ઝાડન બંધન સહે બહુ અંગે, વિષય છે દુઃખ ઘાણીજીરે;
સુણને. ૫

પુને કીધો ત્યું કુબુદ્ધિયે દુઃખિઓ, મુજ મતિ ભરમાણીજીરે;
નેહોંષ ખાળા પર આળ આરોપી, જશ તણી કીધી હાણીજીરે.
સુણને. ૬

નરવર કુંવર હું લાડકવાયો, કટુ ન સુણી કદિ વાણીજીરે;
તેમ છતાં આજે સંકટ પામ્યો, જન જોતાં ઇણ કાણીજીરે,
સુણને. ૭

સતી વેશ સજાવ્યો નટનેરે અંગે, વાત તેહ જણાણીજીરે;
પાપ છુપે નહિ કોટી ઉપાયે, સત્ય તે વાત પુરાણીજીરે.
સુણને. ૮

કીધાં કર્મ ખરે મુજનેરે નડીયાં, જન્મ કીધો ધૂળધાણીજરે;
મુજ પ્રાણ કાયા પરહરશે, હું છું પાપી પ્રાણીજરે.

મુણજો. ૯

થયે એમ બોલતાં દિલગીર દિવે, ચિત્તની વૃત્તિ દુહાણીજરે;
ધીરજ ધરે નહિ પાટવી કુમારો, નેત્રે અશ્રુબહુ આણીજરે,

મુણજો. ૧૦

પર પ્રિયાની ઈચ્છા ન કરશે, હિત પોતાનું તે બાણીજરે;
ધન્ય ધન્ય જન્મ શીયળવંતાનો, આંખાજી કહે વખાણીજરે.

મુણજો. ૧૧

ઢાળ ઉપલી-વીશમી.

રાગ-તે એક દિવસ રૂક્મણી હરિ સાથે.

ધીર સરના પયુ છાતી ધૂળવે, મરણ મહા લયકારોરે;
માત પિતા તે જોતાં કુંવરને, કોઈ થાવે નહિ આધારોરે.

હુકમ૦-એ ટેક. ૧૦

કીધો ઉદાપો અતિ નૃપતિ સુતે, નિજાત્મ નિંદો તે વારોરે;
ચિંતાતુર થઈ રાણીડિં સર્વે, પીયુ બાણી તેહ પ્યાગરે.

હુકમ૦ ૧૧

કષ્ટ થયા ખરે નરવર આજે, કરશે પીયુનો અંતોરે;
દિલગીર થઈ એમ રાણીયું બોલે, કષ્ટ પામ્યા પુરણ કંથોરે.

હુકમ૦ ૧૨

હાસ્ય કરી સહુ પુરીજન ચિંતે, પાપી થયા નિરાધારોરે;
આદેશ કરે નાહું નૃપતિ કેરો, નિશ્ચય કરશે સંહારોરે.

હુકમ૦ ૧૩

અંતિમ સમો જોઈ સતી તે વારે, અંગે કરુણાળુ થાઈરે,
અરજ કરે એક કર જોડીને, નૃપ પાસે હુલસાઈરે.

હુકમ૦ ૧૪

વચન માગું રાજા આપની પાસે, નમ્રભાવે હસ્ત જોડોરે;
બક્ષિસ કરો તુમે તકસીર તેની, નિર્ભયપણે દાં છોડોરે.

હુકમ૦ ૧૫

કીધાં કર્મો નિજ આતમ સહો, વિભાગી થાયે ના કોઈરે;
આળના કર્મ તે વિણ ભોગવિયા, છુટકબારો ન હોઈરે.

હુકમ૦ ૧૬

‘પૂર્વ કર્મે’ત્યું આળજ ચડીયું, મુજ શીરે નિરધારોરે;
આપ પ્રતાપે મેં આળ નિવાર્યું, બેહુનો કરો નિસ્તારોરે.

હુકમ૦ ૧૭

વયણ સુણી એવા સતીતણા, તે નૃપ અરજ સ્વીકારોરે;
કરુણાળુ થઈ રાજા નટકુંવરને, હણતાં તુર્ત નિવારોરે.

હુકમ૦ ૧૮

જય જયકાર વત્યો તે સમે તિહાં, સહુ મન આનંદ થાવોરે;
રાણીયું કહે ધન્ય સતી દયાળુ, પ્રિય પીયુને બચાવોરે.

હુકમ૦ ૧૯

કુંવર નટ એમ માફી રે માગે, સતી પાસે શિશ નામેરે;
ધન્ય ધન્ય આજ જન્મ તમારો, પ્રાણ અર્પ્યા ઇશુ ધામેરે.

હુકમ૦ ૨૦

અહ્લુત વીરતા પ્રગટી તમેરે, વેશ સજ્યો મનોહારીરે;
વારમવાર તે સ્તુતિ રે કરતા, જાણી સતી ઉપકારીરે.

હુકમ૦ ૨૧

માત પિતા તેના આવે સન્મુખે, હેડે હેતજ આણિરે;
સ્તુતિ કરી તેને પ્રીતેરે મળિયા, કન્યા જાણી ગુણખાણીરે.

હુકમ૦ ૨૨

પ્રાણ થકી તુ પુત્રી છો ખ્યારી, છતાં કીધો તીરસ્કારોરે;
પરમ પવિત્ર આજ તુજને જાણિ, માગીયે ક્ષમા ઇશુ વારોરે.

હુકમ૦ ૨૩

કહે કન્યા દોષ ન તાત તમારો, કર્મનો પંથ છે ન્યારોરે;
વચણ સુણી એવા માત પિતાદિ, રંજન થયા તે વારોરે.

હુકમ૦ ૨૪

મોતિચંદને પણ મળે ઝવેરી, અંગે ઉલટ તે ધારીરે;
અણુ ચિંત્યા તમે આવીરે મળિયા, કાજ સર્ચાં સુખકારીરે.

હુકમ૦ ૨૫

જમાઈ તણી એમ કીધી પ્રશંસા, સભા તણી મોઝારોરે;
કીર્તિધ્વજ લહે કયો જૂતળમાંહિ, શીયળ ગુણે શીરદારોરે.

હુકમ૦ ૨૬

ખ્યાતિ કીધી ઘણી રાજ પ્રજાએ, તનમનમાં હૃદયસાધરે;
શીયળ પ્રભાવે વાંછિત ફળીયા, જન્મ થયો સુખદાધરે.

હુકમ૦ ૨૭

તનુજ તુલ્ય માનિ નૃપે તે બાધ, આણિ અનુકૂળ લાવોરે;
ઉપહાર અમૂલ્ય અર્પ્યા સતીને, કહે લીધો જન્મ લાવોરે.

હુકમ૦ ૨૮

ધવળ મંગળ ત્યાં વર્તાવ્યું રાએ, વાજાંત્રો નાદ બજાધરે;
રંગેસંગે સહુ સજ્જ થઈને, આવે પુરતણી માંહિરે.

હુકમ૦ ૨૯

નિજ સ્થાને ગયા સર્વ જનો તે, મીષ્ટ વદિ મુખે વાણીરે;
કુશલપુરમાં સર્તી કુશલતા, ગુણસુંદરી સતી ગવાણીરે.

હુકમ૦ ૩૦

વિશમી ઢાળમાં પ્રગટ કહ્યો તે, ગુણસુંદરી અધિકારોરે;
આંબાજી મુનિ કહે શ્રોતાજનોને, સજ્જે શીયળ શણગારોરે.

હુકમ૦ ૩૧

દોહરા.

કીયાણા સર્વ નાવથી, ઉતરાવ્યાં તે વાર;

નિશ્ણેપે નિજ સ્થાનકે, મોતીચંદ પરીવાર. ૧

કરે પ્રવેશ તે પુરમાં, મોતીચંદ મતીવંત;

આજ્ઞાવણી અનુચરે, ચાલ્યા ધરી મન ખંત. ૨

- નિજ આવાસે આવિયા, પ્રતિહાર સુખાસંગ;
 નિવાસ કર્યો નિજ વાસમાં, પુરણ ધરી ઉછરંગ. ૩
- અહિ પ્રહરણો હસ્તમાં, તત્પર પકરેગીર;
 કરતાં ચોકી આગળે. ભુવનદ્વાર તે ધીર. ૪
- ભોજન જમ્યો બહુ ભાતના, સગાં સ્નેહિયો સાથ;
 ખેઠો સુંદર આસને, કરે વિનોદી વાત. ૫
- મળ્યા પુરીજન પ્રેમથી સાજન માજન વૃંદ;
 ખેસે મનહર ખેઠકે, પ્રગટ્યો મન આનંદ. ૬
- નરવર તે પણ આવિયો, મળવા તણી વાર;
 રાજકુટુંબી પુરૂષો, તે પણ લાવ્યો લાર. ૭
- સત્કાર કરે તે નૃપનો, નામી સહુજન શીશ;
 અખ્યાં મનહર આસનો, જાણિ પુરિજન ઇશ. ૮
- ખિરાજ્યો તે પર ભૂપતિ, મોતીચંદની પાસ;
 રંજન થયું મન રાયનું, સુખદા જોઈ નિવાસ. ૯
- દેશી વિદેશી વાતડી, પૂછે પુરાજન દેવ;
 વિહિત કરે સ્વચરિત્રને, મોતીચંદ તત્ખેવ. ૧૦
- સંતુષ્ટ થઈને ભૂપતિ, વયણ વહે સુખકાર;
 તુમે અનુપમ હંપતી, જનમન રંજનહાર. ૧૧
- સાસુ સસરાહિ સર્વ જન, આણી અંતર ખ્યાર;
 જમવા મંદિરં માહરે, પધારો સપરિવાર. ૧૨
- નરવર તે હર્ષે ભયો, વીનવે વારમવાર;
 પાવન કરો મુજ આગણું, પધારિ મુજધર દ્વાર. ૧૩

ઢાળ પાવીસમી.

રાગ-સેનલા ઇંદોણી રૂપા બેઠલુંરે લોલ.
 અનુગ્રહ જાણિ એવો રાયનોરે લોલ,
 કહે ભોતીચંદ તે વારજો;
 આગમ દિને ગેહ આપણેરે લોલ,
 જો જમવા આવે નિરધારજો.
 મહા મંગલકારી દિન આજનોરે લોલ૦ એ ટેક. ૧
 તુમ સગા સ્નેહિ સહુ સાજનોરે લોલ,
 રાણીયું કુંવરી કુમારજો;
 રાજકુટુંબ તેમ આપનુંરે લોલ,
 આવો સંગે લઈ પરિવારજો. મહા૦ ૨
 વળતું કહે તદા બ્રૂપતિરે લોલ,
 ભોતીચંદ તણી તે પાસજો;
 વિશાળ કુટુંબ છે માહરુંરે લોલ,
 પુરૂં પડે નહિ તાસજો. મહા૦ ૩
 દિસે દિલ દિલાવર આપનુંરે લોલ,
 છે સર્વ ગુણે શિરદારજો;
 પ્રસિદ્ધ કર્યું મુજ પુરનેરે લોલ,
 પરમ પવિત્ર તુમ નારજો. મહા૦ ૪
 કહે ભોતીચંદ તદા નૃપનેરે લોલ,
 જતાં વિદેશ તણી મોઝારજો;

- નૃપ આપ પ્રતાપે હું પામિયોરે લોલ,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ ઘર દ્વારજો. મહા૦ ૫
- પામ્યો પુણ્યતણા ફળ મિઠકારે લોલ,
સુખી ચપલા થકી સંસારજો;
શ્રેષ્ઠી કહે આગમ દિને અમે આવશુરે લોલ,
તુમ ગેહે લઈ પરિવારજો. મહા૦ ૬
- પણ આજે આવો મુજ મંદિરેરે લોલ,
અવા કુટુંબ લઈ લારજો;
કીધી વિનંતી બહુવિધ તેહનેરે લોલ,
મળિ પરિષદ મોઝારજો. મહા૦ ૭
- વચન માન્યાં મોતીચંદ્ર નૃપનાંરે લોલ,
અંગે થઈ ઉજમાલજો;
થયો જન્મ કૃતાર્થ માહરોરે લોલ,
કહે રંજન થઈ ભૂપાળજો. મહા૦ ૮
- ત્યાંથી રાજા જાવે નિજ મંદિરેરે લોલ,
સે કને કહે તેણી વરજો;
સુખ નિપજવો લલી લાતથીરે લોલ,
જમતાં વાધે જેમ પ્યારજો. મહા૦ ૯
- નૃપ આદેશ દીયે સર્વ નારનેરે લોલ,
જણાવે પૂર્વે કહ્યો વિસ્તારજો;

- મહિમાવંત મોતિચંદ્ર જાણિયેરે લોલ,
છે શીયળવંતી તસ નારજો. ૧૦
- આજ જમવા કાજે તે આવશેરે લોલ,
હંપતી સંગે પરિવારજો,
તુમે કરજો સન્માન તેહનોરે લોલ;
મનહર સજી શણગારજો. મહા ૦ ૧૧
- શીળવૃત્તે ધરી તેણે ધીરતારે લોલ,
કીધા જન્મ તણે ઉદ્ધારજો,
તાસ નામ પ્રમાણે ગુણ જાણિયેરે લોલ,
એવી સતીયો થોડી સંસારજો. મહા ૦ ૧૨
- ફળ્યો કદપવૃક્ષ આજ આંગણેરે લોલ,
અમૃત તણા વુઠયા મોહજો;
રાજ ભોજન કરાવો લાવથીરે લોલ,
છે ગુણીયલ હંપતી તેહજો. મહા ૦ ૧૩
- એવો આદેશ સુણી નિજ નાથનોરે લોલ,
સર્વ રાણીયું પામી હુલ્લાસજો,
નૃપ આમંત્રણે તે આવિયારે લોલ,
નરવર તણે નિવાસજો. મહા ૦ ૧૪
- ઝવેરચંદ્ર મોતિચંદ્ર તેહનોરે લોલ,
સત્કાર કરે સહુ ત્યાંયજો;

- રથ પર બેસી રાજદ્વારમાંરે લોલ,
આવિ ગુણસુંદરી તે બાઇજો. મહા૦ ૧૫
- તે જનની સંગાતે આવી ઉતરીરે લોલ,
નૃપતિ તણે દરબારજો,
સહુ જાણ થતાં અંતઃપુરમાંરે લોલ,
પ્રગટયો હર્ષ પારાવારજો. મહા૦ ૧૬
- સામે રાણીયો આવી હુલ્લાસથીરે લોલ,
હિંતે ગ્રહે ગુણસુંદરી હાથજો;
વારણાં લિયે પૂર્ણ પ્રીતથીરે લોલ,
આસન અર્પે તેણિ સાથજો. મહા૦ ૧૭
- તાસ ખ્યાતિ કરે સહુ ખંતથીરે લોલ,
જાણિ દેવકન્યા અવતારજો,
આપે પાવન કીધા આવાસનેરે લોલ;
તુમ ગુણ તણો નહિ પારજો. મહા૦ ૧૮
- કહે ગુણસુંદરી તણી માયનેરે લોલ,
પૃથ્વીપતિ તણી નારજો.
ધન્ય ધન્ય જન્મ તુમ જાણિયેરે લોલ,
દિસે ઉત્તમ કુળ આચારજો. મહા૦ ૧૯
- તુમ કુખે કન્યા રતન ઇપન્યારે લોલ,
તે વંશ ઉદ્ધારણહારજો,

- નરવર પુરીજનો પેખતાંરે લોલ,
વર્તાવ્યો તિહાં જયકારજો, મહા૦ ૨૦
- કઈક ગુણસુંદરી તણી આગળેરે લોલ,
પંખો લેઈ ઢાલે સમીરજો,
રાણીયો રંજન થઈ એમ બોલતીરે લોલ,
તુમ ગુણો દિશે ગંભીરજો. મહા૦ ૨૧
- કીધી ખ્યાતિ અતિ તે બાઈનીરે લોલ,
ખટરસ થતાં તૈયારજો,
લોજન લયાં સુવર્ણ સ્થાળમાંરે લોલ,
નોતમ સજ્જ શણગારજો, મહા૦ ૨૨
- તદા ભૂપતિ સંગે તે ઉઠીયોરે લોલ,
મહિમાવંતો મોતીચંદ્રજો,
બેઠા જમવા તે સુંદર આસનેરે લોલ,
તન મન ધરી આનંદજો, મહા૦ ૨૩
- નૃપનારી પીરસે તે લોજનોરે લોલ,
અંતર થતી ઉજમાજો,
રાજ લોજન જમ્યા ખુબ ખંતથીરે લોલ,
મોતિચંદ્ર સંગે ભૂપાજો, મહા૦ ૨૪
- તેમ ગુણસુંદરી તેની માતનેરે લોલ,
પીરસ્યાં લોજન તે વારજો,

- તદા રંજન થતી કહે રાણીયોરે લોલ,
જમો અનુકૂળ આહારજો, મહા૦ ૨૫
- ખટરસ ખંત ધરી આ સ્વાદતારે લોલ,
સાથે સ્નેહી તણી ધરનારજો,
તે જમતાં જમણુ લડી લાતથીરે લોલ,
પ્રગટયો પૂર્ણ મન ખ્યારજો, મહા૦ ૨૬
- તદંતર આવી બેસે સુખે આસનેરે લોલ,
રાણીયો અર્પે મુખવાસજો,
તેઓ પૂછે ગુણસુંદરી બાઇનેરે લોલ,
પ્રગટી અંતરની આશજો, મહા૦ ૨૭
- સર્વ બેઠાં પટાંતઃ વિભાગમારે લોલ,
મોતિચંદાદિ જન વૃંદજો,
ત્યાં નૃપ ઝવેરી પણ સાંભળેરે લોલ,
વાધી રહ્યો હર્ષ કંદજો, મહા૦ ૨૮
- કહિ સહુથી કાયર જગ કામિનીરે લોલ,
હિમત નહિ ધરનારજો,
પ્રબળસિંહ વેશ છતાં બેનડીરે લોલ,
ધારણ કર્યો નિરધારજો, ૨૯
- તુમે પૃથ્વીપતિને નમાવિયારે લોલ,
હિમત ધરી નિજ પાયજો,

એવી ખીરજ ચાલી કેમ આપનેરે લોલ,
તે પ્રગટ કહો મારી બાઈજો. મહા ૦ ૩૦
એવાં વચણ સુણી કહે સુંદરીરે લોલ,
શીયળ ધર્મ કરી વિખ્યાતજો.
સદા પાળું છું ધર્મ જીનરાજનોરે લોલ.
હું પ્રીત ધરી ઉત્તતજો. મહા ૦ ૩૧
શીયળવંતા હોવે નરનારીયોરે લોલ,
તેને દહન કરે નહિ આગજો,
તેમ ઝેરી વેરી હોય માટકારે લોલ,
કદિ ગંજી ગકે નહિ નાગજો. મહા ૦ ૩૨
પરાભવે નહિ શીયળવંતનેરે લોલ,
મદાંધ હોવે કદિ વેચ્યાલજો.
પામે ઉપશાંતિ સહુ શીયળથીરે લોલ,
કેશરી સમા વિકરાળજો. મહા ૦ ૩૩
શીયલવંત સતી કઈક આગળેરે લોલ,
ધર્મવંતી ગુણ ખાણજો.
જેણે સંકટ સહી શીયળ સાંચવ્યુરે લોલ,
જેન ધર્મ તણી થઈ જાણજો. મહા ૦ ૩૪
અંજે સંકટ સદા પૂણે કર્મથીરે લોલ,
તેતો કર્મ તણો વ્યવહારજો,

સતી મયણા સુંદરી જૈન શાસનેરે લોલ,
પાઠ્યું શિયળ અમૂલ્ય જો. મહા૦ ૩૫

એવું શીયળ અનુપમ જાણીયેરે લોલ,
જેથી સિદ્ધ થશે સહુ કાજજો.
મેં ધીરતા ધરી હૈયે શીયળથીરે લોલ,
તે કલંક નિવાર્યું આજજો. મહા૦ ૩૭

એવું કથન સુણી તે બાઈનુંરે લોલ,
હર્ષીત થયો મહા રાયજો;
તાસ કીધી પ્રશંસા સૌ સુણતારે લોલ,
રાણીયો ચિત્તે હુલસાયજો. મહા૦ ૩૮

સતીએ વૃષ્ટી કરી બહુ જ્ઞાનનીરે લોલ.
કીધો જૈન ધર્મે ઉજાસજો;
પરસ્પર પ્રેમ રાખી પૂર્ણ પ્રીતથીરે લોલ,
જાય નિજતણે નિવાસજો. મહા૦ ૩૯

કર્યું રાજ કુટુંબ તેમ તૃપ્તુરે લોલ;
આણી અતિશે સરાગજો;
તે પામ્યો પ્રસિદ્ધતા પુરમારે લોલ,
મોતિચંદ લઈ લાગજો. મહા૦ ૪૦

કહે શુભસુંદરી નિજ નાથનેરે લોલ,
તુમે પરણો અનેરી નારજો;

હુંતો પાળીશ સદા શીયળવૃતનેરે લોલ,
 સફળ થાવે અવતારને. મહા૦ ૪૧
 જીવેવાર અનંત સંસારમાંરે લોલ,
 વિલસ્યા અતિશે સુખને.
 પદ્ય સાગર લગી સુખ ભોગવ્યાંરે લોલ,
 પણ ભાંગી નહી જરી ભુખને. મહા૦ ૪૨
 શિખરિણી ઇંદ.

સયંભૂ વારિધિ જલ સકલ પીપાસુ થઈ પીધું,
 પીધેલા અંબુથી નહિ નહિ કશું કારજ સિદ્ધ્યું;
 ટળે ક્યાંથી તૃષ્ણા તૃષ્ણ સ્થિત તણું પાન કરતાં,
 થશે નહિ તૃપ્તી નરભવ સુખાર્થીજ ખનતાં.
 તેહ ઢાળ કહી ખાવીસમીરે લોલ,
 આણિ અનુકુળ દાયને;
 સતી ખ્યાતિ કરે શીયળ વૃતનીરે લોલ,
 સુણતાં થશે સુખદાયને, મહા૦ ૪૩

ઢાળ ત્રેવીસમી.

રાગ. ગીરવારે ગુણ તુમ તણા.
 શીયળ ગુણો જેણે નાણીયા, તે કુશીલ કેમ સેવેરે;
 કલ્પવૃક્ષ જેણે શેવિયો, તે જન થોર ત્યાગી દેવેરે.
 શીયળ એ ટેક. ૧

વસંત ઋતુમાંહિ માંજરી, સેવિ જેણે સહકારેરે;
કોકીલા તે અર્ક ઉપરે, બેસે નહિં કોઈ વારેરે.

શીયળ. ૨

ગંગાજલે જે જન નાહિયા, અધિક ધરી મનને હોરે;
નગર ખાળતણા નીરમાં, સ્નાન કરે નહિં તેઓરે.

શીયળ. ૩

માલતી તણે જે કુલડે, મોહ્યાં મધુકર વૃંદોરે;
આવળતણાં તુરંછ કુલમાં, કદિ પામે ના આનંદોરે.

શીયળ. ૪

માનસર પાળે જે હંસલા, રમિયા સદા ઉછરંગેરે;
છીલર સરીતાના તીરપે, રમે નહિ મન રંગેરે.

શીયળ. ૫

ઇક્ષુ રસ જેણે આખિયો, તેલવણુ જલ ના પીવેરે;
અંદ્ર વિલોકી અકોરનું, ચિત્ત રંજે નહિ દીવેરે.

શીયળ. ૬

કેવળ નાણુ દંશણુધરા, ઝાળખ્યા જેણે અરિહંતોરે;
દ્રશદ તણા કૃત્રીમ દેવને, પૂજે કોણુ મતિવંતોરે.

શીયળ. ૭

રત્નચિંતામણિ પારખી, કંકર ગ્રહે કોણુ હાથેરે;
કદળી તણી તણુ લુંબને, બાવળ ગ્રહે કોણુ બાથેરે.

શીયળ. ૮

એહ ઉપમ અવધારીયે, શીયળ ગુણે શીલતાજેરે;
મન વચન કાયાને ગોપવી, ભવિ પામ્યા અક્ષય રાજેરે.

શીયળ. ૯

હું પણ શીયળ શુદ્ધ સાંચવી, પાળું ધર્મ સુખ કંદોરે;
જનવર આજ્ઞા આરધતાં, ટળી જાય જરા જન્મ કંદોરે.

શીયળ. ૧૦

એણિ પરે કહે નિજ નાથને, ગુણસુંદરી સતી બાધરે;
સુણતાં વચન તેના સુંદરે, તાસ પતિ રંજન થાયરે.

શીયળ. ૧૧

ત્રેવિશમી ઢાળમાં તે કહ્યો, સર્વ સિદ્ધાંતનો સારોરે,
આંખાજી કહે કથન તેહનું, શ્રોતા ચિત્ત અવધારોરે.

શીયળ. ૧૨

દોહરો.

વળતું કહે વનીતા ભણી, મોતિચંદ સુખાણ;
ધન્ય ધન્ય વાણી આપની, તુમે સતી ગુણ ખાણ. ૧
વચન અનોપમ આપનાં, સાંભળતાં ઇણવાર;
રંજન થયું મન માહફે, સફળ કરો અવતાર. ૨
હું પણ સંગે આપની, શીયળ પાળું સુખકાર;
નવિ નવ પરણું પ્રેમદા, સબળું શીયળ શણગાર. ૩
મક્ષીકા ક્ષુદ્ર જાણીયે, મળે ન શુદ્ધિ શાન;
પુષ્પ પરિમળ પરહરી, બેસે અશુચી સ્થાન. ૪

ગજ અસ્વારી પરહરી, ગર્દભ ચડે ગમાર;
 ત્યું તણ સુશીયલને, સેવે વિષય વિકાર.
 એમ અવધારી દંપતી, પાળે શીયળ અભંગ;
 તન મન રાખે નિર્મળા, જાણિ શીયલ સુરંગ. ૬
 જ્ઞાત ભગિની સમ તે રહે, જીતિ કંદર્પ જોધ;
 ધર્મ ધ્યાને દિન ગાળતાં, પામિ સમકિત જોધ. ૭
 જે જીતે જગ કામને, દમી દેહ ઇંદ્રિ સ્થાન;
 ભાંખે ભગવાન આગમે, તે તો પ્રભુ સમાન. ૮

ઢાળ ચોવીસમી.

રાગ—આદર જીવ કામા ગુણ આદર.

ધર્મ ધુરંધર પ્રીતે તે પાળે,
 શુદ્ધ શ્રાવક આચારોજ;
 આવશ્યક વૃત્ત તે નિત્યે આરાધે,
 ત્યાગી રાત્રીનો આહારોજ. ધર્મધુરંધર. એ ટેક. ૧
 કાળ ક્રમે એમ ધર્મજ ધારી,
 સદા રહે ઉછરંગેજ;
 તરુણવયે મહા કામને દમિયો,
 નિર્વિકારી રદ્ધાં અંગેજ. ૨
 અંત સમય સર્વ ક્રિયા આરાધી,
 દંપતી થયાં સ્વર્ગવાસીજ;

મનુષ્ય જન્મ લહી વિદેહ ક્ષેત્ર વાસે,
અંતે થશે અવિનાશીલ. ધર્મ. ૩

શીયળ તણા છે મહિમા મોટો,
લાંખી ગયા જીનરાયલ;
ધન્ય ધરણી તળ શીયળવંતાને,
પ્રણમું મન વચ કાયલ. ધર્મ. ૪

સતી સંતોયે શીયળજ રાખ્યું,
વિષયી મનને વારિલ;
સ્વર્ગ અપવર્ગની પદવી તે પામ્યા,
વસુધા કીર્તિ વિસ્તારીલ. ધર્મ ૫

જંબુદ્વંર જીઓ તરુણપણામાં,
ત્યાગી આઠેય નારીલ;
સંજમ આરાધન શુદ્ધ કરીને,
પરણ્યા શિવ વધૂ ખ્યારીલ. ધર્મ. ૬

ધન્ય સતી સાધ્વી રાજેમતિને,
જેણે મોહને નાંખ્યો મારીલ;
સંજમથી પડતાં કિયરને રાખ્યો,
ઉભય ગયા ભવ પારીલ. ધર્મ. ૭

સતી શીરોમણી ચંદનખાળા,
સંકટ સમે શીયળ રાખ્યુંલ;

પ્રથમ પ્રભુની શિષ્યણી થઈને,

મોક્ષ તણું સુખ આપ્યુંજી.

ધર્મ. ૮

એણિ પરે જે જન શિયળને રાખે,

દમી વિષય વિકારોજી;

અદ્યકાળે જૈન ધર્મ પ્રતાપે,

પામશે તે ભવ પારોજી.

ધર્મ. ૯

રચ્યું ચરિત્ર આ ભવ્ય તણે કાળે,

સુણિ લેજો કોઈ સારોજી;

ઉભય લોકમાં કાજ સુધારી,

સકળ કરે અવતારોજી.

ધર્મ. ૧૦

આ વૃતાંત સુણ્યું મેં શ્રાવક પાસે,

તે પદે રચ્યું ધરી ખંતથી;

તેમાં ન્યૂનાધિક પદ જે જે હોવે,

લેજો સુધારી મતિવંતજી.

ધર્મ. ૧૧

અદ્ય મતી છે અતિશે મારી,

ન જાણું શાસ્ત્ર વિશેષજી;

ઉદ્યમ કીધો મેં બુદ્ધિ અનુસારે,

મુજમાં પ્રભુતા ન લેશજી.

ધર્મ. ૧૨

ગોંડળ સંઘે થયા ગીરિ સિંહસ્વામી,

શુભ તણા ભંડારોજી;

સાડા પાંચ વર્ષ તજી તેણે નિંદ્રા,

કીધો ધર્મ તણો ઉદ્ધારોજી.

ધર્મ. ૧૩

તાસ પટોધર થયા વીરજી મુનિ,
શિષ્ય નેણસી અણુગારોજ;
મુળજી સ્વામી તેમ શિષ્ય સુહંકર,
પાળ્યા પાંચ આચારોજ. ધર્મ. ૧૪

ખીજા મુળજી મુનિના શિષ્ય મનોહર,
ડોસાજી ગુણવંતજ;
તાસ શિષ્ય થયા મુની ખોરાજ,
કવિયજી તે મતિવંતજ. ધર્મ. ૧૫

તસ ગુરુબ્રાતા હિરાચંદ્રજી સ્વામી,
વસુધા વિષે વિખ્યાતજ;
ખિરાજે તાસ શિષ્ય દેવસી સ્વામી,
સાંપ્રત સમે સાક્ષાતજ. ધર્મ. ૧૬

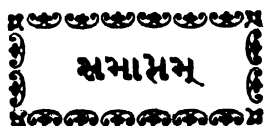
હાલારી ઓગણિશે તહોંતેરની સાલે,
ચેલામાં રહી ચામાસજ;
તે ગુરુ પ્રતાપે આ ચરિત્ર રચીયું,
આંખાજીને થતાં હુલાસજ. ધર્મ. ૧૭

દોહરા.

આ રાસતણી રચના કરી, પ્રગટ થતાં મન પ્રેમ;
રાગ વૈરાગે ઉદ્ભવિ, અંતર ઉર્મિ ક્ષેમ. ૧
સરસ રચના નથી શખ્તની, નથી લઘુ ગુરુનો ન્યાય;
ના અલંકાર વિભૂતા ભયો, સાર હીસે સુખદાય. ૨

લહો લક્ષ તે સાંભળી, તને વિષય વિકાર;
 ખટપટ તને રતિનાથની, સજ્જને શીયળ શણુગાર. ૩
 નારી નિરોપમ પેખતાં, મન નવ કરશે ક્ષોભ;
 રહો સદા શીળ સાચવી, રમર તણે તણ લોભ. ૪
 ભાનુસમ વસુધા વિષે, શીળે થશે ઉદ્યોત;
 ઇશ્વરતા લહો શીયળથી, પ્રગટે નિરંજન ભેત ૫
 રાખી તનમન નિર્મળ, પાળો શીયળ અમૂલ્ય;
 જ્યજ્ય પામો જગતમાં, કર્મ કરી ઉન્મૂલ. ૬
 પાપ અમાપ પ્રલય કરે, શીયળ સમું નહિ કોય;
 લક્ષધા યત્ને સાચવે, સુર નર વંદિત સોય. ૭
 મેરુ સમ છે મોટકું, સર્વ વૃત્તે શીરદાર;
 રત્ન ચિંતામણી સાચવો, ગણિ આતમ અનુહાર. ૮
 નમન કરે નિશદ્દિન પ્રત્યે, પંચ પરમેષ્ઠિ દેવ;
 ભવ ભવ વાંચ્છુ' તેહના, ચરણ દ્રમળની સેવ. ૯
 જ્યાં લગી શશી સાચર રહે, સૂર્ય રહે આકાશ;
 છેવટ અવિચળ ત્યુ' રહો, સતી ગુણસુંદરી રાસ. ૧૦
 ઝોગણીસેં પંચોતેર, ખાખી જાળીઆગામ;
 લખી અખેયો આ રાસને, પાનાચંદ છે નામ. ૧૧

ૐ શાંતિ શાંતિ ઇતિ.

એક દ્રઢ સમકિતધારી રાજકન્યા રતીસુંદરીની કથા.

ક્ષિતિ પ્રતિષ્ઠા પુરના રાજા રૂપસેનની કન્યા પોતાની માતાના સંસર્ગને લઈને પોતે ધર્મમાં દ્રઢ શ્રદ્ધાવાળી બની હતી: અપ્પા કત્તાવિ કત્તાય અર્થ—સુખ દુઃખ વિગેરનો કર્તા પોતાનો આત્માજ છે. એ અનંત જ્ઞાનીના વાક્યને સત્યરૂપે શ્રદ્ધાવાથી તે રાજબાળાને તેના પિતાએ એક પતિત ભિખારીની સાથે પરણાવી દીધી ને હઠ પારની આજ્ઞા કીધી. તે સતીને ઘણાક સંકટો નડે છે છેવટ એક રાજ મહેલમાં પતિ ગુમ થયે. તેને શોધવા જતાં ત્યાં વિદ્યાધર રાજા મોહીત થઈ તે બાળાનો હાથ પકડી કહે છે.

ગાયન પહેલું.

રાગ—શી કહ્લુ કથની મારી.

છે રૂપ અનુપમ તારૂં, હો પ્રાણુ છે રૂપ અનુપમ તારૂં,
અર્પણુ કરૂં મન મારૂં, હોણુ છે રૂપ અનુપમ તારૂં. ટેક.
જ્યોત જોતાં ખરે ઝળકી રહી છે, તુજ તનુ દિસે સારૂં;
દેવ પરીસમ સૌંદર્ય તારૂં, લાગે અતિશે ખ્યારૂં, હોપ્રાણુ. ૧
તુજ પતિતે પામર પ્રાણી, અંગ ઉપાંગ નઠારૂં,
તેને શું તું શોધી રહી છો, કરી જીવન મુશખારૂં, હોપ્રાણુ. ૨
આ મહેલ મનોહર સ્વર્ગના જેવો, સુખ દીસે જેમાં ન્યારૂં,
તન ધન યૌવન અર્પણુ તુજને, વચલ માનીલે વારૂં, હોપ્રાણુ. ૩

કાવ્ય ખીન્નું.

રાગ માઢ.

કીજે ન કહિ આવું કામરે નૃપ કીજે ન કહિ આવું કામ;
તજું ન શીયળ સદ્ગુણ ધામરે, નૃપ કીજે ન કહિ આવું.

કામ. ટેક.

રંક સમે! પણ સ્વામી જે મારો, મસ્તકનો છે તાજ;
અવર નરને હું કદી ન ઇચ્છું, હોય લલે સુર રાજરે.

નૃપ કીજે. ૧

સતીની ગતિ તે પતિ પ્રમાણે રાખે સત્ય વૃત્તની ટેક;
પ્રાણ જતાં પણ શીયળ ન છાંડે, તે માંહીત્રી હું એકરે.

નૃપ કીજે. ૨

લંઘન કરી મરી જાય છે વનમાં, મૃગ તણે મહારાય;
નિજ કુળ ધર્મની રીત તજીને, તૃણ નહિ તેતો ખાયરે.

નૃપ કીજે. ૩

આપ અનુપમ માનવ થઈને, છાડી દેશે કુળ રીત;
અન્ય પામર સત્ય ક્યાંથી નીલાવે, રાજન વિચારે

ચિત્તરે. નૃપ. ૪

રતિ પતિને પાશ ન પડીએ, તન મનને ર.ખી ઠામ;
શીયળ ચિંતામણી પ્રાણથી ખ્યાડું, સાચવું હમીને કામરે,

નૃપ. ૫

હું રાજવંશી છું રાજકુમારી, છે જૈન ધર્મનો રાગ;

અન્ય પુરૂષ પિતા બંધુ પ્રમાણુ, કરો મુજ હસ્તનો

ત્યાગરે. નૃપ. ૬

ધન્ય સતીજી જન્મ તે તારો, શીયાળ વ્રતે રહી શૂર;

કહે આંખાજી સંકટ પડતાં, રાખ્યો જૈન ધર્મ હજુરરે;

નૃપ. ૭

ગાયન ત્રીજું. (કાવ્ય)

અનાથી મુનિનું કાઠીના ગીતની દેશી તે રાગ રાજ બંદલાનો.

વીરા તારે હજારો હાથીને નવસો સાદુરે રાજ બંદલા. એ.

મુનિ તારું મુખડું નિરખી, રાજ થાઉરે રાજ બંદલા.

મુનિ મેંતો કયાંય ના જોયું, રૂપ આવુંરે. રાજ બંદલા. ૧

મુનિ તારી મૂર્તિ અતિશે, મોહન ગારીરે. રાજ બંદલા.

મુનિ તારા રૂપ ગુણને, જાઉં બલહારીરે. રાજ. ૨

મુનિ તારા દેહની સંપદા, દીસે અદ્ભુતરે. રાજ.

તેમ છતાં અનાથ કહો છો, તે તો અનાહુતરે. રાજ. ૩

મુનિ તારો નાથ દુઃખ હરતા, હવે હું થાઉરે. રાજ.

રાજ તમે અનાથ છતાં શું? કહો છો આવુંરે. રાજ. ૪

મુનિ મુને અનાથ ન જાણો, હું છું ઋદ્ધિવંતરે. રાજ.

મુનિ મારે હજારો હાથીને, હય બળવંતરે. રાજ. ૫

મુનિએ અનાથ પાણું તેને, કહયું વિસ્તારીરે. રાજ.

આંખાજી કહે શ્રેણીક થયો સમકિત ધારીરે. રાજ. ૬

ગાયન થોથું.

મહાવીર પ્રભુનો જન્મ સમય.

રાગ માલ.

તે જયવંતા પ્રભુવીર મહારા. એ ઢળ.
જન્મ્યા શ્રી મહાવીર જગતમાં જન્મ્યા શ્રી મહાવીર,
તારણ ભવ જલતીર જગતમાં
જન્મ્યા. એ ટેક.

ચૈતર સુદિ તેરસ દિને ક્ષત્રી કુંડ મોઝાર;
માતા ત્રિસલાના નંદન જાયા તાત સિધારથ સાર.

જગતમાં. ૧

સ્વર્ગ મૃત્યુ ને પાતાળ લોકે સર્વ સુરાસુર સ્થાન;
ઝગમગ જ્યોતિ વ્યાપી રહી ત્યાં જન્મતાં શ્રી વર્ધમાન,
જગતમાં. ૨

ચોસઠ ઈંદ્રોના આસન કંપ્યા, જન્મ સમે નિરધાર,
સુરપતિ ત્યાં તુર્તજ આવ્યા, રૂધિ લઈ નિજલાર
જગતમાં. ૩

દેવદેવીનાં વૃંદો નિરખી, જનમન વિસ્મયકાર.
અહો પ્રતાપી પ્રભુ જન્મ્યા, ત્રણ જગત આધાર.

જગતમાં. ૪

વિધિ પ્રમાણે આત્સવ કીધો, હર્ષ તણો નહિ પાર.

ગયા પુરંદર નિજનિજ સ્થાને વર્તાવી જયકાર.

જગતમાં. ૫

અનુક્રમે એમ સુખમાં રહેતાં, વૃદ્ધિ પામ્યા કૃપાળ;
સખંધ તણ સર્વ સંયમ લીધો, અંગે થઈ ઉજમાળ,

જગતમાં. ૬

કર્મ ખપાવી પ્રભુ કેવળ પામ્યાં, લોકાલોકના બાણ
ગૌતમાદિ તે ગણધરો તાર્યા, ચૌદ સહસ્ર સુબાણ.

જગતમાં. ૭

એહ પ્રભુજીને પ્રીતથી ધ્યાતા, પ્રગટે આત્મિક નુર;
કહે આંખાણ સહુજન ચાહો, પહોંચવા વીર હજુર.

જગતમાં. ૮

ઉપદેશી ગાયન પાંચમું.

રાગ રઘુપતિ રામ.

હુંતો લાખું ભવો ભમી આળ્યોરે સંજમ શુભ વિના નવિ ફાળ્યોરે;
એળિ ફાળ અનંત શુભાળ્યો મહાવીર પ્રભુ તમે મુને તારોરે
એ ટેક. ૧

વારમ વાર સંસારે હું ભમીયોરે, જૈનધર્મ મુને નવિ ગમિયોરે;
એથી કળ્પ અનંત હું ખમીયો. મહાવીર. ૨

ભૂચર ખેચરના જન્મ મેંલીધારે દાઝણુ દુઃખના ભવ બહુ કીધારે
આતમ કારજ કાંઈ નવિ સિદ્ધા. મહાવીર. ૩

કીધા મર્કટના ભવ ભારીરે, તિહાં ખેલ ખેલવતો મદારીરે,
એવા ભવ ગયો ઘણા હારી. મહાવીર. ૪

કદિ ખેલ થઈ બહુ ફરીઓરે કાંધે ધોંસર મૂકી ભાર ભરીયોરે,
મહા દુઃખનો છે ઇતો દરિયો. મહાવીર. ૫

છાપા વાગુળી થઈ ઉંધે લટકયોરે, નિશા અંધારી વનવન ભટકયોરે;
એવા ભવમાં નથી ક્યાંય અટકયો. મહાવીર. ૬

જલચર જન્મ લઈ જલે ફરતોરે, પરના પ્રાણ હણી ભક્ષ કરતોરે;
પાપ કર્મથી જરી નવી ડરતો. મહાવીર. ૭

કીધા ભવ અનંત હિંસાકારીરે, આતમ દશાને ગયો હુંતો હારીરે
મુનિ આંખાજીને લીયો તારી. મહાવીર. ૮

ગાયન છઠું.

મંદિર પ્રભુને સંદેશો રાગ કુંજડલીરે સંદેશો હમારો.

ચાંદલીયારે સંદેશો હમારો જઈ મંદિર પ્રભુજીને કેલ્યો હોજીરે

ચાંદલીયારે સંદેશો હમારો—એ ટેક.

ભરત ક્ષેત્રના હમે વાસીડા, કેમ કરી પડીએ તુમ પાય હોજીરે

ચાંદલીયારે. ૧

છો ત્રણ ભુવનના નાથ પ્રભુજી, સુર નર ગુણ તમારા ગાય હો જીરે
ચાંદલીયારે. ૨

ચોસઠ ઇંદ્રો તો આવી તમોને, તે લખી લખી લાગે પાય હોજીરે
ચાંદલીયારે. ૩

ચોત્રીશ અતિશયે આપ બીરાજો, જોતાં જન્મ મરણ દુઃખ
જાય હોજીરે. ચાંદલી. ૪

બાર પ્રકારની પરિષદા આવી આપ વાણી સુણે સુખ દાય
હોજીરે. ચાંદલી. ૫

છો જ્ઞાન દર્શનની જયોતિ અનંતી, જીવે જીવે સદા જિન
રાય હોજીરે ચાંદલી. ૬

વિદેહ ક્ષેત્રમાં તમે બીરાજ્યા, આપ દર્શન ક્યારે મુને
થાય હોજીરે. ચાંદલી. ૭

પાંખુરે હોતતો ગગન પંથેથી, ઉડી ઉડી આવત ત્યાંહી હોજીરે
ચાંદલી. ૮

કર્મ બંધનની બેઠી વીંટાણી, તે આધીન થયો આત્મરાય હોજી
રે ચાંદલી. ૯

શ્રીદેવસી સ્વામી ગુરુપ્રતાપે; આંબાજી પ્રભુગુણ ગાયહોજીરે
ચાંદલી. ૧૦

સંવત આગણીશે આગણો તેર વર્ષે; સ્વવન જોડયું પીપલવા
ગામ હોજીરે ચાંદલીયા. ૧૧

જૈનશાળાની બાળાઓને શિખામણરૂપે

ગાયન સાતમું

રાગ આવોને નંદલાલ રમવા આવોનેરે.

પુરણ પ્રીતથી જૈનશાળે જઈએ.

ગુરૂને જઈ પાચેરે નમીએ.

નમ્ર થઈ જ્ઞાન લઈએ, જૈનશાળે આવોનેરે.

આવોને ખેડેની આજ જૈનશાળે. એ ટેક. ૧

મળ્યો અનુપમ અવસર આવો,

જ્ઞાન ગ્રહી જૈનધર્મ દીપાવો;

પરજીવ પ્રાણ, બચાવો. જૈનશાળે. ૨

ગાડું ખુંદી રાતવાસી જે રાખે,

લાખો જીવોનો ધાણ વાળી નાંખે.

શ્રાવિકાપણું છતાં ભાંખે. જૈનશાળે. ૩

અણપુંજ ભીંતે ગાડું જે કરશે

ત્રસ જીવોના પ્રાણજ હરશે;

ભવસાગર કેમ તરશે. જૈનશાળે. ૪

પહેલાં ભઠી જીવ જતારે કરવી,

અણ પૂંજ નહિ ઘંટી ફેરવવી;

એક વાત ધ્યાનમાં ધરવી. જૈનશાળે. ૫

છાણાં પૂંજ્યા વિના ચુલે ન નાંખો

જીવ તણી દયા દીલમાં રાખો
 મોક્ષ તણાં મુખ ચાખો. જૈનશાળે. ૬
 દુઃખ દરિયો છે સંસાર ખારો,
 જીવ દયા તે તરવાનો આરો;
 સજ્જો શિયળ શણુગારો. જૈનશાળે. ૭
 સર્વ સંગાતે સંપીને રહેજો,
 કદુ વચન તો કોને ન કહેજો;
 આંખાજીની શીખ લેજો. જૈનશાળે. ૮

દ્રષ્ટાંતિક છત અછતનું ગાયન આઠમું.

રાગ ઉંચા તે મંદિર માગીયા ત્યાં વૈદળી વનમાં.

છત અછત એ બે બેનડી, છતમાં આવે સૌ ધાય.
 વીરા કહીને લીએ વારણા, બલે હોય છે ટેરો બાઈ.

છત અછત એ બે બેનડી. એ ટેક. ૧

એકરે માની બે દીકરી, એકને ખમાખમા થાય.
 એકને નહિ પીવા રાખડી. રાંકડી દુઃખમાં રીખાય. છત. ૨
 અછત લાગેરે અળખામણી, કરે જીવને ઉદાસ.
 સગીરે પહેની તેની વાલહી, તે પણ નાવે ખંધુ પાસ. છત. ૩
 અછતમાં બેનીએ ઠરાવીયો, ચૂલા તણો ૧ પુકનાર.

૧ ત્યાં દ્રષ્ટાંત છે.

મીજમાની કીધી ચોળા પીરસી, કાઢયો વીર નિરાધાર. છત. ૪
 અછતમાં ^૧નાથ કુવે નાખીયો, પીયરે વસી જઈ બાઈ,
 છતમાં નારી તેહ નાથને, કરતી વસ્ત્રથી છાંય. છત. ૫
 સહોદર ઘરે ગઈ ^૨બેનડી, દુઃખના દિવસ ભેઈ.
 માન ન પામી ભોબઈ બ્રાતથી ચાલી દુઃખણી તે રોઈ. છત. ૬
^૩જમાઈ કાઢયો ઘર ખારણે, અર્થ વિણ ગણી વ્યર્થ;
 છેહ દીએ રે સાસુ સસરો, ભે ન હોય પાસે અર્થ. છત. ૭
 નિર્ધન સધન સરખા ગણે, તેતો જૈનના અણુગાર.
 આંબાજી કહે ધન્ય તેહને, જેને ન મમતા લગાર છત ૮

સદ્

કાળ ક્યાંય નહિં દોડે તેપર મેંદરડાના ગ્રહસ્થ શ્રી ડોસા
 બાઈ હેમચંદ બાયે—કહેલી રૂપસુંદરની કથા—તેની ચાલી
 માટે પાત્રોનાં નામજ અત્રે દાખલ કરેલ છે. વસંતપુરનગર
 સાગર. શેઠ તેનો પુત્ર રૂપસુંદર. કાન્તીપુરનગર. કનક ધ્વજ
 રાજા. મનોરમા રાણી. પ્રતાપસીંહ કુંવર. પૃથ્વીપુરે ગયો.
 ત્યાં ધરણીધર રાજાની શશી. પ્રભાકુંવરી. રૂપસુંદરને
 પાતાળમાં રાખેલો હતો ત્યાં પ્રતાપસીંહ કુંવરના હસ્તથી
 ધવરાતાં અવસાન સમય તેણે મિત્ર પ્રત્યે કાવીની પ્રબળતા
 વરણવી છે.

ગાયન નવમું.

રાગ-શી કહું કથની મારી.

કર્મે બન્યું છે આવું હો બ્રાત, કર્મે બન્યું છે આવું.
 દીલગીર શીદને થાવું હો બ્રાત, કર્મે બન્યું છે આવું-અનેક.
 વિધિના લેખ પૂર્વે લખાયા, સંચીત કર્મ પ્રમાણે
 કોટી ઉપાયે મિથ્યા ન થાએ, ઉદય થયા આ ટાણે હો બ્રાત. ૧
 માત પિતાએ મુજનેરે ગણિયો, પ્રાણથકી પણ પ્યારો
 કાળકુટિલથી નિભાવા મુજને, રાખ્યો પાતાળે ન્યારો હોબ્રાત. ૨
 અઢળક લક્ષ્મી બબ્બ મહેલાતો, સાધન સ્વર્ગનાં જેવાં.
 કાળઓ ચિંતાનો તુર્ત તબલે, કામ આવે નહિં એવાં હો બ્રાત. ૩
 કાળ કસાય તે કયાંય ના છોડે, દેહા ધારીને સંહારે.
 હોય ચોક્કીદાર શુરા હબારો, કાળને કોઈ ન વારે હો બ્રાત. ૪
 દેવ દાનવને માનવ મોટા, સ્વર્ગતણા મહારાયા.
 ખટખંડ ક્ષિતિના અધિપતિ પણ, આખર મોતે મરાયા.

હો બ્ર ત. ૫

આગળ પાછળ સર્વને બાવું તણ સ્વજન પરિવારો.
 મળ્યો મુસાફર મેળો સંસારે. શોક તણે તમે મારો. હોબ્રાત. ૬
 મિત્ર હસ્તથી મરણ તે પામ્યો, દોષ દેખ્યો નહિ કેનો.
 કહે આંખાણ મેંદરડા ગામે ધન્ય ધન્ય જન્મ તેનો. હોબ્રાત. ૭

ગાયન દશમું.

ઉત્તરાધ્યયનજીના ત્રીજા અધ્યયનના પદે પદના
અર્થની ઢાળ ત્રીજી.

રાગ પંચમ્રમાદ તજીપડીકમણ્. ત્યાં ચોથેપદેરે વધારવાથી ભૈરવીમાં ચાલશે

હૃત્કૃષ્ણ અંગો તે ચાર કદ્યાં છે, દુર્લ્લભ પ્રાણીને મળવા.

નૃભવ સુત્રશ્રવણ શ્રદ્ધા ધરી, સંજમે વીરત્વ પળવા.

કહું વચન પ્રભુના હો રાજ સુત્ર તણે અનુસારે. એ ટેક. ૧

પ્રાણી પામ્યા લંકારે આસંસારે, અનેક વિધિના ગોત્રે.

બહુધા કર્મ કરી જાતિ બહુ પામ્યો. લોક ભયો જન્મ

જાત્રે. હોરાજ. ૨

એકદાસમય ગયો સુર લોકે, નારકી થયો નર્કાવાસે.

પામ્યો અમુરની કાય કદિ તે, જેવા કર્મ કરે ત્યાં જાશે.

હોરાજ. ૩

એકદા પ્રરતાવે થયો ભૂપતિ, ભંગી બુકસભવ કીધા;

કીટ પતંગ પણ કદિ થયો તે, કુંથુ કીડી જન્મ લીધા.

હોરાજ. ૪

એમ જમણ કરતાં જીવ યોનીમાં, પ્રાણી કર્મ રજ મેલે.

કર્મ કરતાં નવિ હઠે સંસારે, ક્ષત્રી રાજ સુખે જયુંદેલે

હોરાજ. ૫

મૂઠ થાય નિજ કર્મ સંયોગે, દુઃખો સહે બહુ પ્રાણી.

મનુષ્ય વર્ણને નર્કતિર્યંચમાં, પીલાઈ પડી દુઃખ ધાણી.

હોરાજ. ૬

સુકર્મ સંયોગે અશુભને ટાળી અનુક્રમે કોઈ કાળે.

જીવ વિશુદ્ધતા. પાર્યો થકો, તે, આપે મનુષ્ય ભવ ભાળે

હોરાજ. ૭

મનુષ્ય તણો આ દેહ પામીને, ધર્મ શ્રવણ તે દુદ્ધ હા

જેધર્મ સુણી પડી વર્જે તપાદિ, દયા ધર્મ નહિ સુદલાહા.

હોરાજ. ૮

કદાચિ ધર્મ શ્રવણ પામીને, દુક્કર શ્રદ્ધા થવી ધર્મે;

ન્યાય માર્ગનો મર્મ સુણીને, શ્રદ્ધ થયા બહુ કર્મે.

હોરાજ. ૯

સૂત્ર શ્રવણથી શ્રદ્ધા શુદ્ધ બેઠી, દુક્કર ધર્મ તો કરવો;

ઘણા શ્રદ્ધાળુને શ્રદ્ધા થયેથી કઠીન સંયમ તે ધરવો.

હોરાજ. ૧૦

મનુષ્યપણું પાર્યો થકો પ્રાણી, સુણી શ્રદ્ધા ધરે ઉરે;

તપ સંયમમાં વીર્ય ફેરવી, કર્મ રૂઢી કરે ફરે.

હોરાજ. ૧૧

કષાય તણ નિર્મળ થયો પ્રાણી શુદ્ધ ધર્મે કરે સ્થિરતા

ઉત્કૃષ્ટ અંગો તે ચાર કલાં છે. તે ભૈરવીમાં સેવાના ટેક છે.

૧ બુકસ. તે. માતા બ્રહ્મણીને પિતામંડાળ.

નિવૃત્ત પશું તે પામે ઉત્કૃષ્ટું અગ્નિ ધૃતે તેજ કરતાં
હોરાજ. ૧૨

ટાળે કર્મ હેતુ જે પ્રમાદો પાંચે, સંયમ પોષેધરી ખંતિ.
કાચા કુંભ સરીખો તજી દેહને ઉર્ધ્વ દિશે ભય સંજતિ.
હોરાજ. ૧૩

બહુવિધ વૃત્તો શુદ્ધ પાળીને, દેવ થયા રુદ્ધિવંતા.
શશી સૂર્યથી તે દીપે અધિકા, અવવું નથી ઇચ્છંતા.
હોરાજ. ૧૪

રક્ષા ત્યાં દેવના દિવ્ય સુખોમાં વિક્રય વપુ કરનારા
ઉંચા સ્વર્ગમાં નિવાસ કરીને, અસંખ્ય પૂર્વ રહેનારા.
હોરાજ. ૧૫

ત્યાં સ્વર્ગી વૈમાન વિષે જે રહીયા, સુરાયુ ક્ષયે ચવી જાવે.
પૂર્વ પુણ્યે ફરી તે નર ભવમાં, દશાંગી સુખો ત્યાં આવે.
હોરાજ. ૧૬

દેશ પુરને સુવર્ણ ઘણું જ્યાં, અશ્વાદિ ભૂત્ય પરિવારો.
આર સમુદ્ધ જ્યાં રહ્યાં કામના, ચવી જન્મ ધરનારો.
હોરાજ. ૧૭

મિત્ર ભલેરા વિશાળ વળી જ્ઞાતિ, ઉચ્ચ ગોત્ર કૃપવંતો
કાપ્ય નિરોગી પામે બહુ પ્રજા, વિનય જશે બળ
વંતો. હોરાજ. ૧૮

પ્રવર સુખો તે પ્રીતે ભોગવે, આશુ ક્ષેમંકર વાળુ.

વિશુદ્ધ ધર્મ તે પાળયો જે પૂર્વે, પામે બોધ^૧ બીજ રસાળુ.

હોરાજ. ૧૯

ચાર અંગ દુલ્લભ અતિશે જાણી, સંયમ પૂર્ણ પ્રીતે
દ્વાદશ^૨વિધ તપે કર્મ ખપાવી, ભવી મોક્ષ જશે તે રીતે

હોરાજ. ૨૦

ગુરૂ દેવસી સ્વામી તણે પ્રતાપે, છૂર્ણ^૩દુર્ગ મોઝારી.

આંખાછ એ ત્રિછ ઢાળ રચીને, સૂત્રાર્થ કહયો હિતકારી.

હોરાજ ૨૧

ગાયન ૧૧ મું.

ચાથી થતી ખુવારી વિષે. રાગ જુદર તમને જૂલ્યો રે (૧)

હવે તો ચેતો સજ્જનો, ચૌદેર ચાએ ઘર ધાલ્યું.

તેજ હિંદતું ટાળ્યું રે ચૌદેર ચાએ ઘર ધાલ્યું. એ ટેક. ૧

મીજમાનીમાં પહેલો, ચાનો ખ્યાલો પીરશે,

તે વિણ વૃથા જણશેરે, ચૌદેર. ૨

હાટે ઘાટે ને વાટે, ચા હોટલ મંડાણી;

પાય ધગધગતું પાણી રે, ચૌદેર. ૩

અઠારે વણો આવી, હોટલમાં જઈ પેઠા.

પીએ ખધાના એઠારે, ચૌદેર. ૪

શ્રીમંત બીજુક ને ભંગી, સઘળા ચાને ચાહે;	
ચાહ્યા સંકટ રાહેરે, ચૌકેર.	૨
ચાતન લોહીને તપાવે, જઠરાનું બળ જાશે;	
રોગ વપુમાં થાશેરે, ચૌકેર.	૬
પથારીથી પહેલા ઉઠી, ચાની બુમજ મારે;	
પ્રભુનામને વિસારે રે, ચૌકેર.	૭
હુતાશન પ્રગટાવી, સંચો ચાનો કુંકે;	
પ્રાણ રક્ષાને ચૂકેરે, ચૌકેર.	૮
ચાથી દમડાને બચાવી, દીન સંકટ જે હરશે;	
આત્મ ઉન્નતિ કરશે રે, ચૌકેર.	૯
આંખાળની એ રચના, ધ્યાન વિષે જે ધરશે;	
દુઃખ સાગર તે તરશેરે, ચૌકેર.	૧૦

આ રાસના કર્તાએ બનાવેલ વીરભાણુ ઉદ્દેશાણુનો રાસ જેમાં અત્યંત આપત્તિના વખતમાં પણ ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખી આત્માનું શ્રેય કેવી રીતે સધાય તેનો વૈરાગ્ય અને કષ્ટા પૂર્ણ ચિતાર આપતું ૨૮૪ પાનાનું દળદાર પુસ્તક કિંમત ૮ આના.

પ્રસિદ્ધ કર્તા વારીયા નથુભાઈ મેઘજી

ઠે. ગોપીનાથની હવેલી પાસે.

મુ. પોરબંદર

તેમજ તે મુનિએ ઉત્તરાધ્યનજીની સંસ્કૃત ટીકાને

આધારે નમી રાજનો રાસ બનાવેલ છે તેમાં વૈરાગ્ય રસને સર્વોપરિ પદ આપેલું છે. તે નમી રાજનું ખ્યાન બત્રીશ ઢાળોમાં અથથી ઇતિ સુધી વર્ણવેલું છે. જેનું રહસ્ય ભવ્ય જનોને મોક્ષ પ્રાપ્તિ રૂપ થશે. વળી ઉક્ત પુસ્તકમાં કત્તોએ રચેલા વિવિધ બોધદાયક પદ કાવ્યનો સંગ્રહ હાથલ કરેલ છે કિંમત ૮ આના જ્ઞાસુ બંધુઓને મળવાનું.

મુ. પોરબંદર

વારીયા નથુભાઈ મેઘજી

ડ. ગોપીનાથની હવેલી પાસે.

“જૈન ધર્મ એ પ્રાચીન ધર્મ છે જેમાં દયાનો સિદ્ધાંત મુખ્યત્વે દર્શાવ્યો છે તેની સાક્ષી રૂપે જગત પ્રસિદ્ધ પંડિત તિલક મહારાજના સોનેરી શબ્દો જૈન અને વૈદિક એ બન્ને ધર્મ જોડે પ્રાચીન છે, પરંતુ અહિંસા ધર્મનો પ્રણેતા જૈનધર્મ છે. જૈન ધર્મે ચોતાની પ્રબળતાથી વૈદિક ધર્મ ઉપર અહિંસા ધર્મનો નહિં જીંસાય એવી ઉત્તમ છાપ મારી છે. વૈદિક ધર્મમાં અહિંસાને જે સ્થાન મળ્યું છે તે જૈનોના સંસર્ગને લીધેજ છે. અહિંસા ધર્મના સંપૂર્ણ શ્રેયના હકદાર જૈનોજ છે. અઢી હજાર વર્ષ પહેલાં વેદ વિધાયક યજ્ઞોમાં હજારો પશુઓનો વધ થતો હતો. પરંતુ ચોવિશો વર્ષ પહેલાં જૈનોના છેલ્લા તીર્થંકર શ્રીમહાવીર સ્વામીએ બ્યારે

જૈનધર્મનો પુનરોદ્ધારકયો ત્યારે તેના ઉપદેશથી લોકોનાં ચિત્ત અઘોર નિર્દય કર્મથી વિરક્ત થવા માંડ્યાં, અને ધીમે ધીમે લોકોના ચિત્તમાં અહિંસાએ પોતાનો અધિકાર સ્થાપન કર્યો. આ સમયના વિચારશીલ વૈદિક વિદ્વાનોએ ધર્મની રક્ષાને લીધે, પશુહિંસા સર્વ અંધ કરી. અને પોતાના ધર્મમાં અહિંસાને આદરપૂર્વક સ્થાન આપ્યું વિગેરે કહી અહિંસા પ્રણેતા જૈનધર્મને ખતાવ્યો છે. ”

“વસંત” માસિદના અંકમાં પ્રોફેસર આનંદશંકર બા-
સ્કાર્થ ધ્રુવ બી. એ. એલએલ. બી.ના લેખમાંથી ઉતારેલ છે.

ગ્રાહકોના નામ.

ગુણ સુંદરી ૧ રવજી લાધાભાઈ મુ. આખા.

સોરઠ વંથળી થઈ પોસ્ટ કણુઆ થઈને

ગુણસુંદરી. ૧ શીવશંકર મોનજી મુ. અગતરાઈ તલાટી

ગુણસુંદરી. ૧ લાલચંદ પાનાચંદ માસ્તર મુ. અગતરાઈ

ગુણસુંદરી. ૧ મુ. થાણાપીપલી નિશાળ માસ્તર માર્કેટ
શેઠ કરશનજી જીવન

ગુણસુંદરી. ૧ હિરાણી ઝવેરચંદ નથુભાઈ મુ. મેંદરડા

ગુણસુંદરી. ૧ કચ્છી મુલજીભાઈ સવચંદ મુ. જુનાગઢ

ગુણસુંદરી. ૧ મણીલાલ સામળજી ચોવટીઆ મુ. જુનાગઢ

ગુણસુંદરી. ૧ શેઠ કેશવલાલ ઠાકરસી મુ. બીલખા

ગુણસુંદરી. ૧ શા. ત્રીકમજી વેલજી મુ. કેશોદ

ગુણસુંદરી. ૧ શા. હરખચંદ પરશોતમ મુ. ધ્રાફા પાનેલી
થઈને

જૈનધર્મનાં પુસ્તકો.

૧ જૈન શીક્ષણમાળા પહેલી ચોપડી.	૦—૪—૦
૨ જૈન શીક્ષણમાળા બીજી ચોપડી.	૦—૬—૦
૩ કર્મ અને આત્માનો સંયોગ	૦—૫—૦
૪ અત્મ પ્રદીપ્ત.	૦—૮—૦
૫ સામાજિક સુમાર્ષ.	૦—૧—૬
૬ આવસ્યક ભાવાર્થ વકાશ.	} ૦—૮—૦
અને પ્રત્નોત્તર કુસુમાવળી		
૭ જૈન વાંચનમાલા પ્રથમ પુસ્તક.	૦—૪—૦
૮ જૈન વાંચનમાળા બીજું પુસ્તક.	૦—૪—૦
૯ મોક્ષ માળા.	૦—૧૨—૦
૧૦ જૈન તત્ત્વાદીગ દર્શન	૦—૨—૦
૧૧ પુરુષ વિસ્તિધ્ય ઉપાય.	૧—૦—૦
૧૨ સામાયિક સ્વરૂપ....	...	૦—૨—૦
૧૩ જૈન માર્ગ પ્રવેશિકા નં. ૧ ભો.	૦—૨—૦
૧૪ જૈન માર્ગ પ્રવેશિકા નં. ૨ ભો.	૦—૩—૦
૧૫ જૈન માર્ગ પ્રવેશિકા નં. ૩ ભો.	૦—૬—૦
૧૬ જૈન પ્રત્નોત્તર કુસુમાવળી.	૦—૨—૦

ખુશાલચંદ રામજી બાખડા.

જૈન બુકસેલર—પરા બજાર.

રાજકોટ (કાઠીયાવાડ.)

